

Матеріали науково-практичної конференції
з міжнародною участю на тему
"Тренди сталого розвитку для України"

**Заклад вищої освіти «Університет трансформації майбутнього»
Інститут професійних трансформацій
Чернігівський інститут інформації, бізнесу і права ЗВО "Міжнародний
науково-технічний університет імені академіка Юрія Бугая"
Жіноча Ділова Палата України
Університет Григорія Сковороди в Переяславі
Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania w Rzeszowie
Institute of Social Science of University of Gdansk
Higher school of security and economics (HSSE) – Plovdiv
ГО «Українська Асоціація фахівців системи публічного
управління та адміністрування»
ГО «Освітній компас»
E-SCIENCE SPACE**

**Збірник тез I Науково – практичної конференції за міжнародною
участю «Тренди сталого розвитку для України»**

10 липня 2024р.

м. Чернігів – м. Київ

Під загальною редакцією доктора наук з державного управління, професорки Гбур Зоряни Володимирівни та доктора наук з державного управління, доцентки Шестаковської Тетяни Леонідівни

Збірник тез I Науково – практичної конференції за міжнародною участю «Тренди сталого розвитку для України» (м. Чернігів – м. Київ, 10 липня 2024р.). – Чернігів, УТМ, 2024. – 121 с. ISBN 978-617-8459-05-5

У збірці подано матеріали I Науково-практичної конференції за міжнародною участю «Тренди сталого розвитку для України» з фахівцями, науковцями, практиками, громадськими діячами, які займаються питаннями сталого розвитку. Висвітлювали та обговорювали проблемні питання сталого розвитку в Україні, зокрема екологічні, економічні та соціальні аспекти, а також розглядали сучасні тенденції та перспективи сталого розвитку на національному та міжнародному рівнях.

Зібрані матеріали призначені для науковців, викладачів, аспірантів та студентів, державних службовців, а також для широкого кола читачів.

ЗМІСТ

	стор.
Програма конференції	
Привітальне слово для учасників від засновниці ЗВО «Університет трансформації майбутнього», д.н.держ.упр.,доцента Тетяни Шестаковської	
Алієв Азер Аріф огли	Особливості формування цифровізації у сфері публічного управління 8
Борис Богдан	Аналіз ролі держави у впровадженні цифрових технологій 12
Богопольський Геннадій	Теоретичні аспекти публічного управління в сфері охорони здоров'я 13
Блищик Олександр	Механізми державного управління кадрового забезпечення органів державної влади 15
Береш Юрій	Практичне значення механізмів державного управління в умовах воєнного стану 17
Василенко Анна	Державне регулювання як метод державного управління 19
Гончарук Олександр	Розробка теоретичних підходів для підвищення ефективності моделей управління охороною здоров'я в умовах війни 25
Дьомкін Олександр	Забезпечення сприятливих умов для соціальної інтеграції осіб похилого віку в умовах війни: можливості волонтерства 27
Дяченко Валентин, Дяченко Наталія Заза Ільяс	Тренди світового сталого розвитку 29
	Особливості публічного управління механізмом оптимізації фінансово-економічної діяльності закладу охорони здоров'я 32
Івчук Андрій	Вплив цифровізації на роль інститутів громадянського суспільства в системі формування та реалізації публічної політики 34
Єдгаров Артур	Освіта і родина в період трансформацій: концепт сімейного навчання на прикладі Шотландії 37
Кириченко Ганна	Безперервність освіти в сфері національної безпеки 41
Конопацький Любомир	Огляд існуючих підходів та моделей 45

	до організації матеріально-технічного забезпечення, аналіз їх переваг та недоліків	
Кошова Світлана	Проблеми розвитку космічної діяльності в умовах воєнного стану	48
Кошовий Максим	Актуальні питання розвитку льотної підготовки студентів в умовах воєнного стану	50
Коляда Тетяна	Соціальний захист жінок військовослужбовець в Україні	52
Коваленко Станіслав	Права інтелектуальної власності на твори, створені штучним інтелектом	53
Кудрявський Іван	Український досвід розгортання системи стратегічних комунікацій	55
Ляшук Артем	Основні виклики для системи кібербезпеки інформаційних систем сфери охорони здоров'я	58
Ляшук Назарій	Результати впливу використання індикативного планування на реалізацію інвестиційних проєктів	62
Михалко Олег	Засади формування інформаційного забезпечення публічного адміністрування	66
Макаренко Олександр	Інтеграція логістики з ЄС	70
Микитюк Володимир	Особливості вдосконалення механізму державного управління інвестиціями в будівництві	74
Неспара Микола	Публічне управління паліативною та хоспісною допомогою в Україні	75
Пустовіт Олексій	Оцінка ефективності існуючих заходів забезпечення безпеки міст	77
Пустовіт Ярослав	Обробка фінансової інформації в умовах війни: програми та технології	80
Прокопенко Наталія	Критерії сталого розвитку аграрного сектору України	84
Потеряйко С.П., Белікова К.Г.	Застосування інтуїтивних методів прогнозування дієвості органів державного управління щодо забезпеченості національної безпеки	86
Рябініна Олена	Особливості архівної роботи закладів вищої освіти в умовах воєнного стану	88
Сичов Віктор	Інструменти публічного регулювання економічного розвитку	90
Стафійчук Валерій	Визначення критеріїв і показників для	95

	оцінки економічної безпеки в умовах воєнного стану	
Стахов Віталій	Стратегічне планування діяльності Державної прикордонної служби України в умовах зовнішніх загроз	97
Тимощук Сергій	Вдосконалення публічного управління системи охорони здоров'я громади, шляхом запровадження моделі громадського співфінансування медичної допомоги в Об'єднаних Територіальних Громадах	99
Хмара В'ячеслав	Енергозберігаючі технології складова механізму підвищення економічної безпеки в містах України	101
Хоменко Дмитро	Механізми державного управління інвестиційною політикою в будівництві	106
Циганенко Ганна	Виклики та можливості для України на шляху до циркулярної економіки	110
Чеховський Андрій	Характерні особливості забезпечення енергетичної безпеки країни	113

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ:

Гбур Зоряна - доктор наук з державного управління професор, ректор ЗВО «Університет трансформації майбутнього»;

Карпенчук – Конопацька Наталія – Президентка Жіночої Ділової Палати України;

Кошова Світлана кандидат наук з державного управління, доцент, перший проректор ЗВО «Університет трансформації майбутнього»;

Новаченко Тетяна – доктор наук з державного управління, доцент, в.о.завідувача кафедри менеджменту ЗВО «Університет трансформації майбутнього»;

Крилова Ірина, доктор наук з державного управління, доцент кафедри управління охороною здоров'я та публічного адміністрування НУОЗ України імені П. Л. Шупика;

Рябініна Олена, старший викладач кафедри публічного управління, адміністрування та економіки.

РЕГЛАМЕНТ РОБОТИ

Графік роботи:

10:40-11:00 – підключення та налаштування (online); 11.00-12.00 - пленарне засідання; 12.00-13.00 – робота в малих групах.

Мова конференції: українська, англійська, польська.

Регламент виступу учасників: 10-15 хв.

Обговорення: до 10 хв.

Виступи доповідачів у дистанційному форматі на платформі «Zoom» за посиланням

<https://us05web.zoom.us/j/85752491728?pwd=7aQURbOgJq9JXzapiqF0GGQ8XNZfEz.1>

Ідентифікатор конференції: 857 5249 1728

Код доступу: 6dapgg

ПЛЕНАРНЕ ЗАСІДАННЯ

11.00 – відкриття засідання та привітальне слово засновника, президента ЗВО «Університет трансформації майбутнього», Шестаковської Тетяни Леонідівни, доктора наук з державного управління, доцента.

11.10 – привітальне слово Президентки Жіночої Ділової Палати України, партнера заходу Карпенчук - Конопацької Наталії

11.20 - привітальне слово в.о.ректора ЗВО «Університет трансформації майбутнього», доктора наук з державного управління, професорки Гбур Зоряни Володимирівни.

ДОПОВІДІ УЧАСНИКІВ КОНФЕРЕНЦІЇ

Підведення підсумків. Закриття засідання. Заключне слово

=====7

Шановні учасники круглого столу!

Дуже рада вітати вас на нашій зустрічі, присвяченій такій важливій та актуальній темі, як відновлення від емоційного вигорання і стресу. Від імені засновника і президента ЗВО «Університет трансформації майбутнього» та від себе особисто висловлюю щиру вдячність за вашу участь і небайдужість до цієї проблеми.

Сьогоднішня подія є надзвичайно важливою, оскільки емоційне вигорання і стрес стали невід'ємною частиною сучасного життя в умовах війни, впливаючи на наше здоров'я, продуктивність та якість життя. Ми зібралися тут, щоб разом обговорити ефективні стратегії і методи, які допоможуть нам не лише справлятися з цими викликами, але й знаходити шляхи до внутрішньої гармонії та професійного розвитку.

Університет трансформації майбутнього завжди прагне бути попереду в розробці інноваційних підходів до навчання та професійного розвитку. Ми віримо, що цей круглий стіл стане платформою для обміну цінним досвідом і знаннями, які допоможуть нам створювати здорове та підтримуюче середовище для всіх.

Бажаю всім плідної роботи, цікавих дискусій та нових відкриттів. Нехай наша співпраця сприятиме покращенню не лише професійного, але й особистого життя кожного з нас.

з повагою,

Тетяна Шестаковська
засновник, президент ЗВО «Університет трансформації майбутнього»
Доктор наук з державного управління, доцент

Алієв Азер Аріф огли

Аспірант кафедри міжнародних відносин та політичного консалтингу, ЗВО «Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна», м. Київ, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЦИФРОВІЗАЦІЇ У СФЕРІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Цифрова трансформація є стратегічно важливою частиною сучасного процесу впровадження нових адміністративних реформ в Україні. Сучасні засоби політичної, соціально-економічної та інформаційної комунікації між Українською державою та її народом постійно вдосконалюються під впливом нових викликів, які вносять зміни у процес формування соціальної політики держави. Переосмислення традиційних підходів до управління призводить до використання нових механізмів, щоб зробити державні послуги доступними для розвитку та впровадження глобальної цифровізації.

Прийняття рішень на національному рівні, які впливають на суспільство в цілому, має бути високоякісним, надаючи громадянам життєвоважливу роль у прийнятті бізнес-рішень. Тому в умовах цифровізації ключовим аспектом цього процесу є прийняття управлінських рішень.

У більшості країн сучасного світу впровадження інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) та розвиток елементів цифрового суспільства є одним із головних стратегічних викликів і національних пріоритетів.

Під цифровізацією або діджиталізацією розуміється перетворення традиційних аналогових процесів, послуг або продуктів у цифровий формат. Таке перетворення може застосовуватися у багатьох сферах життя, включаючи бізнес, освіту, медицину, культуру, технології тощо [1].

Цифровізація публічного управління й адміністрування (цифрове врядування) – це форма організації публічного управління, орієнтована на задоволення потреб громадян, яка забезпечує підвищення ефективності, відкритості та прозорості органів державної влади й органів місцевого самоврядування, забезпечує можливість їхньої взаємодії із суспільством, людиною, бізнесом за допомогою цифрових технологій за наявності в усіх учасників комунікації належних цифрових компетенцій [2].

На нашу думку, цифровізація державного управління стосується використання цифрових технологій, можливостей онлайн-комунікації в системах прийняття та реалізації національних адміністративних рішень, надання послуг державного управління та створення ефективних механізмів реалізації національної політики.

Крім того, цифрові технології спрямовані на те, щоб максимально скоротити етап донесення інформаційних повідомлень від органів

державної влади та місцевого самоврядування до кінцевих користувачів шляхом ефективного використання цифрового простору. Адже це, у свою чергу, по-перше, спростить процес отримання критичних державних послуг і дозволів для фізичних осіб, по-друге, зменшить фінансові ресурси для підтримки офлайн-систем надання державних послуг, і, по-третє, оскільки немає прямого контакту з адміністрацією, корупційні явища зведені до мінімуму.

Використання інформаційних технологій дозволяє розширити комунікаційні процеси, змінити склад і статус учасників, принципи просторової взаємодії через мережеву комунікацію, а також сприяє децентралізації прийняття управлінських рішень у державному та приватному секторах.

Загалом, концепція «прийняття управлінського рішення» є ключовим етапом у процесі управління, починаючи з підтвердження існування проблемної ситуації, яку необхідно вирішити, та завершуючи вибором оптимального рішення, спрямованого на розв'язання кризової ситуації в контексті реалізації інтелектуальних дій. Мета управлінської діяльності, виходячи з того, що усі управлінські рішення спрямовані на розв'язання конкретної проблеми, полягає в пошуку інструментів, засобів, методів та форм прийняття рішень, які в конкретних ситуаціях і умовах сприятимуть досягненню оптимального результату [3].

Раціональна технологія прийняття і реалізації управлінського рішення передбачає такі етапи: підготовка рішення, прийняття рішення, реалізація рішення. У більшості випадків загальноприйняті підходи до процесу прийняття управлінських рішень не завжди адекватно відображають показники ефективності управлінських рішень.

Водночас те, як суспільство освоїло цифрові технології, свідчить про фундаментальну зміну та поглиблення процесу цифрової трансформації, що проявляється в наступному:

- Цифровим технологіям приділяється підвищена увага в усіх видах діяльності, включаючи державну адміністрацію та органи місцевого самоврядування (що зумовлює перехід від розвитку власне сфер обслуговування держави та місцевого самоврядування до сервісно-орієнтованої управлінської діяльності);

- Перехід від використання цифрових технологій до онлайн-технологій для збору історичних даних;

- Перехід від цифровізації окремих сфер (оцифрування) до повсюдного цифрового суспільства [4].

Згідно із законодавством України та Європейськими стандартами забезпечується реалізація цифровізації за трьома основними напрямками.

Перший, Interoperability and eServices, включає Україну в програму ЄС «Interoperability Solutions for European Public Administration 2», проект e-CODEX, e-invoicing та ініціативу «Єдиний цифровий шлюз».

Другий – Відкриті дані – Створення національного веб-порталу відкритих даних (data.gov.ua) та інтеграція до центральноєвропейських порталів відкритих даних Europeandataportal.eu та data.europa.eu. Цей напрям підвищить відкритість, прозорість та ефективність діяльності державних інституцій та закладе основу для розвитку індустрії відкритих даних.

Третє – це електронна ідентифікація (eID) в рамках імплементації Регламенту № 910 (eIDAS), прийнятого ЄС у 2014 році. Його мета – запровадити єдині вимоги до розробки електронних посвідчень та надання електронних посвідчень [5].

Проект довірчих послуг та транскордонних електронних ідентифікаційних документів у країнах ЄС спрямований на стандартизацію електронних документів, що посвідчують особу, у сферах електронної охорони здоров'я, електронних державних послуг та електронного банкінгу для розвитку Єдиного цифрового ринку ЄС, запровадження транскордонних обмінів і покращення мобільності громадян і підприємств ЄС.

У світі формується нове суспільство, яке уособлює сукупність соціальної діяльності активних персонажів із застосуванням цифрових технологій. Тобто, задля розвитку людини та формування мотивації для отримання нею суспільних досягнень з метою покращення свого добробуту, необхідно впроваджувати інноваційні технології. Тому, вважаємо, що надалі потрібно залучати суспільство до соціальних проєктів. Реалізація цифрової трансформації залежить від шляхів реалізації та впровадження ефективної системи концептуальних підходів та освітньої діяльності, а також від культурно-цивілізаційних аспектів та досвіду світової спільноти у різних сферах [6].

Відповідно, не можна підібрати універсальну систему публічного управління, оскільки кожна держава має свої підходи та уявлення щодо застосування цифрових технологій. Головними позиціями публічного управління є створені інституції в державі. Так, є освітній осередок, який впливає на формування суспільства з певними ціннісними орієнтаціями та компетенціями. Важливою інституційною ознакою суспільства є його влада. У державі сформовані свої компоненти владної структури, які взаємопов'язані з громадською думкою: є її ознакою та водночас причиною формування.

Проте, цифрова трансформація процесів публічного управління може призвести до скорочення чисельності державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування, підвищення ефективності адміністрування (за рахунок підвищення об'єктивності прийнятих рішень та усунення можливості технічних помилок при прийнятті типових рішень), зростання якості та доступності державних та муніципальних послуг за рахунок переведення їх у цифровий формат, а також підвищення рівня безпеки їх отримання.

Отже, визначальною вимогою щодо формування системи публічних сервісів є принцип орієнтації на користувача.

По-перше, публічна адміністрація має гарантувати альтернативні можливості отримання публічних послуг та багатоканальні способи надання цих послуг, тобто тут йдеться про поєднання електронних способів отримання публічних послуг та можливості особистого звернення.

По-друге, система електронних публічних послуг має формуватися так, як формується і система публічних послуг, – за принципом «єдиного вікна». Такий підхід дає змогу приховати внутрішню адміністративну складність процедур і полегшити доступ до публічних послуг онлайн.

По-третє, наскільки це можливо, користувачі повинні мати змогу надавати дані лише один раз, а публічна адміністрація повинна мати змогу отримувати та передавати ці дані для обслуговування користувачів відповідно до правил захисту персональних даних.

Також, у процесі прийняття ефективних управлінських рішень беруть участь представники органів місцевого самоврядування та відповідних центральних і місцевих органів виконавчої влади, а також спеціально визначені оперативні групи. Це враховує особливості та потреби різних регіонів чи територій, що допомагає забезпечити широкий погляд на проблему, а також забезпечує різноманітність перспектив управлінських процесів. Хоча надання державних послуг у цифрову еру все ще має бути спрямоване на потреби громадян і бізнесу, цифровізація зробила використання традиційних методів легшим, доступнішим, зрозумілішим і безпечнішим. Водночас варто виділити механізми національного лідерства в контексті цифровізації.

Актуальним на сьогодні є розвиток надійної та швидкої Інтернет-інфраструктури, доступної для всіх громадян і підприємств. А також забезпечення цифрової грамотності населення і здатність ним ефективно використовувати цифрові технології; захист прав і свобод громадян у цифровому просторі, зокрема недоторканності приватного життя, свободи вираження поглядів та інших конституційних прав.

Список використаних джерел:

1. Panshin, V.N. (2019). Digital economy: concept and directions of development. *Science and innovations*. № 3. Рр. 48–60.
2. Гончарук, Н. & Чередниченко, А. (2022). Модернізація публічного управління в Україні в умовах війни та в поствоєнний період у контексті європейських цінностей. *Аспекти публічного управління*. 10(6). С. 46–54.
3. Борщевський, В.В., Василиця, О.Б. & Матвеев, Є.Е. (2022). Публічне управління в умовах воєнного стану: інституційні трансформації, стратегічне планування та механізми розвитку. *Держава та регіони. Серія: Публічне управління і адміністрування*. № 2 (76). С. 30–35.
4. Наместнік, В.В. & Павлов, М.М. (2020). Електронне, цифрове та smart-управління: сутність та співвідношення термінів. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. Державне управління*. №1(96). С. 115–121.

5. Белікова, М.І. (2022). Цифровізація публічного адміністрування в умовах воєнного стану. *Наукові інновації та передові технології: Серія «Право»: журнал.* № 8. С. 381-392.

6. Мазур, О. Г. (2020). Модернізація адміністративних процесів в органах публічного управління в умовах цифрової трансформації суспільства: дис. дра філ. наук: 25.00.02. Дніпро. 218 с.

Борис Богдан

аспірант кафедри публічного управління, адміністрування та соціальної роботи Національного університету охорони здоров'я України імені П.Л.Шупика

Аналіз ролі держави у впровадженні цифрових технологій

Цифровізація стає ключовим фактором модернізації суспільства та економіки в умовах глобалізації. Держава відіграє центральну роль у стимулюванні та впровадженні цифрових технологій, які стають основою для розвитку різних секторів: від економіки до освіти та медицини.

Інновації в цифрових технологіях є основою для забезпечення конкурентоспроможності національної економіки та підвищення ефективності державного управління.

Впровадження цифрових технологій вимагає оновлення нормативно-правового середовища для забезпечення захисту прав користувачів і бізнесу, кібербезпеки, захисту персональних даних. Держава повинна виступати ініціатором прийняття відповідних законів і регуляторних актів, які сприяють інтеграції цифрових технологій у різні сфери життя. Важливість адаптації національного законодавства до міжнародних стандартів у сфері цифровізації.

Створення сприятливого середовища для розвитку технологічних стартапів та інноваційних компаній за допомогою державних грантів, субсидій, програм розвитку. Підтримка освітніх ініціатив з метою підготовки кадрів для цифрової економіки, підвищення цифрової грамотності населення. Інвестиції в науково-дослідні проєкти у сфері цифрових технологій та підтримка державно-приватного партнерства.

Важливість держави у впровадженні цифрових технологій для оптимізації державних послуг та підвищення ефективності державного управління. Електронні уряди (e-government) як інструмент забезпечення прозорості, зниження корупційних ризиків та покращення взаємодії з громадянами через онлайн-платформи.

Приклади успішних державних ініціатив, таких як впровадження електронного документообігу, цифрових ідентифікаційних систем (наприклад, «Дія» в Україні). Держава має забезпечувати національну кібербезпеку в умовах зростання кіберзагроз і атак на критичні інфраструктури. Створення національних центрів кібербезпеки, законодавчих ініціатив у сфері протидії кіберзлочинності та захисту

критичних даних. Необхідність міжнародної співпраці в питаннях кібербезпеки та стандартизації.

Основні виклики у процесі цифрової трансформації: цифрова нерівність, недофінансування, технічна відсталість окремих секторів економіки. Перспективи впровадження штучного інтелекту, блокчейн-технологій, Інтернету речей (IoT) у державному управлінні.

Важливість державних стратегій, таких як "Цифрова Україна", для забезпечення довгострокового розвитку цифрових технологій.

Держава є ключовим рушієм у процесі цифровізації та повинна виступати не лише регулятором, але й ініціатором інновацій. Цифрова трансформація є незворотним процесом, який потребує активної підтримки на всіх рівнях державного управління. Успішне впровадження цифрових технологій забезпечить зростання економіки, підвищення рівня життя населення та зміцнення позицій держави на світовій арені.

Список використаних джерел

1. Гончаренко В. М. (2019). Цифрові технології в охороні здоров'я: перспективи та виклики для України. Медична інформатика та інженерія, (2), 5-11.
2. Шевченко О. В., Ковальова, Г. О. (2020). Цифрова трансформація в охороні здоров'я України: поточний стан та перспективи. Український журнал медицини, біології та спорту, (5), 70-77.
3. Ткаченко В. В. (2018). Інформатизація охорони здоров'я в Україні: проблеми та перспективи. Український журнал інформатики та обчислювальної техніки, (1), 36-42.
4. Петренко О. І., Гринявський, І. П. (2019). Цифрові інновації в охороні здоров'я: досвід України. Електронне наукове фахове видання "Медицина", (10), 157-160.

Богопольський Геннадій

аспірант кафедри публічного управління, адміністрування та соціальної роботи Національного університету охорони здоров'я України імені П.Л.Шупика

Теоретичні аспекти публічного управління в сфері охорони здоров'я

Публічне управління в сфері охорони здоров'я є одним із ключових напрямків державної політики, оскільки здоров'я населення визначає соціально-економічний розвиток країни. Сучасні виклики, зокрема пандемії, старіння населення, інноваційні технології та глобалізація, вимагають нових підходів до управління системою охорони здоров'я.

Публічне управління охороною здоров'я – це система заходів, що реалізуються державними та місцевими органами влади для забезпечення ефективного функціонування медичних установ, профілактики та лікування захворювань.

Головна мета публічного управління у цій сфері – забезпечення доступності, якості та безперервності медичних послуг для населення.

Основні функції публічного управління в сфері охорони здоров'я:

планування: розробка національних і регіональних програм розвитку охорони здоров'я, прогнозування потреб населення в медичних послугах.

організація: створення ефективної структури охорони здоров'я, управління медичними закладами та ресурсами.

координація: забезпечення співпраці між державними органами, приватним сектором, міжнародними організаціями та громадськістю для досягнення спільних цілей.

контроль: моніторинг якості надання медичних послуг, дотримання стандартів, а також контроль фінансових ресурсів.

Держава виступає регулятором у сфері охорони здоров'я, забезпечуючи законодавче регулювання, створюючи стандарти якості та доступності медичних послуг.

Важливість державної політики у фінансуванні та розподілі ресурсів, захисті прав пацієнтів і медичних працівників.

Забезпечення рівного доступу до медичних послуг незалежно від соціального статусу та місця проживання.

Реформи в сфері публічного управління охороною здоров'я: впровадження нових механізмів управління охороною здоров'я, таких як децентралізація, автономія медичних закладів, державно-приватне партнерство; роль цифрових технологій (eHealth, телемедицина) у підвищенні ефективності управління медичними послугами та забезпеченні доступу до медичної допомоги; проблеми фінансування охорони здоров'я та механізми їх подолання (реформа медичного страхування, перерозподіл бюджетних коштів).

Основні виклики публічного управління охороною здоров'я: зростання вартості медичних послуг, потреба в інноваційних технологіях та підвищенні вимог до якості послуг; нерівномірний розподіл медичних ресурсів між регіонами та соціальними групами; забезпечення ефективної комунікації між урядом, пацієнтами та медичними працівниками для формування довіри та прозорості.

Перспективи розвитку публічного управління охороною здоров'я: підвищення ролі превентивної медицини та громадського здоров'я у державній політиці; розвиток співпраці між державою та приватним сектором для залучення інвестицій в охорону здоров'я; впровадження інноваційних рішень у сфері медичних технологій та управління ресурсами.

Публічне управління в сфері охорони здоров'я є важливим елементом забезпечення соціальної стабільності та економічного розвитку.

Для забезпечення стійкого розвитку системи охорони здоров'я необхідно впроваджувати нові підходи в управлінні, розширювати співпрацю з міжнародними партнерами та приватним сектором.

Адаптація успішних міжнародних практик може значно підвищити ефективність управління охороною здоров'я в Україні.

Список використаних джерел

1. Балабанова Л. В., Сардак О.В. Управління персоналом: підручник. К. : Центр учб. л-ри, 2011. 468 с.

-
2. Балабанова Л. В., Стельмашенко О. В. Стратегічне управління персоналом підприємства в умовах ринкової економіки: монографія. Донецьк: Вид-во ДонНУЕТ ім. М. Туган-Барановського, 2010. 229 с
 3. Бідюк П.І. Діагностування кризи як складова організаційно-економічного механізму реструктуризації. П.І.Бідюк, О.С.Омельченко. Бізнес Інформ. – 2011. – № 10. – С. 72-76.
 4. Борох Ю.О. Складові антикризового управління підприємством. Ю.О.Борох. Економіка розвитку. – 2012. – № 4. – С.74-78.

Блищик Олександр

аспірант кафедри публічного управління, адміністрування та соціальної роботи Національного університету охорони здоров'я України імені П.Л.Шупика

Механізми державного управління кадрового забезпечення органів державної влади

Ефективне функціонування органів державної влади значною мірою залежить від якості та професійної підготовки кадрів, що робить кадрове забезпечення стратегічно важливою складовою державного управління. Зміни у суспільно-політичних і економічних умовах, реформи у сфері державного управління та глобальні виклики, такі як цифровізація, вимагають модернізації механізмів кадрового забезпечення.

Кадрове забезпечення державної служби передбачає процес відбору, підготовки, розвитку та утримання державних службовців, які відповідають вимогам професійної компетентності та етичних стандартів.

Механізми державного управління кадровим забезпеченням – це сукупність законодавчих, організаційних, управлінських і мотиваційних інструментів, що сприяють ефективному управлінню людськими ресурсами в державних органах.

Законодавча база, що регулює кадрові питання державної служби, визначає процедури відбору, призначення, професійного розвитку та відповідальності державних службовців.

Важливими аспектами є закони про державну службу, нормативно-правові акти щодо кадрових конкурсів, вимог до професійної підготовки та системи оцінювання результатів праці.

Забезпечення відповідності українського законодавства міжнародним стандартам у сфері державної служби.

Процедури відбору та оцінювання кадрів: впровадження конкурсних механізмів відбору на державну службу як гарантія прозорості та об'єктивності при прийомі на роботу; системи оцінювання професійної компетенції службовців, що базуються на результатах виконання завдань, професійних якостях та досягненнях; роль системи атестації та оцінки роботи державних службовців для визначення необхідності підвищення кваліфікації чи реорганізації кадрів.

Професійний розвиток та навчання кадрів: система підвищення кваліфікації як ключовий елемент кадрового забезпечення, що сприяє розвитку компетенцій, необхідних для виконання функцій державного управління в умовах реформ; роль освітніх установ, що здійснюють підготовку та перепідготовку державних службовців, у тому числі використання інноваційних методів навчання, дистанційної освіти; постійний розвиток кадрових резервів для забезпечення безперервності та спадкоємності управлінських кадрів.

Мотиваційні механізми в системі державного управління: ефективна система мотивації державних службовців включає матеріальне та нематеріальне стимулювання, можливості професійного зростання, кар'єрне просування; запровадження гнучкої системи оплати праці, що відображає реальні досягнення службовців, їхній внесок у досягнення цілей органу влади; підвищення ролі соціальних гарантій, таких як стабільність зайнятості, можливості для самореалізації, страхування та соціальний захист.

Державно-приватне партнерство у кадровому забезпеченні: взаємодія з приватним сектором для залучення нових підходів до управління кадрами, інновацій у сфері HR, обміну досвідом щодо розвитку лідерства та управлінських навичок; розвиток програм стажування, практики та тренінгів для державних службовців із залученням бізнесу та освітніх установ.

Цифровізація та інновації у кадровому забезпеченні: впровадження цифрових інструментів для управління кадровими процесами, включаючи електронні системи відбору кадрів, оцінювання ефективності та управління персоналом; використання Big Data, штучного інтелекту та аналітичних інструментів для прогнозування потреб у кадрах, визначення ключових компетенцій і підтримки ефективного планування кар'єрного розвитку.

Основні виклики в управлінні кадровим забезпеченням: недостатній рівень професійної підготовки кадрів, особливо в умовах швидких змін у політичній та економічній сферах; корупційні ризики при відборі та оцінюванні кадрів, що негативно впливають на якість державної служби; нерівномірний розподіл кадрів між регіонами та недостатня мотивація для роботи у віддалених або кризових регіонах.

Механізми державного управління кадровим забезпеченням мають бути постійно модернізовані, враховуючи нові виклики та потреби.

Прозорі та ефективні процедури відбору, навчання і мотивації кадрів є основою для створення високоефективної державної служби.

Інноваційні підходи, такі як цифровізація кадрових процесів і державно-приватне партнерство, дозволять підвищити якість кадрового забезпечення державних органів.

Список використаних джерел

1. Василенко, В. А. Державна служба: теоретико-правові засади та механізми функціонування. Київ: Юрінком Інтер, 2017.

2. Коваленко, В. І., та Пилипчук, В. П. Організаційно-правові механізми кадрового забезпечення державної служби в Україні. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2019.
3. Мельник, А. Ф. Механізми управління персоналом в державній службі: реформи та виклики. Київ: Центр політичних досліджень, 2020.
4. Науменко, О. І. Правові основи кадрового забезпечення органів державної влади: сучасний стан і перспективи. Одеса: Національний університет "Одеська юридична академія", 2021.
5. Петренко, Л. Г. Кадрова політика в системі державного управління: організаційні та правові аспекти. Київ: НАДУ при Президентові України, 2018.

Береш Юрій

здобувач магістратури кафедри публічного управління, адміністрування та соціальної роботи Національного університету охорони здоров'я України імені П.Л.Шупика

Практичне значення механізмів державного управління в умовах воєнного стану

Воєнний стан ставить перед державними органами надзвичайні виклики, що вимагають оперативного та ефективного управління, спрямованого на захист національної безпеки, громадського порядку, економічної стабільності та соціального захисту.

Механізми державного управління в умовах воєнного стану забезпечують координацію дій органів влади, збройних сил, підприємств і громадянського суспільства для збереження державної цілісності та забезпечення належного функціонування ключових систем.

Механізми державного управління під час воєнного стану – це комплекс нормативно-правових, організаційних, адміністративних та мобілізаційних заходів, спрямованих на забезпечення ефективного функціонування держави в кризових умовах.

Особливість цих механізмів полягає в підвищеній централізації, швидкому прийнятті рішень, змінах у системі підзвітності та пріоритетності ресурсів.

Законодавча база воєнного стану регулює права і обов'язки органів державної влади, громадян і підприємств у цей період, встановлюючи спеціальні режими функціонування. До основних нормативно-правових актів належать Конституція, закони про воєнний стан та надзвичайний стан, а також укази Президента та нормативні акти Кабінету Міністрів, які забезпечують оперативну діяльність.

Важливу роль відіграють механізми мобілізації ресурсів для забезпечення збройних сил, правоохоронних органів та громадянської оборони. Розподіл відповідальності між центральними органами, місцевою владою та військовими адміністраціями для ефективною координації дій під час бойових дій та захисту населення. Створення та впровадження територіальної оборони, резервних військових підрозділів та мобілізаційних планів.

Державне управління економікою в умовах воєнного стану спрямоване на підтримку ключових секторів, таких як енергетика, логістика, виробництво озброєння, аграрний сектор та охорона здоров'я.

Впровадження механізмів контролю за стратегічними ресурсами (продовольством, енергоносіями, медикаментами) та забезпечення їхнього рівномірного розподілу.

Обмеження на вивіз критичних товарів, державне регулювання цін на ключові продукти і послуги, а також заходи з підтримки економічної стійкості через мобілізацію державного бюджету.

Механізми соціального захисту населення під час воєнного стану включають підтримку внутрішньо переміщених осіб, надання фінансової допомоги постраждалим і сім'ям військовослужбовців. Державні програми з медичної підтримки, соціальних виплат та гуманітарної допомоги, що координуються як на національному, так і на міжнародному рівнях. Особлива увага приділяється захисту вразливих верств населення (пенсіонери, інваліди, діти) через створення кризових центрів, розгортання гуманітарних місій і надання психологічної допомоги.

Використання цифрових платформ для координації державних служб, моніторингу ситуації та забезпечення оперативного прийняття рішень. Впровадження інноваційних інструментів для управління безпекою (дрони, системи розвідки, кібербезпека) та підтримки ключових державних функцій. Використання телемедицини, дистанційної освіти та онлайн-систем для підтримки життєдіяльності в умовах обмеженого доступу до традиційних інститутів через воєнні дії.

Забезпечення державного контролю та захисту інформаційного простору під час війни, боротьба з дезінформацією та кібератаками.

Ефективні механізми комунікації з населенням, що включають регулярні інформаційні звіти, підтримку мобільних та онлайн-платформ для інформування громадян.

Створення системи кризової комунікації, яка включає оперативне реагування на запити суспільства, зниження паніки та забезпечення громадської безпеки.

Залучення міжнародних партнерів для підтримки обороноздатності та економічної стійкості держави, у тому числі через військову, технічну та фінансову допомогу. Взаємодія з міжнародними гуманітарними організаціями для забезпечення координації надання допомоги цивільному населенню. Використання міжнародних юридичних механізмів для підтримки інтересів держави на міжнародній арені, зокрема в питаннях санкційної політики та захисту прав людини.

Механізми державного управління під час воєнного стану мають бути адаптивними, ефективними та централізованими, що дозволяє оперативно реагувати на загрози та підтримувати функціонування ключових державних інститутів.

Пріоритетними є безпека населення, захист критичної інфраструктури та забезпечення стійкості економіки, що можливо через тісну координацію між різними рівнями управління та використання інноваційних рішень.

Після завершення воєнних дій важливо розробити стратегії посткризового відновлення, що дозволять відновити стабільність і сприяти довгостроковому розвитку державних інститутів.

Список використаних джерел

1. Антонюк, В. П. Державне управління в умовах кризових ситуацій: теорія і практика. Київ: НАДУ при Президентові України, 2017.
2. Бакуменко, В. Д., та Кравченко, Ю. О. Механізми державного управління в умовах надзвичайних ситуацій. Харків: Видавництво ХНУВС, 2020.
3. Губерська, Л. В. Правові та організаційні механізми функціонування державних інститутів у період воєнного стану. Київ: Видавництво "Юрінком Інтер", 2021.
4. Лановенко, О. В. Актуальні проблеми державного управління під час воєнного стану: правовий і організаційний аспект. Одеса: ОНУ імені І. І. Мечникова, 2021.
5. Ткаченко, В. В. Державна політика в умовах воєнного стану: ефективність, виклики та перспективи. Київ: Інститут державного управління та стратегічних досліджень, 2022.

Василенко Анна

здобувачка магістратури кафедри публічного управління, адміністрування та соціальної роботи Національного університету охорони здоров'я України імені П.Л.Шупика

Державне регулювання як метод державного управління

Розвиток і функціонування як суспільства в цілому, так і окремих його сфер, неможливий без набору певних норм, правил, алгоритмів поведінки членів цього суспільства. Для узгодженості спільної діяльності людей необхідний певний цілеспрямований вплив, тобто управління. Саме від рівня управління залежить розвиток суспільства та окремих його груп. Історичний досвід підтверджує, що держава в усі часи тією чи іншою мірою була вимушена втручатися в процеси, що відбувалися в суспільстві. І таке втручання, зазвичай здійснюється шляхом управління.

За загальним визначенням управління це цілеспрямований вплив суб'єкта управління на об'єкт управління з метою ефективного функціонування системи та досягнення певних результатів [1, с.45]. Система будь-якого управління складається з чотирьох елементів:

- суб'єкт управління. Це керівна складова системи управління, в інтересах якої здійснюється сам процес управління;

- об'єкт управління. Це керована складова системи управління, тобто те, на що спрямовано управлінський вплив. Саме від об'єкту управління залежить певний вид управління;

- управлінський вплив. Це процес керування, що здійснюється суб'єктом управління та завдяки якому забезпечується підпорядкування об'єкта суб'єктові та реалізується на практиці мета управління. Через

управлінський вплив суб'єкт управління втілює в життя намагання змін об'єкта управління та забезпечення настання певних результатів, максимально наближених до мети управління [1, с.45];

- зворотній зв'язок. Це інформація, яку отримує суб'єкт управління із якої робить висновки про результативність управлінського впливу та стан об'єкта управління. Саме за рахунок зворотного зв'язку система управління набуває ознак цілісності та отримує можливість вчасно корегувати прояви управлінського впливу. Зворотній зв'язок дозволяє в режимі реального часу зіставляти мету управління, результати проміжних етапів та ефективність управлінського впливу [1, с.45,46].

В залежності від характеристики об'єкта управління, управління поділяється на технічне, біологічне та соціальне управління. Соціальне управління це управління в середині суспільства людей. Характерним для соціального управління є той факт, що і об'єкт і суб'єкт управління представлено або окремими людьми, або їх об'єднаннями.

В. Малиновський зазначає, що державне управління – це вид діяльності держави, суттю якого є здійснення управлінського організуючого впливу з використанням повноважень виконавчої влади через організацію виконання законів, здійснення управлінських функцій з метою комплексного соціально-економічного та культурного розвитку держави, її окремих територій, а також забезпечення реалізації державної політики у відповідних сферах суспільного життя, створення умов для реалізації громадянами їх прав і свобод, надання державних послуг громадянам [2, с.161].

Державне управління як і будь-яка людська діяльність потребує певних способів, прийомів та засобів її реалізації. Тобто, управлінська діяльність передбачає існування спеціальних методів, а відповідно – методології управління як особливого виду людської діяльності. Під методами розуміються засоби досягнення поставлених цілей. На думку Д. Овсянко, метод управління – це спосіб реалізації його функцій, засіб впливу органу виконавчої влади на об'єкти управління. Подібною позиції дотримується й В. Цветков, який розглядає методи як спосіб практичної реалізації функцій управління шляхом впливу на свідомість, волю людей і, таким чином, на поведінку і суспільну діяльність конкретних осіб і колективів, орієнтуючи їх на досягнення поставлених цілей [2, с.416].

Однією з характерних особливостей методів державного управління є те, що у цих методах завжди міститься воля держави та виражаються повноваження владного характеру органів виконавчої влади.

Метод державного управління це спосіб практичної реалізації функцій державного управління шляхом організаційно-розпорядчого впливу суб'єкта управління на поведінку і суспільну діяльність керованого об'єкта з метою досягнення поставлених управлінських цілей [2, с.416].

Державне управління це завжди певна організуюча діяльність, у результаті якої виникають конкретні, управлінські за змістом відносини.

Характер відносин, які виникають між суб'єктом і об'єктом управління, завжди є владним, а в умовах державного управління – державно-владним, причому цими повноваженнями наділена завжди одна сторона – суб'єкт управління, а об'єкт управління є лише виконавцем вказівок і директив, що надходять від суб'єкта. Організуюча діяльність державно-владного характеру полягає у виконанні та розпорядництві згідно з вимогами закону, тобто є підзаконною, ґрунтується на чинному законодавстві. А управлінський вплив, який виникає під час цієї організуючої діяльності і налагодження управлінських відносин, може мати різний за своїми параметрами характер: це і централізоване керівництво, і оперативне управління, і державне регулювання [2, с.160, 161].

Термін регулювання в загальному тлумачиться як вид управління за допомогою правил і обмежень та охоплює контроль, заохочення і планування [3, с.132].

Державне регулювання є одним із економічних методів державного управління. Економічні методи державного управління – це система прийомів і засобів прямої дії на суб'єкти підприємницької діяльності шляхом запровадження фінансово-економічних законів і грошово-кредитних відносин з метою створення оптимальних умов, що забезпечують досягнення високих економічних результатів [2, с.439].

На нашу думку, без втручання держави в економіку в усіх сферах суспільного відтворення економічна ринкова система не змогла б існувати. Разом з цим, роль держави має оцінюватися не за ступенем втручання в ринковий механізм, а за рівнем забезпечення державою внутрішніх та зовнішніх умов сталого функціонування національної економіки.

Шляхом державного регулювання держава виступає основоположним фактором у створенні економічної сфери, сприятливої для підприємницької діяльності. Держава, не втручаючись безпосередньо у діяльність суб'єктів господарювання, повинна управляти економічними процесами і підтримувати їх чи стримувати негативні тенденції через відповідні державні інститути, тощо.

Державне регулювання економіки є системою типових заходів законодавчого, виконавчого і контрольного характеру, що здійснюються відповідними державними органами й громадськими організаціями з метою стабілізації та пристосування існуючої соціально-економічної системи до постійно змінюваних умов [2, с.442].

Первинним суб'єктом державного регулювання є людина (громадянин). У демократичному суспільстві громадянин (споживач) висловлює й захищає свої інтереси як виборець за допомогою механізму голосування. Але виборці безпосередньо обирають не напрямки соціально-економічної політики або методи та засоби державного регулювання, а лише склад органів державної влади. Отже, суб'єктом державного регулювання стає держава в особі державних органів (президента, парламенту, уряду, місцевих адміністрацій) [4, с.26].

Державне регулювання реалізується в різних формах. Серед основних засобів державного регулювання слід виділити акти законодавства, тобто правове регулювання. Правове регулювання це діяльність держави щодо встановлення обов'язкових для виконання юридичних норм (правил) поведінки суб'єктів права. Необхідний у цьому разі примус забезпечується розвитком громадської свідомості та силою державної влади. Водночас юридичні норми мають бути зрозумілими людям, належно обґрунтованими, системно організованими і придатними для практичної реалізації [4, с.31].

Основою правового регулювання є розробка та юридичне закріплення норм (правил) поведінки суб'єктів відносин у певній сфері.

З метою впорядкування правотворчої діяльності в Україні, посилення взаємодії між учасниками правотворчої діяльності у процесі підготовки нормативно-правових актів, а також контролю за їх реалізацією, забезпечення участі громадянського суспільства у правотворчій діяльності та якості законодавства України було прийнято Закон України «Про правотворчу діяльність». Цей Закон визначає правові та організаційні засади правотворчої діяльності, принципи і порядок її здійснення, учасників правотворчої діяльності, правила техніки нормопроекування, порядок здійснення обліку нормативно-правових актів, а також правила дії нормативно-правових актів, усунення прогалін, подолання колізій у нормативно-правових актах та здійснення контролю за реалізацією нормативно-правових актів.

Суб'єктами правотворчої діяльності є органи державної влади, органи місцевого самоврядування, їх посадові особи та інші суб'єкти, наділені Конституцією України та (або) законом повноваженнями щодо прийняття (видання) нормативно-правових актів, а саме:

- Український народ на всеукраїнському референдумі;
- Верховна Рада України;
- Президент України;
- Кабінет Міністрів України;
- міністерства;
- інші органи державної влади та інші суб'єкти публічного права, які згідно із законом здійснюють від імені держави правотворчу діяльність та юрисдикція яких поширюється на територію України;
- Верховна Рада Автономної Республіки Крим, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, міністерства Автономної Республіки Крим;
- голови місцевих державних адміністрацій та керівники структурних підрозділів місцевих державних адміністрацій;
- територіальна громада на місцевому референдумі;
- органи місцевого самоврядування.

Отже, державне регулювання у відповідній сфері та відповідно до повноважень здійснюється суб'єктами правотворчої діяльності, а саме

органи державної влади, органи місцевого самоврядування, їх посадові особи та інші суб'єкти визначені законом.

Новелою Закону України «Про правотворчу діяльність», а отже і державного регулювання шляхом правотворчої діяльності є те, що до початку розроблення і опрацювання проекту нормативно-правового акту розробляється його концепція, яка містить обраний підхід до регулювання суспільних відносин, мету і завдання правового регулювання, обґрунтування необхідності прийняття нормативно-правового акта, описує нові права і обов'язки учасників суспільних відносин (зміну прав і обов'язків учасників суспільних відносин), а також прогнозовані соціально-економічні та інші наслідки його реалізації.

У концепції викладаються результати проведених суб'єктом правотворчої ініціативи необхідних аналітичних досліджень, а саме:

- аналіз відповідних суспільних відносин та стану їх правового регулювання із зазначенням переліку нормативно-правових актів, якими здійснюється їх правове регулювання;

- дослідження можливості врегулювання відповідних суспільних відносин без прийняття (видання) нормативно-правового акта;

- обґрунтування необхідності та підстав розроблення проекту нормативно-правового акта;

- визначення мети проекту нормативно-правового акта, предмета правового регулювання, основних правових механізмів реалізації нормативно-правового акта з обґрунтуванням їх ефективності;

- результати необхідних фінансово-економічних розрахунків відповідно до законодавства України, якщо прийняття (видання) нормативно-правового акта призведе до зменшення надходжень та (або) збільшення витрат бюджету;

- оцінка відповідності запропонованого правового регулювання міжнародно-правовим зобов'язанням України, а саме двостороннім та багатостороннім угодам, міжнародним договорам України у сфері європейської інтеграції та праву Європейського Союзу (acquis ЄС), а також щодо приєднання до міжнародних організацій, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, у тому числі, але не виключно, положенням Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод і Протоколів до неї та практиці Європейського суду з прав людини;

- результати публічних консультацій (у разі їх проведення);

- організаційні заходи щодо підготовки проекту нормативно-правового акта та його реалізації після прийняття (видання), у тому числі визначення переліку нормативно-правових актів, прийняття яких або зміни до яких необхідні для реалізації його положень;

- орієнтовна структура проекту нормативно-правового акта, зміст його основних положень.

Правотворчою ініціативою є подання проекту нормативно-правового акта на розгляд суб'єкта правотворчої діяльності. На нашу

думку, одним із основних етапів правотворчої діяльності є оцінка впливу проекту нормативно-правового акта на суспільні відносини, які пропонується врегулювати вказаним нормативно-правовим актом.

Суб'єкт правотворчої ініціативи здійснює оцінку впливу проекту нормативно-правового акта на суспільні відносини досліджуючи наступні показники:

- актуальність та важливість проблеми, яка потребує врегулювання шляхом прийняття (видання) нормативно-правового акта;

- альтернативні шляхи вирішення проблеми, яка потребує правового врегулювання, з визначенням економічних, соціальних, фінансових, бюджетних, екологічних, демографічних, регуляторних, інвестиційних, гендерних, дискримінаційних, корупційних та інших наслідків, а також стану виконання Україною міжнародних зобов'язань для кожного з альтернативних шляхів;

- кількісні та якісні показники, за якими оцінюється прогнозований вплив на суспільні відносини кожного з альтернативних шляхів;

- найбільш оптимальний шлях вирішення проблеми з поясненням причинно-наслідкового зв'язку між обраним шляхом та очікуваним впливом на суспільні відносини проекту нормативно-правового акта;

- способи здійснення правового моніторингу та критерії (показники) його здійснення у разі прийняття проекту нормативно-правового акта;

- критерії (показники), за якими здійснюватиметься правовий моніторинг у разі прийняття проекту нормативно-правового акта.

Наразі, Закон України «Про правотворчу діяльність» не набрав чинності. Однак, врегулювання питання планування правотворчої діяльності та особливо забезпечення належних механізмів контролю за вказаною діяльністю є підґрунтям для якісного державного регулювання у відповідній сфері. Оскільки наразі, однією із найбільш значущих проблем правотворчості у державному регулюванні є відірваність, а у деяких випадках ігнорування, суб'єкта, що приймає нормативно-правовий акт, від результатів власної правотворчої діяльності.

Враховуючи зазначене, державне регулювання це метод державного управління, що полягає у діяльності органів державної влади спрямованій на впорядкування поведінки учасників певних суспільних відносин з метою забезпечення відповідності цієї поведінки вимогам закону та досягнення бажаного балансу публічних і приватних інтересів.

Список використаних джерел

1. Адміністративне право України: навчальний посібник. С.Г.Стеценко. Київ, Атіка. 2007

2. Державне управління: навчальний посібник. В. Я.Малиновський. 3-тє вид. переробл. та допов. Київ. Атіка, 2009.
https://shron1.chtyvo.org.ua/Malynovskiy_Valentyn/Derzmvfgqu1sib3mt33220

3. Публічне управління та адміністрування. Словник. колектив авторів О.М. Руденко та інш. Київ. Кондор. 2018

Гончарук Олександр

аспірант кафедри публічного управління, адміністрування та соціальної роботи Національного університету охорони здоров'я України імені П.Л.Шупика

Розробка теоретичних підходів для підвищення ефективності моделей управління охороною здоров'я в умовах війни

Військові дії призводять до серйозних змін у функціонуванні системи охорони здоров'я, що потребує негайного перегляду моделей управління для забезпечення доступу до медичної допомоги.

Війна збільшує навантаження на систему охорони здоров'я через поранених, внутрішньо переміщених осіб та руйнування інфраструктури, що вимагає адаптації управлінських підходів.

Стратегічне управління системою охорони здоров'я в умовах військових конфліктів є важливим для збереження життя населення та підтримки соціальної стабільності.

Системний підхід: розгляд охорони здоров'я як складної системи, що включає лікарні, ресурси, персонал та інфраструктуру, які потребують гнучкого управління в умовах війни.

Кризове управління: необхідність розробки моделей, орієнтованих на швидке реагування, адаптивність та стійкість системи охорони здоров'я до надзвичайних ситуацій. Сценарне планування: розробка різних сценаріїв розвитку військових подій і їхнього впливу на систему охорони здоров'я для підготовки планів реагування.

Організаційні моделі управління охороною здоров'я під час війни: централізація управління медичними ресурсами: швидке прийняття рішень щодо розподілу ресурсів (ліків, медичних працівників, обладнання) між регіонами; координація між цивільними та військовими медичними службами: інтеграція медичних послуг для поранених військових та цивільного населення, забезпечення єдиного командування; мобільні медичні підрозділи та тимчасові медичні центри: розвиток нових форм організації медичних послуг у районах з активними бойовими діями або тимчасово окупованих територіях.

Державна політика має бути спрямована на пріоритетне забезпечення медичної допомоги населенню в умовах війни, включаючи створення резервів ліків, обладнання та мобільних госпіталів.

Міжнародна співпраця відіграє ключову роль у наданні гуманітарної допомоги, технічної підтримки та медичних ресурсів, а також у навчанні медичного персоналу для роботи в кризових умовах. Необхідність

адаптації законодавства до умов війни для оперативного вирішення питань медичного забезпечення.

Фінансування системи охорони здоров'я під час війни: створення стабільних джерел фінансування охорони здоров'я під час війни через внутрішні ресурси, донорську допомогу та міжнародні гранти; оптимізація витрат: перегляд бюджетних витрат на охорону здоров'я з урахуванням нагальних потреб та мінімізація втрат ресурсів через корупцію та неефективність; фонди підтримки медичних працівників та забезпечення їх належними умовами праці, особливо в зонах бойових дій.

Особлива увага повинна приділятися організації програм психологічної допомоги для постраждалих від військових дій, внутрішньо переміщених осіб та медичного персоналу; створення центрів реабілітації для поранених військових і цивільних осіб, інтеграція програм фізичної та психосоціальної реабілітації; розвиток дистанційних методів надання психологічної підтримки через телемедицину в зонах, де доступ до медичних послуг є обмеженим.

Технологічні інновації для підвищення ефективності управління мають передбачати: використання цифрових технологій для моніторингу та управління медичними ресурсами, координації дій медичних служб; впровадження телемедицини для надання консультацій та первинної медичної допомоги в регіонах з обмеженим доступом до лікарень; застосування систем раннього попередження про медичні загрози та поширення епідемій під час війни.

Основні виклики в управлінні охороною здоров'я під час війни:

Недостатність матеріальних ресурсів, порушення логістики та транспортування медичних засобів.

Високе фізичне та психологічне навантаження на медичний персонал, ризики для їхньої безпеки в зонах бойових дій.

Потреба у швидкій адаптації управлінських підходів до умов постійних змін та невизначеності, що виникають у процесі бойових дій.

Розробка ефективних моделей управління охороною здоров'я в умовах війни вимагає комплексного підходу, що включає централізацію управління, кризове планування та міжнародну підтримку.

Важливою є інтеграція технологічних інновацій та цифрових рішень для забезпечення стійкості медичних систем у кризових умовах.

Державне управління повинно активно працювати над створенням механізмів для швидкого реагування на кризові ситуації, забезпечення ресурсами та підтримки медичних працівників.

Список використаних джерел

1. Козак, О. П. Стратегічне управління системами охорони здоров'я в умовах війни: теоретичні основи та практичні рішення. Київ: Видавництво Київського університету, 2021.
2. Лісовий, А. В. Ефективні моделі медичного управління в умовах військових конфліктів. Одеса: Одеський національний медичний університет, 2022.
3. Мельник, А. Ф. Охорона здоров'я в умовах війни: управління ресурсами та стратегічне планування. Київ: Академія медичних наук України, 2020.

-
4. Руденко, О. В. Управління системою охорони здоров'я в умовах воєнного конфлікту: виклики та можливості. Харків: Видавництво ХНМУ, 2021.
 5. Яковлев, І. С. Моделі кризового управління охороною здоров'я під час війни: міжнародний досвід і національні практики. Київ: Інститут стратегічних досліджень МОЗ України, 2022.

Дьомкін Олександр

аспірант I року навчання, Уманського державного педагогічного
університету імені Павла Тичини
спеціальність 231 Соціальна робота

Забезпечення сприятливих умов для соціальної інтеграції осіб похилого віку в умовах війни: можливості волонтерства

Повномасштабна війна в Україні найгіршим чином впливає на стан здоров'я українців, зокрема - людей похилого віку. Російське вторгнення в Україну має руйнівний вплив на українське суспільство. Особлива загроза фізичній безпеці літніх людей через вразливість цієї категорії населення. До того ж, вона непропорційно впливає на літніх людей в Україні, багато з них вимушено лишаються на територіях, де існує постійний ризик ураження від обстрілів. Ситуацію в Україні описують як найстарішу гуманітарну кризу у світі, де 8,9 мільйонів людей, або 24% населення, належать до вікової категорії старше 60 років. Українці похилого віку стикаються з неймовірними бар'єрами в доступі до предметів першої необхідності та підтримки, через бідність та обмежений доступ до допомоги, послуг та інформації [2].

У зв'язку з цим перед суспільством постають нові проблеми: зміна пріоритетів, перерозподіл ресурсів, створення нових форм допомоги, освіти і підтримки літніх людей, способів їх інтеграції в комунікативний і культурний простір, навчання і перенавчання фахівців, забезпечення новими інституційними та освітньо-виховними засобами цілеспрямованої ефективною соціалізації представників третього віку. В Україні проблеми, пов'язані із соціальними процесами старіння, у продовж тривалого часу не усвідомлювалися як соціальні й культурні пріоритети розвитку суспільства. Їх практичне вирішення обмежується гарантованою мінімальною пенсійною підтримкою, оцінкою старості в патерналістських категоріях медичної геріатрії і соціального захисту. Нині очевидна необхідність осмислення соціальних аспектів старіння в руслі соціології, теорії і практики соціальної роботи і соціальної педагогіки. [3]

Соціальна інтеграція літніх людей залежить від їхньої соціальної активності, опанування сучасними інформаційними технологіями та електронними пристроями, збереження соціальних зв'язків між поколіннями, розширення напрямів діяльності сучасних суб'єктів надання соціальних послуг із підтримки інтелектуальної активності людей похилого віку. [4]

Соціальна інтеграція осіб літнього віку, як важлива складова концепції «активного старіння», є одним з найважливіших завдань сучасної державної політики стосовно осіб літнього віку. Якщо у молодших вікових групах літніх людей активне старіння нерозривно пов'язане, насамперед з зайнятістю, то у більш похилому віці на перший план виходить необхідність активної участі у суспільній діяльності — волонтерській, громадській, політичній.

В умовах війни саме волонтерство осіб літнього віку відкриває великі можливості для їхньої соціальної інтеграції. Для визначення пріоритетів, якими керуються люди, що волонтерять, нами було здійснено опитування 260 волонтерів, серед яких особи літнього віку склали 70%, у тому числі жінки – 52% та чоловіки – 18%. Репрезентативна вибірка формувалась за наступними критеріями:

- сімейний статус волонтера – одинока людина чи одинока родина (не мають дітей, інших родичів).
- періодичність волонтерства – 1-2 рази на тиждень.
- тривалість волонтерської діяльності – більше 2 років.
- наявність статусу «ВПО» з 2014 року.
- рівень освіти – мінімум незакінчена вища.

Учасники опитування пріоритезували запропоновані визначення щодо можливостей, які вони отримують від волонтерства, у наступній послідовності:

1. Реалізація особистого накопиченого професійного та життєвого досвіду у значущій для інших справі.

2. Соціальна значущість особистості - повага сторонніх людей, вдячність за добродійні активності, відчуття «агента» змінотворчих процесів у суспільстві.

3. Адаптація на новому місці у колі однодумців й у дружньому середовищі.

4. Опанування нових корисних навичок, які тренують мозок і уповільнюють процеси старіння центральної нервової системи.

5. Позитивна психологічна динаміка: підвищення рівня стресостійкості, зниження агресії і проявів депресивного стану.

Беручи до уваги вищевикладене, можна зробити висновок, що в умовах війни соціальна інтеграція осіб літнього віку є одним із трендових соціальних цілей на теренах України. У свою чергу, волонтерство осіб літнього віку є надпотужним інструментом соціальної інтеграції та дозволяє отримати змінотворчі й суспільнозначущі результати.

Список використаних джерел

1. UN Global Compact, Network Ukraine. Електронний ресурс: <https://globalcompact.org.ua/tsili-stijkogo-rozvytku/>

2. «Досвід війни для людей старшого віку в Україні та їх залучення до гуманітарної реакції» Електронний ресурс: <https://www.helpage.org/wp-content/uploads/2023/05/Lost-the-life-Summary-Ukrainian.pdf>

3. Mokrjak, A.G (2009) Osoblivosti socializacii ljudej pohilogo viku v umovah informacijnogo suspil'stva: social'no-pedagogichnij aspekt [Peculiarities of socialization of the elderly in the conditions of the information society: socio-pedagogical aspect]. Pedagogika, psihologija ta mediko-biologichni problemi fizichnogo vihovannja ta sportu - Pedagogy, psychology and medical and biological problems of physical education and sports, 3, 109-112 [in Ukrainian].

4. Романова І. А. Соціальна інтеграція літніх людей через соціальні ігрові ігри / І. А. Романова // Сучасні реалії та перспективи соціального виховання особистості в різних соціальних інституціях : матеріали Всеукр. наук-практ. конф., Харків, 22 листоп. 2019 р. / Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди ; [за ред. М. П. Васильєвої]. – Харків : ХНПУ, 2019. – С. 17–18.

Дяченко Валентин

кандидат економічних наук, доцент кафедри кібербезпеки, ІТ та економіки Київського університету інтелектуальної власності та права Національного університету «Одеська юридична академія»

Дяченко Наталія,

кандидат наук з державного управління, доцент кафедри кібербезпеки, ІТ та економіки Київського університету інтелектуальної власності та права Національного університету «Одеська юридична академія»

Тренди світового сталого розвитку

Тренди світового економічного розвитку обумовлюються глобальними ризиками та є віддзеркалюванням наявного стану світового суспільного розвитку.

Для світової економіки 2024 рік, в силу політичних, економічних, наукових та екологічних передумов, є роком випробувань та змін.

Серед трендів світового економічного розвитку у 2024 році, на думку експертів мережі Центрів інформаційної безпеки бізнесу [1], варто виокремити, зокрема, вибори, у цьому році їх відбудеться близько 70.

Серед глобальних тенденцій, які обумовлюють скорочення робочих місць, доцільно виокремити:

- упровадження інформаційно-комунікаційних технологій;
- діджитал-трансформацію (упровадження сучасних технологій в управлінські та бізнес-процеси) [2];
- впровадження штучного інтелекту в роботу організацій/підприємств/установ [3].

Зміна клімату впливає на ефективність аграрного сектору, адже нетипові погодні умови обумовлюють погіршення врожайності, кризові явища на ринках продовольства, зростання цін на сільськогосподарську продукцію, а відтак, – нестабільність в країнах-імпортерах продуктів харчування.

Процеси глобального потепління суттєво впливають і на логістичну діяльність.

За таких умов гостро постає потреба пріоритетного формування власних засад сталого розвитку для кожної країни, що й обумовлює появу ознак торгових воєн, які, в контексті глокалізаційних процесів розвитку [4], є передвісниками кінця епохи глобалізації.

Рис. 1. Тренди світового економічного розвитку у 2024 році

Заходи щодо уповільнення змін клімату сприяють розвитку та щорічному зростанню споживання відновлювальних джерел енергії.

Значне зростання світової економіки, яке становило понад 6 % у 2021 році, не стало тенденцією, і у 2022 році спостерігалось зростання лише на 3,4 %, у 2023 році – 3,1%

Відповідно до прогнозу Міжнародного валютного фонду у 2024 році очікується зростання на 3,3 %, а у 2025 році – на 3,5 %.

Водночас, відповідно до оцінок експертів мережі Центрів інформаційної безпеки бізнесу темпи зростання світової економіки у 2024 році сповільняться до 2,7 %.

Правовий режим воєнного стану в Україні обумовив ряд тенденцій, серед яких:

– з метою формування засад обороноздатності країни, суттєво збільшились витрати на оборону;

– відтік працездатного населення з країни обумовив значне зростання попиту на висококваліфікованих працівників;

– виїзд молоді та дітей шкільного віку ідентифікував потребу, з урахуванням сучасних тенденцій та майбутніх потреб на ринку праці, зокрема й при повоєнній відбудові, залучати до викладацької діяльності висококваліфікованих фахівців-практиків для забезпечення рівня викладання інформаційних технологій відповідно до сучасних стандартів, вимог професійної діяльності, потреб формування засад інформаційної, національної безпеки, потреб суспільства та пріоритетів повоєнної відбудови [5].

– знизилась інвестиційна привабливість України;

– актуалізувалась проблема емоційного вигорання – впливу екзистенційної динаміки на фізичний стан особистості, результат формування під впливом негативних екзогенних умов особистісних фрустрацій, викликаних об’єктивно непереборними труднощами на шляху до досягнення мети, розбіжності реальності з очікуванням [6].

Базовим, на нашу думку, інструментом передбачення проявів вигорання є пошук латентних можливостей, серед яких можуть бути:

– вміння сприймати ризик як шанс;

– перманентний пошук інформації, її систематизація, структуризація, верифікація, аналіз, формування передбачення (прогнозу) гальмуючих чинників на шляху до мети та розробка плану їх усунення чи нівелювання негативних наслідків.

Водночас, у сучасних умовах воєнного стану в Україні не є достатнім володіння методиками передбачення проявів вигорання, конче потрібна комплексна програма емоційної підтримки громадян. А відтак, необхідно ідентифікувати державні механізми сприяння емоційному відновленню громадян у період воєнного стану та розробити стратегію забезпечення їх ефективності.

Серед базових державних механізмів сприяння емоційному відновленню громадян у період воєнного стану варто виокремити **правовий механізм**, який забезпечує верховенство права у всіх сферах суспільного життя в такий бентежний час, формуючи впевненість громадян у правовій захищеності.

В Україні сформовані базові механізми сприяння емоційному відновленню громадян. Однак, з метою забезпечення їх ефективності необхідно розробити Концепцію їх удосконалення, яка передбачала б наявність 4G інтернету, що сприяло б оперативному доступу до актуальної інформації, формувало б підґрунтя для вчасних управлінських рішень та атмосферу впевненості та довіри у громадян.

Важливою передумовою попередження проявів професійного вигорання є проведення онлайн міні-лекцій, тренінгів, конференцій та семінарів, зокрема викладачами регіональних Центрів перепідготовки та підвищення кваліфікації державних службовців, у ході яких ознайомити слухачів з комплексом ефективних механізмів відновлення при емоційному вигоранні. Важливим чинником профілактики професійного

вигорання є формування корпоративної культури, зокрема й шляхом облаштування зон спілкування та релаксу на підприємствах, в установах та організаціях.

Список використаних джерел

1. Тренди світової економіки
2024.URL: https://biz.ligazakon.net/news/224997_trendi-svtovo-ekonomki-2024.
2. Дяченко В. С., Дяченко Н. П. Публічний digital-маркетинг як елемент державної інформаційної політики. *Наукові перспективи*. 2024. № 2 (44).С.245-254. [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-2\(44\)-245-254](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-2(44)-245-254).
3. Дяченко В. С., Дяченко Н. П. Особливості державної політики щодо забезпечення права інтелектуальної власності у сфері цифрових технологій. Електронний журнал «Державне управління: удосконалення та розвиток» 2024. №2. . <https://doi.org/10.32702/2307-2156.2024.2.17>.
4. Новаченко Т. В., Дяченко Н. П., Демченко С. О. Модернізація механізмів державного управління у сфері інтелектуальної власності України в контексті глокалізаційних процесів розвитку. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2019. № 3. С.118–124. <https://doi.org/10.32886/instzak.2019.03.12>
5. Дяченко В. С., Дяченко Н. П. Особливості впровадження сучасних інформаційних технологій в освітні процеси. *Успіхи і досягнення у науці*. 2024. № 2(20). С. 347-361. [https://doi.org/10.52058/3041-1254-2024-2\(2\)-347-361](https://doi.org/10.52058/3041-1254-2024-2(2)-347-361).
6. Дяченко Н. П. Державні механізми сприяння відновленню громадського здоров'я у період воєнного стану. *Суспільство та національні інтереси*. 2024. № 3(3). 180 с. С. 21-33. [https://doi.org/10.52058/3041-1572-2024-3\(3\)-21-33](https://doi.org/10.52058/3041-1572-2024-3(3)-21-33).

Заза Ільяс

аспірант кафедри публічного управління, адміністрування та соціальної роботи Національного університету охорони здоров'я України імені П.Л.Шупика

Особливості публічного управління механізмом оптимізації фінансово-економічної діяльності закладу охорони здоров'я

Оптимізація фінансово-економічної діяльності закладів охорони здоров'я є одним з ключових завдань для забезпечення їх стійкості та ефективності в умовах постійного реформування та обмеженого фінансування.

Сучасні виклики, такі як війна, пандемії та економічні кризи, вимагають нових підходів до публічного управління системою охорони здоров'я, де фінансова оптимізація стає необхідною умовою функціонування медичних установ.

Основні проблеми фінансово-економічної діяльності в закладах охорони здоров'я: недостатнє фінансування з державного бюджету та обмежені можливості залучення додаткових коштів; неефективне використання наявних ресурсів, що призводить до високих витрат і низької продуктивності; складність адміністрування та контролю фінансових потоків в умовах постійних змін у законодавстві.

Публічне управління в контексті охорони здоров'я включає регулювання, нагляд та підтримку закладів охорони здоров'я через державні механізми і нормативно-правову базу. Основними інструментами державного управління є розподіл бюджетних коштів, державні програми фінансування, контроль за використанням ресурсів, впровадження стандартів фінансової звітності.

Оптимізація фінансово-економічної діяльності передбачає: оптимізація фінансових процесів у закладах охорони здоров'я полягає в ефективному розподілі та використанні фінансових ресурсів, зокрема через запровадження програмного підходу до бюджетування; впровадження системи автономізації закладів охорони здоров'я дозволяє підвищити їхню фінансову стійкість через самостійне прийняття рішень щодо розподілу ресурсів; механізми залучення приватних інвестицій та державно-приватне партнерство стають перспективними інструментами підвищення фінансової ефективності.

До механізмів оптимізації можна віднести:

- аутсорсинг деяких адміністративних і господарських послуг (прибирання, харчування, обслуговування медичного обладнання) знижує витрати і дозволяє закладу зосередитись на основних медичних послугах;
- цифровізація фінансового менеджменту та впровадження інформаційних систем для обліку витрат, контролю за закупівлями, звітності та планування;
- медичне страхування як інструмент фінансової підтримки закладів охорони здоров'я та зниження фінансового навантаження на державу.

Державне фінансування охорони здоров'я має бути поєднане з альтернативними джерелами доходів, такими як донорські програми, благодійні фонди, партнерства з приватним сектором.

Державне регулювання приватних джерел фінансування є необхідним для забезпечення прозорості та ефективного використання залучених коштів.

Важливою складовою оптимізації є контроль за виконанням бюджетів і ефективністю використання коштів. Державні органи мають впроваджувати інструменти фінансового аудиту та моніторингу.

Застосування механізмів внутрішнього контролю дозволяє покращити управління витратами на місцях, а зовнішній аудит — забезпечити прозорість і підзвітність.

Держава повинна створювати нормативно-правову базу, яка сприятиме розвитку самостійності закладів охорони здоров'я в управлінні своїми фінансовими ресурсами, при цьому забезпечуючи контроль за дотриманням стандартів і вимог.

Важливо забезпечити підтримку медичних закладів через державні програми модернізації, спрямовані на підвищення їхньої фінансової стабільності. Оптимізація фінансово-економічної діяльності закладів

охорони здоров'я є необхідною умовою для підвищення ефективності їхньої роботи в умовах сучасних викликів.

Впровадження державних механізмів, спрямованих на раціональне використання ресурсів, контроль за витратами, а також залучення інноваційних моделей фінансування, дозволить забезпечити стійкість системи охорони здоров'я навіть в умовах криз.

Список використаних джерел

1. Войтенко, І. М. Фінансово-економічна діяльність закладів охорони здоров'я: сучасні виклики та шляхи оптимізації. Київ: НАДУ при Президентові України, 2021.
2. Герасименко, О. В. Державне управління у сфері охорони здоров'я: проблеми та перспективи. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2020.
3. Іванова, О. П. Механізми публічного управління системою охорони здоров'я: реформування та оптимізація. Київ: Центр стратегічних досліджень, 2021.
4. Князевич, В. О. Фінансування та управління охороною здоров'я в умовах ринкової економіки. Київ: Національна академія медичних наук України, 2020.
5. Руденко, О. І. Автономізація закладів охорони здоров'я як механізм оптимізації фінансової діяльності. Харків: Видавництво ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2022.

Івчук Андрій,

аспірант Національного аерокосмічного університету ім. М.Є.
Жуковського «Харківський авіаційний університет»

Вплив цифровізації на роль інститутів громадянського суспільства в системі формування та реалізації публічної політики

Цифровізація в системі публічного управління повністю змінила підхід до визначення ролі інститутів громадянського суспільства у системі формування та реалізації публічної політики. До формування та реалізації публічної політики можна через Інтернет та соціальні мережі залучити велику кількість зацікавлених сторін, сформувати робочі групи, опрацьовувати в режимі реального часу пропозиції населення та органів державної влади тощо.

Цифровізація сучасного громадянського суспільства – це своєрідна нова реальність, що охоплює поступово всі інститути громадянського суспільства (це і некомерційні організації, і засоби масової інформації, робота Уповноваженого з прав людини, відділи щодо взаємодії із громадянами тощо). Взаємодія інститутів громадянського суспільства, організацій, ЗМІ виявляється у їх постійному безперервному співробітництві. Інформаційні технології можуть впроваджуватися у роботу організацій. Світ змінюється швидше, ніж ми [1].

Взаємодія інститутів громадянського суспільства та держави вписується у загальні тренди, характерні для змін комунікативних процесів під впливом процесів цифровізації. Серед них:

- зміна різних видів комунікацій (подальший розвиток цифровізації обумовлює зміна двох видів комунікацій: людина - комп'ютер; людина - комп'ютер - людина (соціальні мережі); це різні комунікації, в яких ставляться різні цілі);

- розширення кола суб'єктів, які є одночасно є творцями та споживачами контенту в Інтернеті, у т.ч. політичного контенту, а також контенту, що відображає процеси взаємодії інститутів громадянського суспільства та держави;

- заміна «живого спілкування» віртуальним («живе спілкування» часто замінюється спілкуванням онлайн, при цьому відбувається розширення можливостей для спілкування, але одночасно з'являється феномен самотності в Інтернеті);

- збільшення числа осіб, які є акторами в Інтернеті (актори в даному випадку розуміються як ініціатори та і учасники організації петицій, подання скарг, протестів та ін., які формуються в мережевому середовищі), розширення кола осіб, об'єднаних Інтернетом та готових брати участь у благодійних акціях, волонтерських рухах та ін.;

- зміна патернів споживчої поведінки, що реалізуються в комунікаціях в Інтернеті (швидкість, комфортність, розваги; навіть інформування реалізується через інфотейнмент; комунікації в Інтернеті породжують моделі модної поведінки);

- особливості реалізації свободи в процесах комунікації в Інтернеті (свобода часто зводиться до свободи у виборі соціальних груп спілкування в мережі, які можуть бути периферійними);

- орієнтація на приналежність до мережевих спільнот, постійна самоідентифікація з певними культурними та соціальними групами;

- наростання тенденції цифрового детоксу, свідомого виходу з Інтернету;

- наростання процесів рефлексії у соціальних мережах та саморефлексії стосовно її учасників;

- спрямованість поведінки в Інтернеті на соціальне заохочення;

- наростання агресивності та конфліктогенності соціальних мереж;

- орієнтація на лідерів думок в Інтернеті тощо.

Взаємодія держави та інститутів громадянського суспільства, вписуючись у перелічені тренди, має власну логіку змін. Багато в чому остання обумовлена необхідністю усунення тих негативних трендів, які виявились на цей час у комунікативних процесах громадянського суспільства та держави. Так, потрібна зміна швидкості реагування державних структур у зв'язку з еволюцією умов та запитів з боку громадянського суспільства. Держава явно не встигає оперативно реагувати, що суттєво знижує ефективність такої взаємодії, на той час будь-яка негативна подія може бути предметом обговорення в Інтернеті з боку інтернет-користувачів.

Крім того, комунікативні процеси між державними структурами та інститутами громадянського суспільства мають бути постійними, а не епізодичними. Звідси тренд на ведення постійного мережевого аналізу сторони держави та швидке реагування за принципом зворотного зв'язку. Усе це прискорює демократичні процедури, політичні процеси загалом.

Комунікативні процеси, що реалізуються між державою та інститутами громадянського суспільства, повинні виявляти ризики, проблемні поля, які ці суб'єкти повинні вирішувати спільно, з урахуванням ресурсів держави. Проте думки, озвучені у соціальних мережах, не можна прирівнювати до артикулювання єдиної позиції більшості громадян України. Соціальні мережі суперечливі, виражають інтереси різних соціальних груп. І держава повинна мати чітку методологію виділення та оцінки саме думки більшості, орієнтуючись на певні соціальні майданчики в Інтернеті.

Комунікативні процеси в Інтернеті держава та інститути громадянського суспільства повинні використовувати для досягнення компромісів, консенсусу, узгодження інтересів, тобто мати тренд на гармонізацію взаємодії та його ефективність через прямий діалог у режимі онлайн.

У зв'язку з цим комунікативні процеси в Інтернеті слід розглядати у кількох площинах: 1) інститути громадянського суспільства – громадяни; 2) інститути громадянського суспільства – держава; 3) держава – громадяни; 4) інститути громадянського суспільства та громадяни – держава; 5) держава та інститути громадянського суспільства – громадяни; 6) держава та громадяни – інститути громадянського суспільства.

Взаємодія інститутів громадянського суспільства та держави у цифровій реальності ставить питання і про етичну сторону такої взаємодії. Оскільки проблема етичної сторони комунікативних процесів висвітлює низку аспектів: допустимість та межі присутності державних службовців у соціальних мережах; етикет спілкування у мережі Інтернет державних структур та інститутів громадянського суспільства, громадян; регламентація такого спілкування (швидкість реагування, його механізми та ін.); боротьба з фейками, штучно сконструйованими скандалами в соціальних мережах та ін. Тому як основні тенденції, що вимагають свого підкріплення та розвитку, слід виокремити забезпечення достовірності інформації та безпеки спілкування в цифровому середовищі, що потребує ефективного адміністрування, регулювання, контролю з боку державних структур.

Подальший розвиток комунікативних процесів між інститутами громадянського суспільства та державою слід розглядати і в ракурсі змін самих демократичних процесів у суспільстві. Теоретичною основою комунікативних процесів громадянського суспільства та державної влади у мережі Інтернет може виступити концепція демократії, яка передбачає публічний діалог (дискурс) інститутів держави та громадян, влади та

інститутів громадянського суспільства в процесі вироблення найбільш прийнятних та оптимальних шляхів розвитку соціуму в цілому. В основі такого діалогу – суспільна взаємодія органів державної влади та інститутів громадянського суспільства в соціальних мережах (через комунікаційні електронні інструменти – електронні форуми, опитування та ін.)

Велику роль у забезпеченні своєчасного комунікаційного обміну грають різні електронні ресурси: сайти органів влади, організація електронних приймалень, сторінки у соціальних мережах та каналах. Від того, наскільки своєчасно змінюється інформація про діяльність органів влади, їх рішення та основні тенденції роботи, наскільки ця інформація доступна, точна та значуща, і багато в чому залежить імідж самої державної влади. Саме тому особливу роль сьогодні відіграють фахівці у сфері цифрових комунікацій, здатні забезпечувати ефективну інтеракцію з громадськістю за допомогою цифрових електронних ресурсів.

Список використаних джерел:

1. Грузд М. В. Участь інститутів громадянського суспільства у становленні держави соціального добробуту. *Право та державне управління*. 2019. № 2 (35). Том 1. С. 174-180.

Єдгаров Артур,

аспірант I року навчання, Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини, спеціальність 231 Соціальна робота

Освіта і родина в період трансформацій: концепт сімейного навчання на прикладі Шотландії

Громадське навчання та розвиток (CLD) — це сфера професійної практики в Шотландії, яка включає роботу з молоддю, навчання дорослих у громаді, навчання в сім'ї та розвиток громади. Практика CLD дає змогу людям будь-якого віку визначати власні індивідуальні та колективні цілі, брати участь у навчанні та вживати заходів для досягнення змін для себе та своїх громад. CLD є ключовим елементом сектору освіти в Шотландії.

Сімейне навчання заохочує членів сім'ї навчатися разом чи всередині сім'ї, з акцентом на навчання між поколіннями. Сімейні навчальні заходи також можуть бути спеціально розроблені для того, щоб батьки могли навчитися підтримувати навчання своїх дітей.

Сімейне навчання — це потужний метод залучення та навчання, який може сприяти позитивному ставленню до навчання протягом усього життя, сприяти соціально-економічній стійкості та боротися з невивідною освітою» [1].

В основі сімейного навчання лежить вісім цінностей:

- сімейне навчання визнає роль батьків як першого вихователя.
- сімейне навчання є інклюзивним і має пропонуватися як універсальне забезпечення з відкритим доступом.

- сімейне навчання визнає та цінує різноманітність культури, раси, стосунків і переконань.

- рівне партнерство є основою для всіх розробок у сімейному навчанні; усі учні та викладачі, незалежно від покоління, визнають, що учні та викладачі можуть часто обмінюватися думками.

- сімейне навчання визнає, що допускати помилки, які є частиною процесу рефлексивного навчання.

- досягнення в рамках сімейного навчання приносять користь ширшій навчальній спільноті через сприяння змінам і розширення можливостей окремих осіб і громад.

- сімейне навчання викликає прагнення, і всі результати процесу, включно з тими, які можуть бути неявними, мають однакове значення та важливість.

- сімейне навчання діє в рамках культури взаємної поваги до окремих осіб, спільнот, колег та організацій.

Програми сімейного навчання розроблені для того, щоб залучити дорослих і дітей до спільного навчання, як і всередині сім'ї, за допомогою якісних формальних або неформальних програм. Ці програми можуть включати сімейну грамотність, мову та математику, а також ширші результати сімейного навчання. Вони також можуть включати сімейне навчання для здоров'я та благополуччя, науку та батьківські навички, які можуть прирівнюватись до розвитку потенціалу в його чистому сенсі.

У Шотландії діти проводять у школі приблизно 15% вільного часу[2]. Решту часу (85%) вони проводять вдома, або в своїх громадах, і це представляє потенційно значну можливість для навчання. Обладнання, підтримка та розвиток спроможності батьків у Шотландії максимізує можливість дітей до навчання, що ключовим фактором для підвищення рівня успішності. Для багатьох дорослих програма сімейного навчання може стати першим кроком до подальшого навчання та навчання дорослих, отримання роботи чи розвитку нових навичок, що позитивно впливає на індивідуальні досягнення.

Сімейне навчання є ефективним засобом промоції. Доведено, що сімейне навчання покращує відвідуваність школи, зменшує кількість постійних прогулів і покращує успішність учнів. Більш широкі результати демонструються через розвиток навичок, працевлаштування, просування на роботу, взаємодію в сім'ї, а також покращення батьківської впевненості та батьківських навичок. Однак важливо розуміти різницю між сімейним навчанням та залученістю батьків.

Програми сімейного навчання можуть сприяти посиленню участі батьків у житті школи та у навчанні дітей вдома. Програми також можуть бути незалежними від шкільної діяльності та зосереджені на ширших потребах родини та громади, таких як здоров'я, благополуччя та розвиток потенціалу громади. Підхід до сімейного навчання успішно впливає не лише на дітей і сім'ї, але й на тих, хто може здатися далеким від участі в

будь-якій формі власного навчання та навчання своїх дітей. Успішні програми сімейного навчання включають роботу з тим, як батьки чи опікуни навчаються та взаємодіють зі своїми дітьми. Спеціально розроблені програми також покращили грамотність, мову та навички лічби дорослих і дітей із сімей інших етнічних приналежностей. Слід зазначити, що курси сімейної грамотності, пропонуючи безпрограшну ситуацію для батьків, дітей і сімей, також корисні для шкіл і вчителів, вони покращують стосунки між батьками та школою, зміцнюють партнерство дому і школи.

Залучення малозабезпечених батьків до навчання їхніх дітей, водночас надаючи їм можливість навчатися самим, може підвищити успішність учнів на 15% і підвищити вік дитини до читання на шість місяців. [3] Сімейне навчання допомагає дітям досягти найвищих стандартів, водночас зменшуючи соціальну нерівність. Освітні заходи, в яких бере участь уся сім'я, впливають не лише на прагнення та досягнення дітей, але й на навички, впевненість та амбіції їхніх батьків. Сімейне навчання впливає на поведінку та ставлення до навчання у всій родині [4].

Довідкова інформація з «Основних висновків Шотландського дослідження грамотності дорослих» свідчать про те, що приблизно одна чверть населення Шотландії (26,7%) має обмеження через труднощі з грамотністю, хоча вони загалом справляються зі своїм повсякденним життям. Результати дослідження науковців «Growing Up in Scotland» показують, що:

- найбільша різниця в здібностях між дітьми, батьки яких мають вищу та нижчу освітню кваліфікацію. У п'ятирічному віці, порівняно з дітьми, чий батьки не мають кваліфікації, ті, чий батьки мають вищу освіту, приблизно на 18 місяців випереджають словниковий запас і приблизно на 13 місяців випереджають вирішення проблем.

- діти з менш сприятливих домогосподарств менш схильні до досвіду широкого спектру «домашніх навчань», ніж діти з більш сприятливих домогосподарств.

- діти, які з раннього дитинства займаються різними видами діяльності, наприклад, коли їм читають, співають пісеньки та малюють, отримують вищі результати в тестах на когнітивні здібності у віці трьох років, ніж діти з меншим досвідом цих занять. Сім'ї з неблагополучних сімей, як правило, мають нижчий рівень грамотності батьків, гірше здоров'я, більш схильні до злочинів, стресу, менший доступ до хороших післяшкільних програм і менший захист від стабільної роботи. Жоден із них сам по собі не впливає на низькі досягнення, а також сімейне походження саме по собі не є перешкодою для досягнення. [5]

Хоча були зроблені спроби пов'язати прагнення з сімейним походженням, що веде до досягнення, виявити причинний зв'язок не вдалося. Факти справді показують, що існує кореляція між прагненням і досягненням. Дослідження також показують, що сім'ї з неблагополучних сімей мають високі прагнення, але їм потрібна інформація та розуміння

того, як їх ефективно мобілізувати для досягнення кращих результатів для дітей. Вплив дому та сім'ї може бути пов'язаний із недостатньою успішністю, оскільки діти та молоді люди проводять більшу частину свого часу поза школою. Дослідження показують, що приблизно 80% різниці в успішності дітей у школі залежить від того, що відбувається за шкільними воротами [6].

Забезпечення «стимулюючого навчального середовища» поза школою може мати вирішальне значення для навчальних досягнень дітей, а також для їх соціального та емоційного розвитку. Діти, як правило, досягають успіху там, де сім'ї «підтримують і вимагають», тому створюється культура набагато вищих очікувань для молодих людей, як у наших домівках, так і в наших школах. Робота з сім'ями раннього втручання з метою попередження труднощів у подальшому є предметом міжнародної дискусії. Тим не менш, забезпечення сімей розглядається як засіб забезпечення «соціального порядку та економічного успіху». [7] Існує небезпека сприйняття раннього втручання як серії програм, спрямованих на вирішення потенційного дефіциту. Сімейне навчання впливає з «моделі багатства», яка базується на наявних навичках, знаннях і досвіді. Охоплення неблагополучних сімей за допомогою сімейного навчання має переваги, які, як показано, триватимуть після закінчення втручання. Сімейне навчання також має потенціал, щоб дозволити практикам «переорієнтувати свої пропозиції та розробити більш відповідні, високоякісні можливості навчання для сімей», а також розробити ефективне планування. Це є ключовим у часи фінансових обмежень.

Сімейне навчання зосереджується на покращенні життєвих шансів неблагополучних сімей. Слід визнати, що сімейне навчання – це єдине втручання, яке може здійснюватися різними способами та в різних умовах. Сімейне навчання дає численні результати для батьків, дітей, сімей і громад. Дані досліджень показують, що навчання в сім'ї охоплює тих, хто, швидше за все, живе з найбільшою бідністю за Індексом множинної депривації, отримує допомогу, належить до етнічної меншини, має меншу ймовірність отримати вищу освіту, працює неповний робочий день і які є жінками. Процес і методи залучення на ранній стадії мають вирішальне значення для розвитку стосунків і довіри, що є мотивуючим фактором у сім'ях, які зазвичай не будуть залучені до результатів навчання.

Результати та переваги навчання в сім'ї можна розділити на п'ять категорій: нові навички; підвищена впевненість і розуміння; покращене спілкування; змінена поведінка; і змінилися стосунки з громадою та родиною.

Отже, результати сімейного навчання можуть бути різними в межах програми та окремих осіб у сім'ї. Основні результати програм є результатом обговорень із сім'ями та членами громади для визначення потреб. Вторинні результати часто виникають як побічний продукт під час

програми. Сімейне навчання як втручання спрямоване на те, щоб допомогти батькам і дітям навчатися разом як і всередині сім'ї через покоління. Завдяки впровадженню змін у ставлення, поведінку, розуміння та навички в сім'ї, сімейне навчання зменшує витрати на підтримку вразливих сімей і дає їм ресурси для використання наявних можливостей.

Робота з батьками та сім'ями над вирішенням проблем сприяє створенню кращого середовища для дитини не лише в короткостроковій перспективі, але й через надання стійких рішень, які дозволять сім'ям допомогти собі, тим самим запобігаючи необхідності дорогого втручання в майбутньому. Підтримка довгострокового успіху дітей вимагає втручання після раннього віку. Справжній успіх і втручання для досягнення довгострокових успіхів досягаються шляхом допомоги батькам поліпшити те, що відбувається вдома.

Важливим є те, що учасники програм сімейного навчання у Шотландії не лише отримують вигоду від намірів програми та своїх початкових мотивів для реєстрації, вони також отримують вигоду від «ненавмисного» впливу. До них відносяться особисте благополуччя, відмова від стресів повсякденного життя, можливість підтримувати свій розум активним, покращення сімейних стосунків, здатність ділитися новими навичками чи знаннями з іншими членами сім'ї, а також більш широкі соціальні та суспільні переваги.

Список використаних джерел:

1. Scottish Family Learning Network. Електронний ресурс: <http://www.familylearningnetwork.com>
2. OECD. Електронний ресурс: https://www.oecd-ilibrary.org/development/development-co-operation-report-2014_dcr-2014-en
3. Національний інститут неперервної освіти дорослих (NIACE). Електронний ресурс: <https://www.niacefoundation.com>
4. McElvany N., van Steensel R. (2009). Potentials and challenges of family literacy interventions: The question of implementation quality. *European Educational Research Journal*, 8, p. 418–433.
5. Save the Children. Електронний ресурс: <https://www.savethechildren.net>, p.14 .
6. Електронний ресурс: <https://education.gov.scot/media/uujfj14p/family-learning-report-section-3.pdf>.
7. Department of business, innovation and skills. Електронний ресурс: <https://www.gov.uk/government/organisations/department-for-business-innovation-skills>

Кириченко Ганна,

кандидат наук з державного управління, доцент кафедри менеджменту, маркетингу та публічного адміністрування, Чернігівський інститут інформації, бізнесу і права ЗВО «Міжнародний науково-технічний університет імені академіка Юрія Бугая» (м. Чернігів, Україна)

Безперервність освіти в сфері національної безпеки

Освіта є ключовим елементом соціального життя, безпеки та стабільності країни. У сучасному світі, де пошук конкурентних переваг все

більше здійснюється у сфері нематеріальних цінностей, неперервний процес набуття знань стає критично важливим протягом усього життя людини. Цей висновок підтримується загальносвітовими та європейськими тенденціями розвитку сучасного суспільства, де освіта визнається однією з ключових галузей.

У зв'язку з ростом потреб у розвитку суспільства, особливо в контексті забезпечення національної безпеки та стійкого економічного розвитку, країни приділяють все більше уваги ефективності та якості освіти. Це призвело до необхідності забезпечення безперервності освіти протягом усього життя людини, а також до впровадження принципів наступності, сумісності, масовості та оптимальності в освітній системі.

Майбутнє освіти нерозривно пов'язане з майбутнім суспільства. Безперечно, і національна безпека сьогодні тісно пов'язана з якістю людського капіталу, а особливо зі станом системи освіти країни. Людський капітал включає в себе знання, навички, досвід та інтелектуальні здібності населення. Якщо система освіти працює ефективно і забезпечує високу якість освіти для всіх шарів суспільства, це сприяє розвитку потенціалу кожної людини і підвищує рівень загальної освіченості країни. Слабкість системи освіти може призвести до низького рівня освіченості, недостатньої підготовки кадрів для ринку праці, відсутності інновацій та конкурентоспроможності. Це може стати серйозною загрозою для національної безпеки, оскільки країна може втратити потенціал для розвитку, бути вразливою перед внутрішніми та зовнішніми викликами, такими як економічні кризи, конфлікти, кібератаки тощо.

Відповідно до постійно зростаючих потреб розвитку суспільства, а особливо в сфері забезпечення національної безпеки та сталого економічного розвитку, держави стали все більше приділяти увагу ефективності та якості освіти. Це призвело до важливості розвитку системи безперервної освіти, яка відповідає сучасним вимогам і потребам.

Безперервна освіта — це сукупність засобів, способів і форм здобуття, поглиблення й розширення загальної освіти, професійної компетентності, культури, виховання, громадянської і моральної зрілості. Також в літературі вживається ще поняття «освіта протягом усього життя» ([англ. lifelong education](#)), «продовжена освіта» ([англ. continuing education](#)) [1]. Система безперервної освіти є широко поширеною і важливою в сучасному світі. Вона охоплює всі аспекти освіти та виховання, які кожна людина отримує впродовж життя, починаючи з дитячого садка і закінчуючи професійною підготовкою та навчанням упродовж життя. Основна ідея полягає в тому, щоб забезпечити можливість навчання та розвитку протягом усього життя, а не обмежуватися лише деякими етапами освіти.

Безперервна освіта не тільки впливає на кар'єрний розвиток людини, але й допомагає їй розширювати свій світогляд та розуміння світу. Вона дозволяє людині бути більш самостійною, критично мислячою та

креативною. Також безперервна освіта має важливе соціальне значення — вона сприяє розвитку освіченої та грамотної громади, яка здатна приймати обґрунтовані рішення та розвивати свою країну.

Основними принципами системи безперервної освіти є:

- можливість навчання протягом усього життя;
- логічна послідовність навчання та розвитку навичок і знань;
- взаємодія різних видів освіти (формальна, неформальна, інформальна);
- доступність освіти для всіх верств населення;
- використання ефективних методів навчання та розвитку, щоб досягти максимальних результатів.

У багатьох країнах діють різні рівні центрів та організацій, які спеціалізуються на розробці та координації програм та ініціатив з питань безперервної освіти, зокрема освіти дорослих. Дані центри також покликані формувати відкрите суспільне середовище для обговорень та усвідомлення, сприяючи аналізу політичних питань та активній участі в громадському та політичному житті. Освіта дорослих, післядипломна освіта — частини широкого феномену — освіти протягом життя, безперервної освіти. Освіта дорослих є ключовим засобом підвищення конкурентоспроможності професіоналів на ринку праці, що в свою чергу сприяє зниженню рівня бідності та покращенню стану здоров'я й загального добробуту суспільства.

12 січня 2023 р. Верховна Рада України нарешті прийняла за основу проєкт Закону «Про освіту дорослих», який визначає: завдання державної політики у сфері освіти дорослих, структуру та принципи функціонування системи освіти дорослих, форми організації освітнього процесу в неформальній освіті дорослих, права учасників освітнього процесу, типи надавачів послуг у сфері освіти дорослих та їх особливості, органи управління і їх повноваження, систему забезпечення якості освіти дорослих, економічні відносини у сфері освіти дорослих та засади міжнародного співробітництва [2].

Передбачається, що зазначений нормативно-правовий акт нарешті унормує на законодавчому рівні розвиток освіти дорослих в Україні. Також норми законопроєкту закладають законодавчу базу для роботи центрів освіти дорослих, переважно у формі комунальних центрів освітньої діяльності для дорослого населення.

Програма діяльності Кабінету Міністрів України, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 12 червня 2020 р. № 471 визначає одними із довгострокових пріоритетів діяльності Уряду:

- розбудова нової системи освіти дорослих, що базується на інтеграції формальної, неформальної та інформальної освіти з широким використанням цифрових технологій;
- реформування та оптимізація системи військової освіти і підготовки з урахуванням кращих практик держав — членів НАТО, у тому

числі реформування системи освіти, що надається на кафедрах військової підготовки вищих навчальних закладів [3].

Проте в Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2021-2031 роки [4] наголошується, що освіта наразі відстає від цифровізації, і необхідно докласти більше зусиль, щоб скористатися інструментами та сильними сторонами нових технологій, одночасно вирішуючи проблеми щодо можливих зловживань, таких як кібервторгнення та проблеми конфіденційності. З огляду на подальше зростання руйнівного потенціалу кібератак, актуальним завданням стає підготовка фахівців, здатних адекватним чином забезпечувати захист інформаційних систем, у першу чергу, об'єктів критичної інфраструктури і державних органів. «Національна безпека нині тісно пов'язана з людським капіталом, а сила чи слабкість людського капіталу країни визначається станом системи освіти» [5].

Питання визначення критеріїв національної безпеки в освітній сфері дійсно має велику актуальність, особливо у контексті виконання завдань, передбачених Стратегією національної безпеки України [6]. У Стратегії національної безпеки України міститься низка конкретизованих положень, дотичних до галузі безперервної освіти. Зокрема, визначено такі загрози національній безпеці, як «інформаційно-психологічна війна, приниження української мови і культури, фальшування української історії, формування російськими засобами масової комунікації альтернативної до дійсності викривленої інформаційної картини світу»; невідповідна вимогам часу економічна модель; недостатній рівень медіа-культури суспільства.

Серед основних напрямів державної політики національної безпеки України виділяються такі, що для своєї реалізації вимагають відповідних кроків в освітній галузі: розвиток системи військово-патріотичного виховання, запровадження програм військової підготовки і цивільного захисту в загальноосвітніх, професійно-технічних і вищих навчальних закладах; розвиток оборонно-промислового комплексу як високотехнологічного сектору економіки; створення умов для подолання бідності і надмірного майнового розшарування в суспільстві, досягнення економічних критеріїв, необхідних для набуття членства в ЄС; упровадження загальнонаціональних програм з медіакультури.

Актуальність стану освіти і в безпосередньому безпековому вимірі додатково зростає в умовах іноземної агресії: освіта виступає одним із ключових чинників забезпечення здатності та готовності громадян до служби у лавах Збройних Силах України та належного стану оборонно-промислового потенціалу.

Список використаних джерел:

1. Курлянд, З.Н. Теорія і методика професійної освіти. Київ: Знання. 2012. с. 390.
2. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/vru-prijnyala-u-pershomu-chitanni-proyekt-zu-prosvitu-doroslih>

-
3. Програма діяльності Кабінету Міністрів України, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 12 червня 2020 р. № 471. Офіційний вісник України. 2020. № 50, ст. 1571.
 4. Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2021-2031 роки. МОН України, 2021. 72 с.
 5. Joel I. Klein, Condoleezza Rice, Julia C. Levy. U.S. Education Reform and National Security (Independent Task Force Report No. 68). New York: Council on Foreign Relations Press. March 2012. 120 p.
 6. Стратегія національної безпеки України (затверджена Указом Президента України від 6 травня 2015 р. «Про Стратегію національної безпеки України») URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/287/2015#n14>.

Конопацький Любомир

аспірант кафедри економіки підприємств та інформаційних технологій
Львівського університету бізнесу і права

Огляд існуючих підходів та моделей до організації матеріально-технічного забезпечення, аналіз їх переваг та недоліків

Враховуючи сучасні умови функціонування вітчизняних підприємств, що супроводжуються поширенням глобалізаційних явищ, розвитком цифровізації та загостренням конкуренції та, крім того, збройна агресія росії на території України, необхідністю стає корпоративна трансформація та забезпечення якості системи матеріально-технічного забезпечення. Зокрема, у даному контексті необхідно удосконалити методи та моделі управління МТЗ, адаптуючи їх до нових умов та вимог ринку. Вибір оптимального підходу до організації МТЗ на підприємстві забезпечить вдосконалення управління запасами, зниження витрат на утримання запасів та оптимізацію ланцюга поставок, що сприятиме підвищенню ефективності виробничих процесів та здатності компанії швидко адаптуватися до змін у ринкових умовах. Натомість аналіз ефективності використання різних моделей організації МТЗ дозволить об'єктивно оцінити переваги та недоліки кожної моделі, що дасть можливість підприємству знайти оптимальний баланс між витратами на управління запасами, ризиками дефіциту матеріалів та необхідністю підтримувати високу доступність продукції для споживачів.

У сучасному світі, де конкурентний тиск набуває все більшого значення, ефективне управління матеріально-технічними ресурсами є важливою стратегічною складовою успіху підприємств. Організація цих ресурсів впливає не лише на фінансові показники, а й на загальну конкурентоспроможність та здатність підприємства адаптуватися до змін у макроекономічному середовищі. В умовах політичної та економічної нестабільності, а також непередбачуваності наслідків війни для українських підприємств, раціональне матеріально-технічне забезпечення стає стратегічною перевагою, адже дозволяє підприємствам не лише

забезпечувати стабільність в постачанні та виробництві, а й мінімізувати витрати та оптимізувати процеси.

В рамках дослідження теоретичних аспектів організації матеріально-технічного забезпечення насамперед важливо проаналізувати його поняття та сутність в сучасних економічних умовах. Так, на думку С. Покропивного МТЗ являє собою комплекс заходів і стратегій, спрямованих на забезпечення безперебійного доступу до необхідних матеріальних і технічних ресурсів для виробничих процесів і функціонування підприємства; що включає оптимізацію ланцюга постачання, раціональне управління запасами, впровадження передових методів та інструментів для ефективного управління ресурсами, а також мінімізацію витрат через інноваційні стратегії управління [1].

Інші дослідники, зокрема О. Кремса та О. Білоцерківський, розглядають матеріально-технічне забезпечення як складний процес постачання необхідних ресурсів для виробничого та невиробничого використання підприємства. На думку авторів, даний процес організовується з метою забезпечення безперервності в постачанні та відповідності встановленим виробничим планам, що включає доставку ресурсів безпосередньо на склади або робочі місця підприємства у визначені терміни [2]. Натомість з погляду надання підприємству необхідних видів матеріально-технічних ресурсів МТЗ визначається О. Вараксіною, О. Касьян та В. Шевченком, як важливість відповідних строків і обсягів при наданні сировини або матеріалів [3].

Таким чином, МТЗ є ключовим аспектом управління ресурсами підприємства сьогодні. Воно охоплює комплекс заходів для забезпечення безперебійного постачання необхідних матеріальних і технічних ресурсів, враховуючи оптимізацію ланцюга постачання та раціональне управління запасами. В сучасних умовах це особливо актуально для забезпечення стабільності та ефективності виробничих процесів, а також для зниження загальних витрат підприємства.

Ефективне управління матеріально-технічним забезпеченням підприємств враховує не лише внутрішній попит і процеси, але й зовнішнє середовище, що включає глобальні ланцюги постачання і складні мережі взаємозв'язків між різними суб'єктами господарювання. Впровадження сучасних методів та інноваційних моделей управління дозволяє підприємствам збільшувати гнучкість і реагувати на зміни ринкових умов швидше, ніж їх конкуренти. Проте, необхідно враховувати, що розвиток та підтримка матеріально-технічної бази є систематичним процесом для бізнесу, особливо в умовах невизначеності та кризових ситуацій. Забезпечення ефективності та стійкості у функціонуванні систем МТЗ відіграє вирішальну роль у стратегічному управлінні підприємством в сучасних ринкових умовах.

Зовнішнє середовище впливає на організацію матеріально-технічного забезпечення через непрямі та прямі чинники. Прямий вплив

включає організаційні форми використання техніки, амортизаційні відрахування, інтенсифікацію виробничих процесів, умови лізингу та інвестиції. Внутрішні чинники, такі як планування, ресурси та витрати на технічне обслуговування та ремонт, також мають значний вплив на ефективність МТЗ. Натомість непрямий вплив здійснюється через державну підтримку, ринкове середовище, законодавче забезпечення, інновації, інформаційне забезпечення, природні умови та фінансово-кредитну інфраструктуру. У даному контексті необхідно забезпечити раціональне використання наявного виробничо-ресурсного потенціалу для ефективного вирішення проблеми МТЗ сучасних підприємств. Тому важливість застосування відповідних підходів до організації МТЗ полягає в здатності підприємств ефективно управляти ресурсами, що сприяє їхньому стійкому розвитку та підвищує конкурентоспроможність на ринку [4].

Традиційний підхід до організації МТЗ базується на принципі збереження запасів для забезпечення потреб виробництва чи обслуговування без урахування широкого спектра взаємозв'язків та потоків, що існують в ланцюгах постачання та виробництва.

Традиційний підхід до організації МТЗ забезпечує високу точність прогнозування споживання, що дозволяє підприємствам уникати надлишкових запасів або дефіциту, а також оптимізує запаси через застосування різноманітних методів розрахунку, що враховують специфіку споживання. Також важливою є можливість узгодження умов поставок з постачальниками, що забезпечує стабільність ланцюга постачання і підвищує ефективність в управлінні запасами. Отже, такий підхід сприяє ефективному управлінню матеріальними ресурсами та знижує витрати підприємства. Проте, попри переваги, традиційний підхід часто стикається з проблемами ефективності управління матеріальними потоками. Натомість процесний підхід до організації МТЗ є сучасною стратегією, яка спрямована на інтеграцію та оптимізацію всіх ключових управлінських функцій в єдину систему. Даний підхід розглядає МТЗ як постійний, неперервний процес, що починається з організації внутрішніх структур і завершується контролем і аналізом результатів.

Водночас логістичний підхід до організації МТЗ, що заснований на системному підході до оптимізації та контролю матеріальних потоків від початкового етапу постачання до кінцевого споживача, забезпечує ефективність внутрішніх операцій підприємства та підвищує його конкурентоспроможність на ринку.

Впровадження логістичного підходу сприяє підвищенню продуктивності та зниженню витрат шляхом використання автоматизованих систем управління запасами та сучасних інформаційних технологій. Переваги логістичного підходу включають розвиток економіко-математичного моделювання для точного прогнозування попиту та оптимізації запасів, що дозволяє знижувати ризики дефіциту або

надлишковості. Застосування сучасних інформаційних систем дозволяє оперативно збирати та аналізувати дані, що сприяє прийняттю швидких та обґрунтованих управлінських рішень. Інтеграція та автоматизація логістичних процесів через моделювання систем типу MRP або EOQ забезпечує координацію різних виробничих і постачальницьких вузлів, що зменшує час циклу виробництва та підвищує точність управління запасами. Розвиток методів прогнозування і вдосконалення систем управління якістю в рамках логістичного підходу дозволяє підприємствам зменшувати витрати на усунення дефектів і забезпечує високу якість продукції для кінцевих споживачів. Отже, логістичний підхід до управління запасами не лише оптимізує внутрішні процеси підприємства, але й сприяє підвищенню його конкурентоспроможності та здатності ефективно відповідати на зміни у виробничому середовищі [5].

Список використаних джерел

1. Покропивний С. Ф. Економіка підприємства: Підручник. КНЕУ. 2001. 402 с. URL: https://pdf.lib.vntu.edu.ua/books/Pokropivnogo_2001_528.pdf
2. Кремса О., Білоцерківський О. Матеріально-технічне забезпечення енергетичних підприємств України в умовах воєнного часу. Все буде Україна. 2024. С. 1138-1140. URL: <https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/ab87738f-8fd5-40d0-8902-90cb73a57aaa/content>
3. Вараксина О. В., Касьян О. О., Шевченко В. Б. Теоретичні підходи до матеріально-технічного забезпечення підприємства. Економіка та суспільство. 2021. № 24. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-24-6>
4. Шеленко Д. І. Організація матеріально-технічного забезпечення сільськогосподарських підприємств. Науково-виробничий журнал «Бізнес-навігатор». 2018. № 1-2(44). С. 17-21. URL: http://business-navigator.ks.ua/journals/2018/44_2_2018/04.pdf
5. Зарудна Н. Я. Організація сучасного процесу постачання: проблеми та перспективи. Видавництво Львівської комерційної академії. 2011. № 36. С. 146-150. URL: <http://dspace.tneu.edu.ua/handle/316497/13891>
6. Данилюк М. О., Киба Л. М. Реінжиніринг в системі управління матеріально-технічним забезпеченням нафтогазового комплексу. Науковий вісник Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу. 2010. № 3. С. 145-152. URL: <http://elar.nung.edu.ua/handle/123456789/2133>

Кошова Світлана

к.н.держ.упр., доцент, перший проєктор Закладу вищої освіти
«Університет трансформації майбутнього»

Проблеми розвитку космічної діяльності в умовах воєнного стану

Космічна діяльність відіграє стратегічну роль у забезпеченні національної безпеки та обороноздатності, особливо в умовах воєнного стану. Використання супутникових систем для військових і цивільних потреб, зокрема в розвідці, зв'язку, навігації та метеорології, стає критично важливим.

Військові конфлікти підсилюють необхідність розвитку власних космічних технологій, що знижує залежність від іноземних технологій та забезпечує оперативність і безпеку.

Ключові проблеми космічної діяльності в умовах воєнного стану:

Фінансова нестабільність. Воєнний стан сприяє значному перенаправленню державних фінансів на оборону, що обмежує можливості фінансування космічних програм.

Пошкодження інфраструктури. Військові дії можуть призводити до руйнування об'єктів космічної інфраструктури, таких як космодроми, центри управління і наземні станції супутникового зв'язку.

Загроза для кадрів. Війна негативно впливає на кадровий потенціал космічної галузі, через мобілізацію фахівців, міграцію або їх втрату через бойові дії.

Правові та політичні проблеми:

Міжнародна ізоляція. Військові конфлікти можуть ускладнити співпрацю з міжнародними партнерами в космічній галузі через санкції або політичні розбіжності.

Порушення договорів. Використання космічних технологій для військових цілей може призвести до порушення міжнародних космічних договорів, таких як Договір про космос 1967 року.

Кіберзагрози. Зростає кількість кібератак на космічні системи, що може порушувати їхню роботу або призводити до втрати контролю над супутниками.

Технічні та технологічні виклики:

Застаріла технологічна база. Багато країн, які перебувають у стані війни, мають застарілі космічні технології, що обмежує їхні можливості в інноваціях та виробництві сучасних космічних апаратів.

Відсутність достатньої кількості власних супутників для забезпечення потреб оборони та національної безпеки, що підвищує залежність від іноземних космічних послуг.

Економічні обмеження:

Падіння економіки в умовах війни обмежує фінансування державних космічних програм і приватних ініціатив у космічному секторі.

Втрата інвестицій та недовіра з боку іноземних партнерів до стабільності країни робить розвиток нових космічних проектів складнішим.

Потенційні шляхи вирішення проблем:

Реформування державних космічних програм. Урядам необхідно переглянути та адаптувати свої космічні програми з урахуванням воєнних реалій, щоб спрямовувати ресурси на ключові пріоритети оборони та безпеки.

Державно-приватне партнерство. Співпраця з приватними компаніями може забезпечити додаткове фінансування та технологічну підтримку для розробки та запуску нових космічних систем.

Міжнародне співробітництво. Попри воєнний стан, варто шукати шляхи для продовження міжнародної співпраці в космічній галузі, особливо з країнами-союзниками.

Розвиток космічної діяльності в умовах воєнного стану стикається з багатьма викликами, включаючи фінансові, технічні та правові проблеми. Однак, ефективна адаптація державної політики, реформування існуючих програм і співпраця з приватними та міжнародними партнерами можуть сприяти подоланню цих перешкод.

Важливість космічних технологій у контексті військових конфліктів продовжує зростати, і держави повинні інвестувати у розвиток цієї сфери для забезпечення своєї національної безпеки.

Кошовий Максим

студент факультету експлуатації повітряних суден Академії льотної підготовки Національного авіаційного університету

Актуальні питання розвитку льотної підготовки студентів в умовах воєнного стану

Льотна підготовка є критично важливою для формування висококваліфікованих пілотів, які можуть ефективно виконувати завдання як у цивільній, так і в військовій авіації. В умовах воєнного стану роль підготовки пілотів набуває ще більшого значення для забезпечення національної безпеки.

Війна та загроза військових конфліктів впливають на льотну підготовку, обмежуючи доступ до ресурсів, інфраструктури та впровадження новітніх технологій.

Безпекові обмеження. Воєнний стан ускладнює можливість проведення практичних польотів через ризики для безпеки, включаючи загрозу авіаударів і ракетних атак.

Обмеженість ресурсів: в умовах війни ресурси (паливо, техніка, навчальні бази) стають дефіцитними, що обмежує можливості для навчання та тренування студентів.

Зруйнована інфраструктура: руйнування аеродромів, навчальних закладів та обмежений доступ до технічного обслуговування літаків знижують можливості для проведення льотної підготовки.

Фінансові аспекти. Брак фінансування: бюджетні кошти під час воєнного стану часто спрямовуються на оборону, що призводить до скорочення фінансування освітніх програм, у тому числі й льотної підготовки. Збільшення витрат на навчання: зростання вартості палива, технічного обслуговування та амортизації авіаційної техніки робить навчання студентів дорожчим, що обмежує доступ до підготовки для багатьох студентів.

Проблеми кадрового забезпечення. Дефіцит інструкторів: багато льотчиків та інструкторів залучаються до виконання військових завдань, що призводить до дефіциту викладачів у навчальних закладах. Виснаження кадрів: пілоти та інструктори, які залишаються на цивільній службі, стикаються з перевантаженням, що може негативно вплинути на якість навчання та підготовки.

Психологічні аспекти. Психологічний стрес: військовий стан та загроза бойових дій негативно впливають на психологічний стан студентів, що може знижувати їхню здатність до навчання та виконання складних польотних завдань. Підтримка ментального здоров'я: необхідність забезпечення психологічної підтримки студентів, щоб допомогти їм долати стресові ситуації та підтримувати високий рівень концентрації під час навчання.

Можливості використання стимуляторів. Роль стимуляторів: в умовах обмеженого доступу до реальних польотів збільшується значення авіаційних симуляторів, які дозволяють студентам відпрацьовувати навички управління літаком без ризику для життя. Переваги симуляційних технологій: використання авіаційних тренажерів дозволяє моделювати складні погодні умови, надзвичайні ситуації та бойові дії, що допомагає студентам підготуватися до реальних викликів.

Інноваційні підходи до підготовки. Дистанційне навчання: теоретичні курси та базові навчальні програми можна проводити онлайн, що допомагає продовжувати навчання навіть в умовах військових дій. Інтеграція нових технологій: використання дронів та безпілотних літальних апаратів як частини навчальної програми може забезпечити студентам навички, що мають попит як у цивільній, так і в військовій авіації.

Підготовка до воєнних викликів. Військова льотна підготовка: у військовий час льотні навчальні програми можуть включати підготовку студентів до участі у військових операціях, що вимагає спеціальних навичок, таких як бойове маневрування та виконання місій в умовах підвищеної загрози. Співпраця з військовими структурами: навчальні заклади повинні тісно співпрацювати з військовими для інтеграції навчальних програм та підготовки фахівців, здатних оперативно виконувати завдання в умовах воєнних дій.

Льотна підготовка студентів в умовах воєнного стану зустрічає з численними викликами, включаючи фінансові, кадрові та технічні обмеження. Проте, завдяки впровадженню інноваційних технологій, таких як симулятори, дистанційне навчання та інтеграція військових аспектів у навчальний процес, можна підтримувати високий рівень підготовки пілотів. Для забезпечення ефективного розвитку льотної підготовки необхідно адаптувати навчальні програми до нових умов, забезпечити фінансову підтримку, а також зберігати і підсилювати кадровий потенціал навчальних закладів.

Коляда Тетяна,

к.пед.н., доцент кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи
Уманського державного педагогічного університету
імені Павла Тичини

Соціальний захист жінок військовослужбовець в Україні

З початком повномасштабної війни кількість жінок, які перебувають на військовій службі і захищають землі України, суттєво збільшилася. Кожна жінка, яка пішла на фронт, має свою причину прийняття такого рішення. У Збройних силах України зараз активно працюють над тим, аби кількість захисниць зростала. Враховуючи зростання кількості учасниць бойових дій, актуальним є питання отримання даною цільовою аудиторією відповідних гарантій з підтримки функцій материнства та одночасно виконання службових обов'язків, перебуваючи на військовій службі[2].

Демократичне суспільство має надавати жінкам і чоловікам рівні можливості брати участь у всіх сферах життя, в тому числі, і в Збройних силах України, миротворчому процесі. Україна ратифікувала основні міжнародні документи щодо забезпечення рівних прав та можливостей для чоловіків і жінок: Конвенцію ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок, Цілі розвитку тисячоліття ООН, означивши для себе забезпечення гендерної рівності як важливу складову подальшого розвитку та як один із пріоритетів державної політики[4].

Під час проходження військової служби жінки мають такі ж права, як і чоловіки. Це включає рівний доступ до посад і військових звань та рівний обсяг відповідальності. При цьому військовослужбовці-жінки користуються пільгами соціального захисту, охорони материнства та дитинства. Так, п. 19 статті 10-1 Закону України «Про соціальний та правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей»[2,] передбачено, що під час дії воєнного стану військовослужбовцям-жінкам надається[1]:

- відпустка у зв'язку з вагітністю та пологами;
- відпустка для догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку та у разі якщо дитина потребує домашнього догляду – тривалістю, визначеною у медичному висновку, але не більш як до досягнення нею шестирічного віку (якщо обоє батьків є військовослужбовцями, – одному з них за їх рішенням) ;
- відпустка для лікування у зв'язку з хворобою або для лікування після поранення (контузії, травми або каліцтва) за висновком (постановою) військово-лікарської комісії[1,2].

Відпустка у зв'язку з вагітністю та пологами оплачується. Відповідно до пункту 9 розділу I «Загальні положення» Порядку виплати грошового забезпечення військовослужбовцям Збройних Сил України та деяким іншим особам, затвердженого наказом Міноборони від 07.06.2018 №260, військовослужбовцям-жінкам, які відповідно до медичного висновку до

вибуття їх у відпустку у зв'язку з вагітністю та пологами призначені на рівнозначні (у тому числі з меншим обсягом роботи)[3, 2].

У разі звільнення з військової служби за віком, у зв'язку зі скороченням штатів або проведенням організаційних заходів, закінченням строку контракту, у зв'язку з прямим підпорядкуванням близької особи, систематичним невиконанням умов контракту командуванням, а також у зв'язку з настанням особливого періоду та небажанням продовжувати військову службу військовослужбовцем-жінкою, яка має дитину (дітей) віком до 18 років, одноразова грошова допомога у разі звільнення з військової служби виплачується у розмірі 50 відсотків місячного грошового забезпечення за кожний повний календарний рік служби за наявності вислуги десять календарних років і більше (п. 2 розділу XXXII згаданого Порядку)[1,2].

Отже, як Закон України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей», так і Статут внутрішньої служби Збройних Сил України гарантує, що військовослужбовці-жінки користуються всіма пільгами, передбаченими законодавством з питань соціального захисту жінок, охорони материнства і дитинства.

Список використаних джерел:

1. Військова служба жінок: соціальний захист у законах та судових рішеннях. URL: <https://unba.org.ua/news/8702-vijs-kova-sluzhba-zhinok-social-nij-zahist-u-zakonah-ta-sudovih-rishennyah-dajdzhest.html> (дата звернення: 04.08.2024)
2. Закон України «Про соціальний та правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12#Text>
3. Права Жінок з Дитиною в Армії. URL: <https://www.plc.vn.ua/single-post/%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%B0-%D0%B1%82%D1%80> (дата звернення: 04.08.2024)
4. Соціальна робота з жінками-військовослужбовцями у збройних силах України. URL: <file:///C:/Users/admin/Downloads/%D0%96%D1%96%D0%BD%D0%BA%D0%B8-%D0%B2%D1B2%D1%86%D1%96.pdf> (дата звернення: 04.08.2024)
5. Учасниці бойових дій як об'єкт соціальної роботи <http://visnyk-ped.uzhnu.edu.ua/article/view/267735> (дата звернення: 04.08.2024)

Коваленко Станіслав,

магістр права Національного юридичного університету ім. Ярослава Мудрого.

Права інтелектуальної власності на твори, створені штучним інтелектом

Штучний інтелект (далі по тексту - ШІ) є однією з найбільш революційних технологій сучасності, що активно впливає на різні сфери суспільного життя, включаючи економіку, медицину, освіту, правову систему тощо. Використання ШІ в цивільно-правових відносинах відкриває нові можливості, але водночас породжує ряд правових проблем. Актуальність цієї теми зумовлена необхідністю адаптації правової системи

до нових технологічних реалій та забезпечення ефективного регулювання відносин, що виникають у зв'язку з використанням ШІ.

Розвиток ШІ привів до створення творів, які можуть бути результатом як творчої діяльності людини, так і автономної діяльності самого ШІ. Це породжує нові виклики у сфері інтелектуальної власності, зокрема щодо авторства та прав на такі твори.

Досліджуючи правове регулювання прав інтелектуальної власності на об'єкти створенні штучним інтелектом, правники розглядають таких суб'єктів: автор - розробник штучного інтелекту, автор - користувач штучного інтелекту, автор - безпосередньо штучний інтелект [1].

За традиційним підходом до авторського права, автором твору може бути лише фізична особа. Вказане положення міститься у Законі України «Про авторське право і суміжні права» [2], де визначено, що автором визнається фізична особа, яка створила твір. Відтак, твори, створені ШІ, не можуть мати автора в традиційному розумінні. Разом з тим, багато питань викликає стаття 33 вказаного нового Закону, що визначає «Право особливого роду (*sui generis*) на неоригінальні об'єкти, згенеровані комп'ютерною програмою». На нашу думку, дефініція поняття «неоригінальний об'єкти» вже викликає правову невизначеність, оскільки, постає питання, якщо особа просто ввела запит в системі ШІ в результаті чого було створено об'єкт, то чи вважається така участь безпосередньою? На нашу думку, визначення авторства залежить від наявності творчого внеску. Якщо особа просто дала команду ШІ створити певний твір, її внесок може бути визнаний недостатнім для отримання авторських прав. Окрім того, вважаємо, що такі поняття «неоригінальний об'єкти», «право особливого роду (*sui generis*)» повинні бути дослідженні глибше, оскільки їх невірне тлумачення створює правову невизначеність щодо того, хто має володіти правами на такі твори.

Оскільки ШІ не є суб'єктом права, права на твори, створені за його допомогою, можуть належати особі, яка одночасно володіє, розробляє або експлуатує ШІ. Це може бути фізична або юридична особа, яка володіє правами на програмне забезпечення або апаратне забезпечення ШІ.

Бисага Ю.М., Белов Д.М., Заборовський В.В. зазначають, що для вирішення питання прав власності на твори, створені штучним інтелектом, потрібно розробити нове законодавство, яке враховуватиме специфіку цієї технології. Наразі в більшості країн світу законодавство не передбачає можливості визнання ШІ автором твору, проте в майбутньому це може змінитися [3, с.301].

Ми підтримуємо такі висновки, необхідність внесення змін до законодавства, щоб чітко визначити, хто може бути визнаний автором творів, створених ШІ, є очевидною. Можливі варіанти включають визнання автором розробника ШІ, власника програмного забезпечення або особи, яка дала команду на створення твору.

Введення спеціальних правових норм, які регулюють питання інтелектуальної власності на твори, створені ШІ, у положеннях Закону України «Про авторське право і суміжні права», а також положеннях Цивільного кодексу України допоможе забезпечити правову визначеність та захист прав усіх зацікавлених сторін.

Твори, створені за допомогою штучного інтелекту, ставлять перед правовою системою нові виклики. Відсутність чіткого правового регулювання ускладнює захист прав на такі твори. Необхідність розробки нових правових норм та адаптація існуючого законодавства є ключовими кроками для вирішення цих питань та забезпечення правової визначеності у сфері інтелектуальної власності.

Список використаних джерел:

1. Експертна думка. Авторські права на об'єкт, створений штучним інтелектом. Асоціація правників України. 2024. URL: <https://uba.ua/ukr/news/ekspertna-dumka-avtorsk-prava-na-obkt-stvoreniij-shtuchnim-ntelektom>
2. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 01.12.2022 № 2811-IX. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#n461>
3. Бисага Ю.М., Белов Д.М., Заборовський В.В. Штучний інтелект та авторські і суміжні права. Науковий вісник Ужгородського Національного Університету, 2023. С 299-304.

Кудрявський Іван

докторант Міжрегіональної Академії управління персоналом

Український досвід розгортання системи стратегічних комунікацій

В умовах відбиття російської агресії на її гібридному етапі з 2014 року та на етапі широкомасштабного російського вторгнення з лютого 2022 року перед Україною постають завдання протидії безпрецедентному за своїм масштабом поєднанню інформаційно-психологічних операцій та агресивної пропаганди противника, спрямованих на різні аудиторії. У 2015 році за підтримки Центру інформації та документації НАТО в Україні підготовлене аналітичне дослідження, яке продемонструвало необхідність розвитку та удосконалення системи державних комунікацій [1. С. 273]. Невдовзі Секретар РНБО Олександр Турчинов разом з Генеральним Секретарем НАТО Єнсом Столтенбергом підписали Дорожню карту програми Партнерства зі стратегічних комунікацій між Радою національної безпеки і оборони України та Міжнародним секретаріатом НАТО. Програма Партнерства спрямована на здійснення комплексної підтримки України у сфері стратегічних комунікацій, зокрема – на протидію російській пропаганді та інформування громадськості про події в Україні. Тоді ж Міністр закордонних справ України Павло Клімкін та Генеральний секретар НАТО Єнс Столтенберг підписали Угоду між Урядом України та Організацією Північноатлантичного договору про статус представництва НАТО в Україні [2]. З цього часу процес формування державних комунікацій в Україні, зокрема механізмів

державного управління у сфері захисту безпеки інформаційного простору, реалізовується за напрямом розвитку системи стратегічних комунікацій. Такий вибір був обґрунтований достатньо потужним інструментарієм стратегічних комунікацій, досвідом їхнього успішного застосування Північноатлантичним Альянсом та країнами-партнерами, а також можливістю, без послаблення дотримання демократичних принципів, отримати ефективний інструмент реагування на зовнішні загрози.

На пріоритетності стратегічних комунікацій у воєнній сфері наголошується в низці нормативно-правових актів: Указ Президента України № 92/2016 від 4 березня 2016 р. “Про концепцію розвитку сектору безпеки і оборони України”, Указ Президента України № 240/2016 від 6 червня 2016 р. “Про Стратегічний оборонний бюлетень України”; Рішення Ради національної безпеки і оборони України від 27 січня 2016 р. “Про Стратегію кібербезпеки України”; Дорожня карта Партнерства у сфері стратегічних комунікацій між РНБО та Міжнародним секретаріатом НАТО, підписана 22 вересня 2015 р. [3. С. 36], Наказ Міністерства оборони України від 22.11.2017 № 612 “Про затвердження Концепції стратегічних комунікацій Міністерства оборони України та Збройних Сил України” [4], Наказ Головнокомандувача Збройних Сил України від 12.10.2020 року ВКП 10.00(49)01 “Доктрина зі стратегічних комунікацій” [5] та інших.

У низці вітчизняних документів міститься визначення стратегічних комунікацій. Воно дещо відрізняється від термінології, запропонованої у доктрині зі стратегічних комунікацій НАТО АJP 10 (“стратегічні комунікації – це інтеграція комунікаційних можливостей та інформаційних функцій персоналу в інші види військової діяльності з метою розуміння і формування інформаційного середовища на підтримку стратегічних цілей і завдань НАТО” [6]), де в основі стоїть критерій призначення стратегічних комунікацій та формулюється наступним чином: скоординоване і належне використання комунікативних можливостей держави – публічної дипломатії, зв’язків з громадськістю, військових зв’язків, інформаційних та психологічних операцій, інших суб’єктів інформаційної діяльності з метою виконання заходів, спрямованих на просування цілей держави [3; 5 С. 8;]. Обидва документи (Концепція стратегічних комунікацій 2017 року та Доктрина зі стратегічних комунікацій 2020 року) формально залишаються чинними і сьогодні. Як бачимо, при формулюванні визначення застосовувався не функціональний, а структурно-організаційний підхід, що в даному випадку виправдано, оскільки мова йде про розпорядчі документи для персоналу, який прямо реалізовує функції окремих складових стратегічних комунікацій і потребує максимально простого роз’яснення системи їх роботи, оскільки раніше такий персонал міг працювати зі спорідненими видами діяльності, але в дещо інших форматах.

У зв’язку зі специфікою міжнародного співробітництва та обставинами російсько-української війни впровадження системи

стратегічних комунікацій в українські механізми державного управління почалося з Сил оборони України, передусім – зі Збройних Сил України. Зараз у складі Збройних Сил України діє структурний підрозділ Управління стратегічних комунікацій, призначений для планування, організації, спрямування та контролю стратегічних комунікацій в інтересах застосування Збройних Сил України, участі в реалізації державної інформаційної політики у сфері національної безпеки та оборони. До його основних завдань відносяться розвиток системи стратегічних комунікацій, організація підготовки кадрів та замовлення наукових досліджень для системи стратегічних комунікацій, організація, координація, синхронізація та контроль за реалізацією заходів стратегічних комунікацій, забезпечення ефективної взаємодії суб'єктів стратегічних комунікацій, розроблення та уточнення Плану стратегічних комунікацій як складової частини Стратегічного плану застосування Збройних Сил України, інших складових сил оборони, здійснення загального планування, організація та координація планування із залученням органів військового управління, організація, управління і контроль за веденням стратегічних комунікацій та інформаційних кампаній, координація воєнно-історичної роботи в системі комунікацій сектору безпеки і оборони, розробка та інформаційне супроводження символіки Збройних Сил України, нагород Головнокомандувача Збройних Сил України, координація створення відзнак видів (родів) військ (сил) [7]. Попри наявність відповідних підрозділів та досить широкої організаційної структури у Силах оборони України загалом та Збройних Силах України зокрема, часті реформування, організаційні зміни та кадрові перестановки у підрозділах, що відповідають за реалізацію окремих складових стратегічних комунікацій, не сприяють загальному підвищенню ефективності системи Страткомуні.

Як позитивний факт, що повинен сприяти підвищенню якості кадрів, які братимуть участь у реалізації стратегічних комунікацій у Силах оборони України в майбутньому, можна відзначити створення у вересні 2023 року у складі Національного університету оборони України профільного інституту стратегічних комунікацій [8].

Список використаних джерел

1. Сидоренко І. Стратегічні комунікації України. // [Електронний ресурс]. European political and law discourse – 2018, №4. С. 273 – 279. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/evrpol_2018_5_2_38 (дата звернення 28.05.2024 р.).

2. Секретар РНБО Олександр Турчинов та Генеральний Секретар НАТО Єнс Столтенберг підписали Дорожню карту програми Партнерства зі стратегічних комунікацій. // [Електронний ресурс]. rnbo.gov.ua. URL: <https://www.rnbo.gov.ua/ua/Diialnist/2266.html> (дата звернення 28.05.2024 р.).

3. Сивак Т. Аналіз передумов становлення системи стратегічних комунікацій в державному управлінні. // [Електронний ресурс]. Актуальні проблеми державного управління. – 2016, № 4. С. 33 – 38. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdyo_2016_4_7 (дата звернення 28.05.2024 р.).

4. Про затвердження Концепції стратегічних комунікацій Міністерства оборони України та Збройних Сил України: Наказ Міністерства оборони України від 22.11.2017

№ 612. // [Електронний ресурс]. zakon.rada.gov.ua. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0612322-17#Text> (дата звернення 28.05.2024 р.).

5. Доктрина зі стратегічних комунікацій: Наказ Головнокомандувача Збройних Сил України від 12.10.2020 року ВКП 10.00(49)01. // [Електронний ресурс]. <https://sprotyvg7.com.ua> URL: <https://sprotyvg7.com.ua/wp-content/uploads/2022/04/%D0%92%D0%9A%D0%9F-10-0049.01-%8%CC%86.pdf> (дата звернення 28.05.2024 р.).

6. Allied Joint Publication-10 Allied Joint Doctrine for Strategic Communications. // [Електронний ресурс]. gov.uk (офіційний сайт Міністерства оборони Великобританії) URL: https://assets.publishing.service.gov.uk/media/610_Strat_Comm_Change_1_web.pdf (дата звернення 28.05.2024 р.).

7. Управління стратегічних комунікацій. // [Електронний ресурс]. <https://www.mil.gov.ua>. URL: <https://www.mil.gov.ua/ministry/struktura-generalnogo-shtabu/upravlinnya-strategichnih-komunikacij.html> (дата звернення 28.05.2024 р.).

8. Інститут стратегічних комунікацій. // [Електронний ресурс]. <https://nuou.org.ua>. URL: <https://nuou.org.ua/u/stru/insti/nnc-sk-sznbo/> (дата звернення 28.05.2024 р.).

Ляшук Артем

аспірант кафедри публічного управління, адміністрування та соціальної роботи Національного університету охорони здоров'я України імені П.Л.Шупика

Основні виклики для системи кібербезпеки інформаційних систем сфери охорони здоров'я

Кібербезпека у сфері охорони здоров'я стала ключовою проблемою для медичних установ і країни. Для розвитку електронної системи охорони здоров'я та активної цифровізації процесів медичній спільноті потрібні не лише цифрові знання та навички, а й базові знання та навички з кібербезпеки для захисту власних даних і даних пацієнтів у цифровому просторі. З огляду на те, кіберзахист забезпечує такі заходи, як захист від вірусів, хакерських атак, фальсифікації даних та інших дій, які можуть призвести до видалення чи крадіжки даних, а також потенційно згубного впливу на роботу та продуктивність працівників, використання незаконно отриманої інформації про лікувальні установи, фізичних чи юридичних осіб або з метою зриву процесу надання медичних та супутніх послуг у цілому.

Концепція електронної охорони здоров'я «e-Health» є природною еволюцією стратегічного плану дій щодо вдосконалення національної системи охорони здоров'я. Електронна охорона здоров'я означає використання інформаційно-комунікаційних технологій у системі охорони здоров'я. Зараз цей напрямок вважається одним з найбільш перспективних і швидко розвиваються. Однак у реаліях вітчизняної системи впровадження «e-Health» стикається зі значною кількістю перешкод різного походження, які певною мірою затримують перехід усієї системи охорони здоров'я на новий рівень. Тому належне управління ресурсами

сфери охорони здоров'я здійснюється без достатньої функціональності, надійності та своєчасної інформації. Зрештою, інформація формує основу процесу управління, оскільки вона містить дані, необхідні для оцінки ситуації та прийняття управлінських рішень. Без економічних, технологічних, соціально-психологічних та адміністративних методів управління, за допомогою яких система управління безпосередньо впливає на цілі управління, неможливо приймати оптимальні управлінські рішення. Важливу роль у цьому процесі відіграє підвищення якості інформаційного забезпечення процесів управління шляхом впровадження інформаційних комп'ютерних технологій.

У Концепції розвитку електронної охорони здоров'я [1] щодо системи кібербезпеки передбачено інформатизацію закладів охорони здоров'я, затвердження концептуально-еталонної бази цифрових компетенцій медичних працівників, розвиток інформаційної культури та цифрової компетентності, кібербезпеки та кібергігієни медичного персоналу та пацієнтів.

Водночас для забезпечення якості, безпечності та доступності електронної охорони здоров'я у напрямку кібербезпеки передбачено:

1) забезпечити кібербезпеку, відстежувати, захищати та аналізувати можливі вторгнення, втрати та пошкодження;

2) реалізувати функції програм і платформ, необхідних для пошуку вразливостей у системах, програмах, реєстрах тощо та, за необхідності, проводити постійний моніторинг кіберзагроз за участю «етичних хакерів»;

3) впроваджувати програми з кібербезпеки та кібергігієни та навчати користувачів електронної системи охорони здоров'я, щоб забезпечити відповідність вимогам і стандартам захисту персональної інформації [2].

Міністерство охорони здоров'я України спільно зі Світовим Банком в рамках проекту «Зміцнення системи охорони здоров'я та збереження життя» (HEAL Ukraine) ухвалило Угоду про позику від 22.12.22 №9468-UA [6], якою передбачено створити єдиний Галузевий Центр кібербезпеки в галузі охорони здоров'я, щоб забезпечити належний рівень інформаційної безпеки у цій сфері та суспільстві в цілому.

Так, положеннями Угоди передбачено розвиток потенціалу, цифровізацію та підтримку інновацій, зокрема розробку основних модулів системи електронної охорони здоров'я, включаючи реєстрацію медичних працівників, портал даних пацієнтів, модулі системи електронної охорони здоров'я для груп інвалідності та реабілітації, покращення кібербезпеки даних, пов'язаних зі здоров'ям, інтеграцію цифрових систем охорони здоров'я з пов'язаними системами в сусідніх країнах і зміцнення систем електронної охорони здоров'я в усіх закладах охорони здоров'я [3].

Кількість кібератак на критично важливу інфраструктуру, в тому числі на заклади охорони здоров'я, значно зросла з початку повномасштабної російсько-української війни. Такі кібератаки націлені на те, щоб перервати роботу, викрасти та використати медичні дані населення

України. Тому захист особистої та медичної інформації є дуже важливим. Особливо це актуально, коли Україна перебуває у воєнному стані, де хакери країни-агресора постійно намагаються викрасти дані населення України для кібератак і дезінформаційних кампаній. Тому, враховуючи такі проблеми, потрібно приділити особливу увагу питанням кібербезпеки на стратегічному, організаційному та технічному рівнях.

З огляду на те, зауважимо, що повномасштабне вторгнення ворога на територію України принесло нові загрози та виклики, пов'язані з необхідністю підвищення рівня кіберзахисту інформаційних систем та реєстрів та розвитку електронної охорони здоров'я загалом.

Так, ключові загрози та виклики, пов'язані з впливом війни на систему кібербезпеки сфери охорони здоров'я, в основному зумовлені тим, що:

1) з розвитком електронної медицини збільшується кількість інформаційних систем та реєстрів, кількість даних, а разом з цим і кількість кібератак;

2) підвищується ризик втрати або пошкодження особистої та медичної інформації про пацієнта;

3) у міру розвитку війни були вжиті агресивні заходи проти критичної інформаційної інфраструктури;

4) кіберзлочинці використовують складні та різноманітні кібератаки, причому останнім часом найпоширенішими є кібератаки з використанням вірусів-вимагачів та атаки через постачальників ІТ-послуг.

Створення єдиного інформаційного простору охорони здоров'я з наскрізними процесами та послугами та взаємодією між країнами та кордонами є важливою складовою для розвитку електронної охорони здоров'я та посилення кібербезпеки. Водночас забезпечення інфраструктурних та технічних умов для надання якісних медичних послуг з використанням інформаційних систем та реєстрів усіх рівнів та створення зручного і прозорого механізму для доступу користувачів і керування даними про здоров'я виступають також ключовими засадами ефективності системи кібербезпеки.

Доцільно також відзначити, що Наказом Міністерства охорони здоров'я України від 15.06.2022 №1034 затверджено склад Робочої групи з питань розробки та реалізації Концепції стратегічних напрямів розвитку кібербезпеки у сфері електронної охорони здоров'я, а також положення про основні завдання діяльності цієї групи [4].

З огляду на те, основними завданнями робочої групи у контексті розробки та реалізації Концепції стратегічних напрямів розвитку кібербезпеки у сфері електронної охорони здоров'я є:

1) проведення аналізу поточного стану кібербезпеки в сфері електронної охорони здоров'я;

2) встановлення шляхів розв'язання проблем, які виникають під час забезпечення кібербезпеки у сфері електронної охорони здоров'я;

3) підтримка забезпечення скоординованих дій державних органів влади у визначенні пріоритетів для розвитку галузевих систем кібербезпеки в секторі електронної охорони здоров'я;

4) розробка пропозиції щодо Концепції стратегічних напрямів розвитку кібербезпеки у сфері електронної охорони здоров'я;

5) розробка пропозицій щодо впровадження заходів із впровадження стандартів кібербезпеки на основі стратегічного напрямку розвитку кібербезпеки у сфері електронної охорони здоров'я, включаючи моніторинг та аналіз рівня захисту стану інформаційної безпеки, електронних можливостей вторгнення, втрати або пошкодження даних з телекомунікаційних, інформаційно-комунікаційних систем, баз даних, електронних реєстрів та інших інформаційних ресурсів у сфері охорони здоров'я;

б) розробка рекомендацій щодо організаційних, технічних та інших рішень для забезпечення кібербезпеки у сфері електронної охорони здоров'я;

7) забезпечення міжвідомчої взаємодії та організація діяльності усіх учасників, залучених до виконання роботи робочої групи;

8) опрацювання інших питань, що пов'язані із забезпеченням кібербезпеки у сфері електронної охорони здоров'я [4].

Важливим документом у контексті реагування на загрози та виклики для системи кібербезпеки інформаційних систем та реєстрів сфери охорони здоров'я є Наказ Міністерства охорони здоров'я України «Про затвердження Протоколу кризових комунікацій під час реагування на кібератаки та кіберінциденти» від 06.12.2013 №2076 [5]. Цим документом затверджено протокол кризових комунікацій під час реагування на кібератаки та кіберінциденти, який надає шаблони та процедури для обміну інформацією, координації та спільних дій у відповідь на кібератаки та кіберінциденти в Міністерстві охорони здоров'я, Національній службі здоров'я України, Центрі громадського здоров'я України, Державному підприємстві «Електронне здоров'я». Послідовність взаємодії органів кібербезпеки при реагуванні на кіберінциденти та кібератаки встановлює вимоги до обміну інформацією, координації та спільних дій органів кібербезпеки при реагуванні на кіберінциденти та кібератаки.

Список використаних джерел

1. Трофименко О., Дубовий Я., Логінова Н., Прокоп Ю., Задерейко О. Питання кібербезпеки медичних комп'ютерних систем. Захист інформації. 2021. №23(1). С. 30-39.

2. Про схвалення Концепції розвитку електронної охорони здоров'я: Розпорядження Кабінету Міністрів України; Концепція від 28.12.2020 №1671-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1671-2020-%D1%80#Text>

3. Угода про позику (Проект «Зміцнення системи охорони здоров'я та збереження життя» (Heal Ukraine)) між Україною та Міжнародним банком реконструкції та розвитку: Україна, МБРР; Угода, Міжнародний документ, Опис від 22.12.2022. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996_002-22#Text

4. Про утворення Робочої групи з питань розробки та реалізації Концепції стратегічних напрямів розвитку кібербезпеки у сфері електронної охорони здоров'я: МОЗ України; Наказ, Склад колегіального органу, Положення від 15.06.2022 № 1034. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1034282-22#Text>

5. Про затвердження Протоколу кризових комунікацій під час реагування на кібератаки та кіберінциденти: Наказ МОЗ України від 06.12.2023 № 2076. URL: <https://moz.gov.ua/article/ministry-mandates/nakaz-moz-ukraini-vid-chas-reaguvannja-na-kiberataki-ta-kiberincidenti>

Ляшук Назарій

аспірант кафедри публічного управління, адміністрування та соціальної роботи Національного університету охорони здоров'я України імені П.Л.Шупика

Результати впливу використання індикативного планування на реалізацію інвестиційних проектів

Ефективне функціонування ринкової економіки неможливе без визначеного індикативного планування. Водночас державне регулювання інвестиційної діяльності передбачає державне управління інвестиціями, регулювання умов інвестиційної діяльності та контроль за її здійсненням усіма учасниками. Управління державними інвестиціями здійснюється державними та місцевими органами виконавчої влади. Цей процес складається з планування та організації інвестиційного процесу, визначення умов і стимулювання дій, пов'язаних з його реалізацією.

Важливим інструментом державного регулювання інвестиційного розвитку є індикативне планування реалізації інвестиційних проектів. Використовуючи такий підхід до управління, можна побудувати ефективну систему прогнозування, визначення стратегії та розробки програм як для системи в цілому, так і для окремих її елементів. Успіх застосування індикативного методу планування у досягненні ефективних результатів реалізації інвестиційних проектів залежить від ефективності реалізації етапів цього процесу з використанням усіх інструментів на відповідному етапі. Такий підхід дає змогу чітко визначити порядок дій на всіх рівнях ієрархії індикативного планування, виключити нераціональні витрати, передбачити можливі події, проводити порівняння з минулими показниками реалізації інвестиційних проектів та визначати показники реалізації інвестиційних проектів у перспективі.

З огляду на це, державна інвестиційна політика має функціонувати в єдиній системі державного регулювання економіки та узгоджуватися з цілями та принципами цього процесу. Основною метою індикативного планування інвестиційного розвитку має бути формування та реалізація комплексу аналітичних прогнозних документів, планів і програм, які забезпечуватимуть узгоджену діяльність всіх учасників процесу планування для досягнення цілей і завдань, передбачених від реалізації

інвестиційних проектів. Це, зі свого боку, дасть можливість створити сприятливі умови для діяльності всіх суб'єктів господарювання і суспільства, а також забезпечити сталий і безпечний соціально-економічний, зокрема й інвестиційний, розвиток країни в цілому.

З метою сприяння залученню стратегічних інвесторів в українську економіку, підвищення інвестиційної привабливості України, створення нових високооплачуваних робочих місць та підвищення конкурентоспроможності ухвалено Закон України «Про державну підтримку інвестиційних проектів із значними інвестиціями в Україні» від 17.12.2020 № 1116-IX [1]. Положеннями цього документа зазначено наступне: щоб отримати державну допомогу, інвестиційні проекти повинні відповідати певним критеріям. По-перше, вони мають бути реалізовані у сферах переробної промисловості, добувної промисловості, поводження з відходами, транспортування, складування, поштової та кур'єрської діяльності, логістики, освіти, науково-технічної діяльності, охорони здоров'я, мистецтва, культури, спорту, туризму та курортів. По-друге, інвестиційний проект має передбачати будівництво, модернізацію, технологічне переоснащення об'єкта інвестування. По-третє, інвестиційний проект повинен створити достатню кількість робочих місць, а середня заробітна плата працівників має бути не менше ніж на 15% вище середньої заробітної плати за даним видом роботи. Крім того, термін реалізації інвестиційного проекту не повинен бути вищим за 5 років.

З метою підвищення реалізації інвестиційних проектів із значними інвестиціями були здійснені законодавчі зміни, оскільки очікувані перспективи реалізації інвестиційних проектів, що регламентуються Законом України «Про державну підтримку інвестиційних проектів із значними інвестиціями в Україні» від 17.12.2020 № 1116-IX [1] не були до кінця виправданими.

Так, у серпні 2023 року ухвалено Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо реалізації інвестиційних проектів із залученням значних інвестицій» від 09.08.2023 № 3311-IX [2], основними цілями є сприяння залученню вітчизняних та іноземних інвестицій шляхом спрощення вимог до інвестиційних проектів, що потребують значних інвестицій, удосконалення форм державної підтримки реалізації таких проектів та створення сприятливих умов для залучення ширшого кола інвестицій, що дасть можливість збільшити кількість інвесторів, великих інвестиційних проектів та сприятиме розвитку регіонів, де ці проекти реалізуватимуть.

Ще один механізм залучення інвестицій – це індустріальні парки. Це потенційний промисловий майданчик для залучення інвестицій з інших країн з метою диверсифікації ланцюжка поставок і вирішення проблеми скорочення часу виходу на ринок. Особливості регулювання індустріальних парків регламентуються положеннями Закону України «Про індустріальні парки» від 21.06.2012 № 5018-VI [3]. Цим документом

передбачено спрощений порядок оренди або володіння земельними ділянками в індустріальних парках, безперервність і стабільність ділових відносин в індустріальних парках, надання державного стимулювання розвитку індустріальних парків. Зазначена у законі державна підтримка може здійснюватися за рахунок коштів державного і місцевих бюджетів та інших джерел, не заборонених законодавством, а також шляхом вирішення відповідних проблем спільно з інвесторами місцевих і центральних органів державної влади, спеціалізованих установ і організацій.

Крім того, розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24 лютого 2023 р. №176-р прийнято Стратегію розвитку індустріальних парків на 2023-2030 роки [4]. У рамках децентралізації управління стратегія спрямована на краще використання потенціалу індустріальних парків і сприяння вирішенню проблем, пов'язаних із запобіганням шкоди навколишньому середовищу, створенням доданої вартості та створенням нових кваліфікованих робочих місць.

Важливим елементом ефективності індикативного планування реалізації інвестиційних проектів є страхування інвестицій від воєнних ризиків, що особливо важливо в реаліях сьогодення, зумовлених російсько-українською війною.

З огляду на те, слід звернути увагу на такий важливий документ як законопроект №9015 [5], який набуває чинності з 1 січня 2024 року та яким регламентуються особливості страхування інвестицій в Україні від воєнних ризиків. Новими законодавчими змінами передбачено розширення повноважень Експортно-кредитного агентства та надання йому нової функції, якою передбачено страхувати та перестраховувати інвестиції як міжнародних, так і українських компаній до закінчення воєнного стану. Крім того, українські експортоорієнтовані компанії отримають можливість використовувати інструменти страхування воєнних ризиків. Одним із обмежень у залученні приватних інвестицій в українську економіку під час війни є відсутність ефективного механізму хеджування воєнних ризиків. А без втручання приватного капіталу неможлива комплексна і масштабна відбудова України після війни.

Законом передбачено, що таке страхування може бути укладено лише за умови інвестування у розвиток переробної промисловості та створення об'єктів та інфраструктури, необхідних для експорту вироблених в Україні товарів (робіт, послуг).

Слід відзначити й те, що органи публічної влади спільно працюють над створенням нових можливостей для інвесторів, що підвищуватиме ефективність реалізації інвестиційних проектів, та у перспективі прискорить відбудову країни та відновлення ключових секторів економіки.

На сучасному етапі активно ведуться переговори між представниками публічної влади України та країнами G7 і Європейським Союзом, які стосуються інвестиційних гарантій. У рамках такої співпраці

передбачено, що інвестори отримують структурний пакет фінансування, який включатиме [6]:

1. Страхування воєнних ризиків від таких інституцій, як Багатостороннє агентство гарантій інвестицій і Фінансова корпорація розвитку для покриття до 90% потенційних збитків.

2. Надання довгострокових та доступних позик безпосередньо від міжнародних фінансових установ, таких як Міжнародна фінансова корпорація, Європейський банк реконструкції та розвитку чи Європейський інвестиційний банк для підтримки пільгового капіталу.

3. Покриття кредитного ризику через Експортно-кредитне агентство.

Крім того, органи публічної влади активно запрошують міжнародні компанії, які призупинили свою діяльність в Україні через війну, розширити свій бізнес зараз і повернутися, не чекаючи закінчення воєнних дій.

Важливою підтримкою інвестиційного розвитку України є надання інвестиційних гарантій приватним інвесторам в Україні Міжнародним агентством з гарантування інвестицій Всесвітнього банку. Такі гарантії формують позитивний вплив на залучення нових потенційних інвесторів, які розглядають можливості інвестування в Україні. Цей крок відкриває можливості для розвитку бізнесу та створення виробничих ланцюжків у різних регіонах України. Таким чином забезпечується підтримка та просування програми страхування воєнних ризиків для приватного сектора України та підтримується тісна співпраця між донорами та міжнародним фінансовим співтовариством, українськими та іноземними інвесторами [7].

Таким чином, підсумовуючи, зауважимо, що до завдань індикативного планування інвестиційного розвитку країни у контексті реалізації інвестиційних проєктів можна віднести створення сприятливого інвестиційного середовища, зниження ризиків, страхування воєнних ризиків, покращення інвестиційного іміджу економіки країни перед потенційними інвесторами, реалізація активної державної політики щодо стимулювання внутрішніх та іноземних інвестицій, формування системи стимулів для вітчизняних та іноземних інвесторів, розробка комплексу заходів щодо диверсифікації джерел та залучення інвестицій, посилення співпраці органів публічної влади з міжнародними фінансовими інституціями у контексті надання інвестиційної підтримки. Таким чином, індикативне планування реалізації інвестиційних проєктів є інструментом реалізації стратегічних цілей соціально-економічного, зокрема інвестиційного, розвитку України.

Список використаних джерел

1. Про державну підтримку інвестиційних проєктів із значними інвестиціями в Україні: Закон України від 17.12.2020 № 1116-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1116-20>

2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реалізації інвестиційних проєктів із значними інвестиціями: Закон України від 09.08.2023 № 3311-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3311-20#doc_info

3. Про індустріальні парки: Закон України від 21.06.2012 № 5018-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5018-17#doc_info

4. Про схвалення Стратегії розвитку індустріальних парків на 2023-2030 роки: Розпорядження Кабінету Міністрів України; Стратегія, План від 24.02.2023 № 176-р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/176-2023-%D1%80#doc_info

5. Проект Закону про внесення змін до Закону України «Про фінансові механізми стимулювання експортної діяльності» щодо страхування інвестицій в Україні від воєнних ризиків № 9015 від 14.02.2023. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/41349>

6. Мінекономіки та парламентський комітет з питань економічного розвитку запрошують міжнародні компанії інвестувати в Україну. Міністерство економіки України. 2023. URL: <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=bb59597d-7989-489e-b221-52c442045620&title=MinekonomikiTaParlamentskiiKomitet>

7. MIGA застрахувало від воєнних ризиків перші інвестиційні проекти, які втілюватимуть в Україні. Міністерство економіки України. 2023. URL: <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=f135e7b2-f070-4b6f-9418-5b9dd0945ad7&title=MigaInvestitsii>

Михалко Олег

аспірант кафедри публічного управління, адміністрування та соціальної роботи Національного університету охорони здоров'я України імені П.Л.Шупика

Засади формування інформаційного забезпечення публічного адміністрування

Інформаційне суспільство диктує свої вимоги часу, що обов'язково відображаються на житті всього світу загалом, і діяльності публічного адміністрування зокрема, та вимагає розробки нових механізмів регулювання відносин між державою і громадянами. Україна не може лишатися осторонь світових глобальних процесів, що визначають інформацію ключовим рушієм трансформацій сучасного світу. Відтак, виникає необхідність розбудови національної інформаційно-технологічної інфраструктури, що здатна відповідати новим реаліям часу.

Становлення в Україні громадянського суспільства, підвищення довіри громадян до органів державної влади неможливе без ефективного публічного адміністрування, що має базуватися на відкритості, прозорості, доступності й достовірності інформаційних ресурсів та комунікацій. Таким чином, формування інформаційного забезпечення публічного адміністрування сприятиме розбудові України як демократичної, правової держави.

Поняття «публічне адміністрування» вперше було використано у 1887 році майбутнім 28-й президентом США Вудро Вільсоном у праці «The Study of administration» («Вивчення адміністрації»), де він зауважив, що «мета адміністративної науки полягає у визначенні, по-перше,

діяльності уряду, а по-друге, здійсненні цієї діяльності ефективно і з найменшими фінансовими та енергетичними витратами» [2].

Енциклопедичний словник з державного управління характеризує поняття «публічне адміністрування» як теорію та практику державного управління, яка характеризується реалізацією адміністративних процедур шляхом публічної діяльності, застосування інструментів демократичного врядування, упорядкування суспільної діяльності та надання адміністративних послуг як засобу реалізації прав та свобод громадян [5, с. 605].

Відповідно до Указу Президента України «Про стратегію сталого розвитку «Україна – 2020» нагальним є «... приведення державних та урядових інституцій у відповідність з новою політичною системою та європейськими стандартами публічного адміністрування» [9].

Варто зауважити, що на сьогодні ефективність публічного адміністрування багато в чому залежить від належного інформаційного забезпечення, без якого досягнення відповідних європейських стандартів є неможливим.

Основною метою формування інформаційного забезпечення публічного адміністрування є сприяння ефективності механізмів публічного адміністрування на основі створення інформаційно-технологічної інфраструктури. Ефективне і якісне інформаційне забезпечення неможливе без розгалуженої сучасної інформаційної інфраструктури як системи на рівні держави, яка може бути створена й удосконалена тільки за умов збалансованої державної інформаційної політики.

Державна інформаційна політика покликана займатися координацією створення і діяльності цих механізмів. Статтею 6 Закону України «Про інформацію» встановлено, що державна інформаційна політика – це сукупність основних напрямів і способів діяльності держави по одержанню, використанню, поширенню та зберіганню інформації.

Головними напрямками і способами державної інформаційної політики є:

- забезпечення доступу громадян до відкритої інформації;
- створення національних систем і мереж інформації;
- зміцнення матеріально-технічних, фінансових, організаційних, правових і наукових основ інформаційної діяльності;
- забезпечення ефективного використання інформації;
- сприяння постійному оновленню, збагаченню та зберіганню національних інформаційних ресурсів;
- створення загальної системи охорони інформації;
- сприяння міжнародному співробітництву в галузі інформації і гарантування інформаційного суверенітету України;
- сприяння задоволенню інформаційних потреб закордонних українців [8].

Система інформаційного забезпечення публічного адміністрування має базуватися як на законодавчому, так і локальному регулюванні. Безумовно, локальне регулювання має особливе значення, особливо по завершенню реформи децентралізації. Так, за допомогою інформаційного забезпечення, включаючи сучасні технологічні можливості, громадяни мають можливість не тільки контролювати діяльність органів місцевого самоврядування, а й самі можуть брати активну участь у житті об'єднаної територіальної громади. У даному випадку публічне адміністрування є по суті інформаційним адмініструванням, що дозволяє кожному жителю громади мати вільний доступ до публічної інформації, брати участь та впливати на життя того населеного пункту, в якому він проживає.

Основними функціями інформаційного забезпечення публічного адміністрування є:

1) інформаційний супровід – проведення комплексу інформаційно-пропагандистських або ідеологічних заходів;

2) інформаційна підтримка – надання допомоги вищим посадовим особам і органам державної влади в отриманні конфіденційної інформації, необхідної для здійснення політичного управління;

3) інформаційне обслуговування – діяльність спеціальних служб і структур з виявлення й задоволення актуальних інформаційних потреб регіональних органів влади;

4) інформаційна допомога – надання своєчасної і кваліфікованої допомоги політичним лідерам, органам влади в доступі до необхідних інформаційних ресурсів і засобів у зв'язку з вирішенням складних завдань або виникненням нових проблем у здійсненні державної політики;

5) інформаційний вплив – організований процес виробництва, поширення й використання спеціальної інформації, що справляє позитивний або негативний вплив на різні економічні, політичні, соціальні й військові об'єкти, процеси і явища для досягнення політичних цілей держави;

6) інформаційна боротьба – форма політичного суперництва або конфліктної взаємодії у вигляді комплексу погоджених за цілями, місцем і часом заходів, що проводяться за допомогою спеціальних методів і технологій та спрямованих на досягнення інформаційної переваги;

7) інформаційне консультування – надання спеціальними органами та службами силовим відомствам консалтингових послуг, експертних оцінок, розробки рекомендацій і пропозицій для вирішення виникаючих проблем у процесах інформаційно-комунікаційної взаємодії суб'єктів і об'єктів політики держави;

8) інформаційна логістика – управління інформаційними потоками у процесах забезпечення політичної діяльності держави матеріально - технічними засобами, товарами, фінансовими, інформаційними й іншими послугами з метою їхньої оптимізації [4, с. 105-106].

Тобто, інформаційне забезпечення публічного адміністрування є процесом створення оптимальних умов задля задоволення інформаційних потреб на основі формування та використання інформаційних ресурсів. У процесі діяльності публічного адміністрування інформаційне забезпечення базується на широкому застосуванні нових інформаційних технологій, засобів комп'ютерної та комунікаційної техніки, що дає змогу підвищувати ефективність діяльності публічного адміністрування, оптимізувати за визначеними критеріями використання ресурсів, і скорочувати документообіг з переходом до електронних технологій управління.

Інформаційне забезпечення публічного адміністрування є необхідною умовою сьогодення. Для того, щоб українське суспільство відповідало європейським стандартам розвитку, державна інформаційна політика має базуватися на відкритості, доступності, прозорості і достовірності інформації. Формування інформаційного забезпечення публічного адміністрування базується на поєднанні, специфічних засобах і методах обробки інформації, а також діяльності фахівців з її ефективного вдосконалення та використання, широкому застосуванні нових інформаційних технологій, створенні відповідної нормативно-правової бази щодо захисту прав інтелектуальної власності та інформаційно-технологічної інфраструктури, діяльність якої координує державна інформаційна політика. Світовий досвід надання інформаційних послуг чітко демонструє, що їхня значна частка припадає на великі центри обробки даних, які являють собою спеціалізовані установи й організації. Дані центри створюють вільний доступ користувачів до світових баз даних і забезпечують ефективний пошук публічної інформації. Удосконалення системи публічного адміністрування за допомогою формування інформаційного забезпечення забезпечить утвердження України як розвиненої, правової, цивілізованої, конкурентоспроможної європейської держави з високим рівнем життя, соціальних стандартів та демократії.

Формування інформаційного забезпечення публічного адміністрування передбачає вирішення наступних завдань: підвищення інформаційної прозорості, доступності та достовірності, удосконалення діяльності суб'єктів інформаційного забезпечення публічного адміністрування шляхом створення програми модернізації інформаційно-технологічної інфраструктури.

Список використаних джерел

1. Вільсон В. (1887). Вивчення адміністрації. *Політична наука*. №2. С.197-222. URL: <https://cutt.ly/kIW9wUt>.
2. Коваль Р.А. Інформаційне забезпечення діяльності органів державної влади в умовах глобалізації на регіональному рівні. *Вісник НУЦЗ України*. 2015. С.103-111.
3. Ковбасюк В.Ю. Публічне адміністрування: енциклопедичний словник з державного управління. Київ. НАДУ. 2010. 820 с.

4. Офіційний портал Верховної Ради України (2021). Закон України «Про інформацію» від 02.10.1992. URL: <https://cutt.ly/GlmdurU>. (Дата звернення до ресурсу 24 лютого 2021 року).

5. Офіційний портал Верховної Ради України (2021). Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020»: Указ Президента України від 12 січня 2015 р. № 5/2015. URL: <https://cutt.ly/tlmdj2u>. (Дата звернення до ресурсу 24 лютого 2021 року).

Макаренко Олександр

аспірант кафедри публічного управління, адміністрування та соціальної роботи Національного університету охорони здоров'я України імені П.Л.Шупика

Інтеграція логістики з ЄС

На сучасному етапі розвитку, розширення та інтеграція логістики з ЄС набуває все більшої актуальності. Це пов'язано з більш глибокими економічними зв'язками між Україною та Європейським Союзом, що вимагає вдосконалення транспортно-логістичної інфраструктури та оптимізації логістичних процесів. Розширення інтеграції з ЄС дозволить збільшити обсяги торгівлі, покращити якість транспортних послуг, зменшити витрати на логістику та сприятиме розвитку економіки в цілому.

Зазначена тенденція свідчить про необхідність вдосконалення інфраструктури та підвищення рівня професійної компетентності фахівців у галузі логістики. Відповідно до цього, національні логістичні компанії та організації мають активно розвивати свої технологічні та інформаційні ресурси, щоб забезпечити максимальну ефективність та точність управління матеріальними потоками.

Розвиток інфраструктури та вдосконалення логістичних процесів є невід'ємною частиною процесу інтеграції України з ЄС. Це стосується як внутрішньої логістики в Україні, так і міжнародних транспортних потоків, що проходять через Україну. Зокрема, розвиток логістичних центрів, підвищення якості дорожньої інфраструктури, вдосконалення технологій та підвищення кваліфікації фахівців у цій сфері є ключовими напрямками розвитку транспортно-логістичної галузі України.

У цілому, розширення та інтеграція логістики з ЄС є актуальною темою у 2023 році, яка вимагає комплексних підходів та системної роботи з боку держави, бізнесу та наукової громадськості. Тільки таким чином можна досягти максимальної ефективності логістичних процесів, забезпечити міжнародну конкурентоспроможність України та забезпечити стабільний розвиток економіки країни.

Оскільки транспортна логістика є ключовим елементом ефективного переміщення товарів, важливо розвивати і підтримувати транспортну та зовнішньоекономічну діяльність, зокрема здійснювати поглиблене вивчення попиту з використанням транспортних балансів регіонів, розвивати сервісні послуги, створювати посередницькі фірми із

постачання рухомого складу, матеріально-технічного забезпечення, маркетингу, реклами, та створювати підприємства, які б входили до складу різних асоціацій, акціонерних товариств, орендних фірм та ін. Крім того, важливо забезпечувати надійність та безпеку переміщення вантажів, оскільки умови війни можуть значно ускладнити роботу транспортної логістики та вимагати додаткових заходів безпеки. В цілому, розвиток транспортної логістики та зовнішньоекономічної діяльності є важливим елементом економічного розвитку країни, що впливає на підвищення конкурентоспроможності та забезпечення сталого розвитку економіки.

Відповідно до останніх статистичних даних, логістична діяльність підприємств України суттєво переорієнтувалася на нові ринки. В довоєнний період Україна займала 69 місце з 160 країн у рейтингу ефективності логістики (індекс ефективності логістики за Світовим Банком). За станом розвитку інфраструктури Україна в довоєнний період посідала ще нижче місце – 119. Основними проблемами логістичного ринку визначено проблеми пов'язані із функціонуванням малого та середнього логістичного бізнесу. Відповідно основні напрями щодо розвитку галузі пов'язані із формуванням передумов підвищення ефективності та ділової активності малого та середнього логістичного бізнесу [1].

Що стосується поточного стану логістичного ринку, то в 2022 році всі показники були знижені як мінімум на 20%. Розглянемо основні статистичні дані ринку логістики в 2022 році.

Таблиця 1

Основні показники логістичного ринку України в 2022 році [2]

Категорії товарів	Обсяг, млрд доларів США
Імпорт	55,5
Експорт	44,2
Сальдо зовнішньої торгівлі	-11,3
Темп скорочення вартісних обсягів торгівлі	26,8%
Темп скорочення фізичних обсягів торгівлі	42,9%
Темп скорочення експорту	31,4%
Темп скорочення імпорту	22,4%
Частка ЄС у товарообігу України	55%

Примітка: складено автором

Важливі тренди в логістиці, які розвиваються в Україні, почали формуватися кілька років тому, але під час пандемії вони стали більш помітними та посилювалися під час війни. Одним з найбільш помітних змін стала зміна інфраструктури, зокрема нові збудовані дороги та оновлення автопарку стали більшою мірою зруйнованими у східних областях, в той час як у західних та центральній Україні - продовжують функціонувати.

Законодавчі зміни щодо морської та річкової логістики також стали перспективною темою для України. Реалізація таких перспектив може

зайняти 5-7 років, проте вже розпочали впровадження закону про внутрішні річкові перевезення. На думку експертів, ці зміни мають дуже позитивний вплив на розвиток логістики в країні.

Розвиток електронної торгівлі є ще одним позитивним трендом у логістиці України. Після початку пандемії спостерігається значний ріст обсягів продажів товарів онлайн, що спричинює зміни в логістиці, зокрема розвиток складської логістики та кур'єрської доставки.

Товарообіг у роздрібній торгівлі зростає з 2016 року, що також позитивно впливає на розвиток логістики в Україні, оскільки збільшення кількості продажів товарів призводить до зростання попиту на перевезення та складські послуги [2].

На поточний стан логістики в Україні впливають різні фактори, в тому числі повномасштабне вторгнення агресора, що призвело до значної втрати потенціалу попиту для ритейлерів та виробників. Як наслідок, багато компаній були змушені перейти на крос-докінг або взагалі відмовитися від складів, що призвело до зміни логістичного ланцюга поставок. Київська область, яка була основним центром складської логістики, втратила понад 450 000 квадратних метрів складських приміщень через вторгнення. На противагу цьому, Львівська область перетворилася на потужний складський хаб з кількома будівельними проектами на стадії реалізації.

Незважаючи на знищення майже третини високоякісних логістичних площ, рівень вакантності в сегменті спочатку був низьким, але з травня 2022 року він почав зростати. На кінець 2022 року рівень вакантності у Київському регіоні становив 7%, що є досить високим показником з огляду на попит, і навряд чи він суттєво знизиться в найближчі півроку. Орендні ставки на складські приміщення також зазнали значних змін: власники пропонують вакантні площі в гривні, а не в доларах США.

Спеціалізовані склади, такі як холодильні та морозильні приміщення, залишаються затребуваними, а площ з якісними температурними умовами зберігання не вистачає. Фармацевтичні комплекси, які зазнали значних пошкоджень, були оперативно орендовані фармацевтичними орендарями, але наявність таких площ є спекулятивною з огляду на поточний рівень вакантності. Ринок складів ADR скоротився щонайменше наполовину через тимчасову окупацію та блокування певних ділянок землі агресором [4].

Що стосується міжнародної логістики, то в ході дослідження розширення та інтеграції логістики з ЄС вона стає особливо актуальною. Найбільші обсяги експорту з України у 2022 році становили продовольчі товари на \$23,4 млрд, метали та вироби з них на \$6 млрд та машини, устаткування та транспорт на \$4,2 млрд.

Найбільші обсяги імпорту до України складаються з машин, устаткування та транспорту на \$16 млрд, паливно-енергетичних товарів на \$13,1 млрд та продукції хімічної промисловості на \$9,6 млрд. Країнами, з

яких найбільше імпортували до України в 2022 році, були Китай, Польща та Німеччина, а найбільше експортували з України до Польщі, Румунії та Туреччини.

Отже, на поточний стан логістики в Україні впливають різні фактори, включаючи повномасштабне вторгнення, втрату потенціалу попиту та зміни в логістичному ланцюгу поставок. Логістична галузь в Україні, ймовірно, продовжуватиме стикатися з проблемами в найближчі місяці, і для її повного відновлення знадобиться значний час та інвестиції.

Розвиток та інтеграція логістичної галузі України в Європейський Союз (ЄС) є важливим питанням для України. На поточний стан логістики в Україні впливають різні фактори, включаючи повномасштабне вторгнення, зміни в логістичному ланцюжку поставок і різке зростання цін на паливо.

Незважаючи на ці виклики, логістична діяльність України значно переорієнтувалася на нові ринки, а також з'явилися напрямки участі в європейській транспортно-логістичній інтеграції. До них належать пан'європейські транспортні коридори паливно-енергетичного сектору, трансконтинентальні транспортні коридори ТКТК, пан'європейські транспортні зони, а також міжнародні логістичні та контейнерні термінали.

Однак логістична галузь в Україні, ймовірно, продовжить стикатися з проблемами в найближчі місяці, і для її повного відновлення знадобиться значний час та інвестиції. Конкретні питання, з якими стикаються перевізники в Україні, включають проблеми з регулюванням залізничних перевезень, ваговим контролем та забезпеченням якісною складською нерухомістю з низькими температурами. Технічний стан транспортних засобів, специфіка ведення бізнесу в Україні, проблеми із законодавством та застарілі інструменти для організації бізнесу також створюють виклики.

Тому для України важливо продовжувати розвивати та інтегрувати свою логістичну галузь в ЄС з метою підвищення ефективності та ділової активності, особливо для малого та середнього логістичного бізнесу. Це вимагатиме вирішення поточних проблем, що стоять перед галуззю, та інвестування в інфраструктуру, технології та законодавство.

Список використаних джерел

1. Сімонов А. Сучасний стан та шляхи підвищення ефективності логістики зернових перевезень. Ukrainian Rail Monitoring. 2021. URL: <https://urm.media/suchasnij-stan-ta-shlyahi-pidvishhennya-efektivnosti-logistiki-zernovih-perevezen/>
2. Мокряков А. Стан, тенденції та перспективи розвитку українського ринку логістики. Логіст. 2021. URL: <https://logist.fm/publications/stan-tendenciyi-ta-perspektivi-rozvitku-ukrayinskogo-rinku-logistiki>
3. Статистика зовнішнього сектору. Національний банк України. 2022. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external>
4. Симоненко К. Зміна тенденцій: підсумки 2022 року на ринку складської логістики. RAU. 2022. URL: <https://rau.ua/novyni/pidsumki-2022-skladskoi-logistiki/>

Микитюк Володимир

аспірант кафедри публічного управління, адміністрування та соціальної роботи Національного університету охорони здоров'я України імені П.Л.Шупика

Особливості вдосконалення механізму державного управління інвестиціями в будівництві

Інвестиції в будівельну галузь є ключовим фактором економічного розвитку та зростання національної інфраструктури. В умовах сучасних викликів, таких як економічна нестабільність та війна, ефективне управління інвестиціями у будівництво стає критично важливим для відновлення та розвитку країни.

Потреба у вдосконаленні механізмів державного управління інвестиціями в будівництві обумовлена необхідністю підвищення ефективності використання бюджетних коштів та залучення приватних інвесторів.

Основні проблеми управління інвестиціями в будівництві. Недостатнє фінансування: в умовах воєнного стану та економічної кризи спостерігається дефіцит фінансових ресурсів, що негативно впливає на будівельні проекти; низький рівень залучення приватних інвестицій. Через високі ризики та відсутність прозорих процедур інвестори неохоче вкладають кошти у будівництво.

Корупційні ризики. Проблеми корупції та непрозорість державних тендерів перешкоджають ефективному використанню державних і приватних коштів.

Механізми вдосконалення державного управління інвестиціями в будівництві. Прозорість процесу інвестування: запровадження цифрових платформ для проведення тендерів та управління проектами дозволить мінімізувати корупційні ризики та забезпечити ефективне використання коштів; державно-приватне партнерство: сприяння розвитку механізмів державно-приватного партнерства, що дозволить залучати інвесторів до фінансування ключових будівельних проектів.

Фіскальні стимули. Запровадження податкових пільг для інвесторів, що беруть участь у фінансуванні проектів з відновлення інфраструктури, може стимулювати розвиток будівництва.

Диверсифікація джерел фінансування. Використання міжнародних інвестиційних фондів, грантів та кредитних ліній для фінансування будівельних проектів.

Роль держави у вдосконаленні управлінських механізмів. Держава має забезпечити прозорі, прогнозовані та стабільні умови для інвестування в будівництво, що включає створення сприятливої нормативно-правової бази та забезпечення політичної стабільності.

Моніторинг і контроль. Впровадження сучасних систем моніторингу та контролю за використанням інвестиційних ресурсів забезпечить підвищення ефективності реалізації проєктів.

Вдосконалення механізмів державного управління інвестиціями в будівництві є необхідною умовою для відновлення економіки та інфраструктури країни. Прозорість, державно-приватне партнерство та фіскальні стимули — ключові елементи ефективного управління інвестиційними ресурсами у будівельній сфері.

Впровадження інноваційних підходів та цифрових технологій у державне управління інвестиціями може значно підвищити ефективність використання фінансових ресурсів та сприяти швидшому відновленню економіки країни.

Список використаних джерел

1. Бойко, В. І. (2020). Механізми державного управління інвестиційною діяльністю в будівельній галузі. Наукові записки Національного університету "Острозька академія", (6), 145-151.
2. Мельник, А. Ф. (2019). Інноваційно-інвестиційні механізми розвитку будівельної галузі в Україні. Економіка та держава, (7), 36-40.
3. Петров, О. П. (2021). Державно-приватне партнерство в інвестиційних проєктах будівництва. Актуальні проблеми державного управління, (2), 68-73.
4. Коваль, І. О. (2018). Проблеми державного регулювання інвестиційної діяльності у будівництві. Економіка будівництва, (4), 59-64.
5. Андрійчук, М. В. (2020). Державні інвестиції та інноваційні підходи до управління будівництвом. Фінанси України, (9), 24-29.
6. Кухаренко, С. І. (2019). Моделі вдосконалення управління інвестиціями в інфраструктурні проєкти. Стратегічне управління та інвестиції, (1), 95-101.
7. Платонова, О. Г. (2021). Цифрові технології в управлінні інвестиціями в будівництві. Цифрова економіка і публічне управління, (3), 22-28.
8. Литвин, В. С. (2020). Корупційні ризики та механізми прозорого управління інвестиціями в будівельній галузі. Проблеми теорії та практики управління, (2), 120-126.
9. Шевчук, Л. В. (2019). Інституційне забезпечення інвестиційної діяльності у будівництві: сучасні виклики та перспективи. Науковий вісник Херсонського державного університету, (5), 49-54.
10. Титаренко, О. І. (2018). Ефективність державних інвестицій у будівельну галузь. Фінансовий контроль і аудит, (6), 102-107.

Неспара Микола

здобувач магістратури кафедри публічного управління, адміністрування та соціальної роботи Національного університету охорони здоров'я України імені П.Л.Шупика

Публічне управління паліативною та хоспісною допомогою в Україні

Паліативна та хоспісна допомога є важливою складовою охорони здоров'я, яка спрямована на забезпечення якісного догляду за пацієнтами із хронічними невиліковними захворюваннями. У контексті сучасних демографічних змін, старіння населення та поширення онкологічних і

неврологічних захворювань, питання ефективного публічного управління цією сферою набуває особливої актуальності.

Основною метою та завданням публічного управління паліативною допомогою є створення ефективної системи надання паліативної допомоги через державну політику, що забезпечить доступність, якість і рівність у наданні послуг для пацієнтів. Публічне управління має вирішити завдання розробки нормативної бази, забезпечення фінансування, підвищення рівня підготовки медичних працівників, а також інтеграції хоспісної допомоги в загальну систему охорони здоров'я.

Основні проблеми надання паліативної допомоги в Україні:

недостатнє фінансування: система паліативної допомоги фінансується переважно з місцевих бюджетів, що призводить до нерівномірності доступу до послуг у різних регіонах.

нестача кваліфікованих кадрів: в Україні спостерігається дефіцит спеціалістів у сфері паліативної медицини, що обмежує можливість надання якісної допомоги.

обмежений доступ до знеболювальних препаратів: питання доступу до наркотичних засобів для паліативних пацієнтів залишається складним через жорсткі регуляторні обмеження.

Механізми вдосконалення системи публічного управління паліативною допомогою:

Реформування законодавства: необхідно ухвалити законодавчі акти, які чітко визначають стандарти надання паліативної допомоги, забезпечать доступ до необхідних лікарських засобів та підвищать рівень підготовки медичних кадрів.

Фінансування та розподіл ресурсів: потрібно передбачити збільшення державного фінансування для розвитку хоспісної інфраструктури, забезпечення необхідного обладнання та медикаментів для пацієнтів.

Підвищення рівня обізнаності суспільства: інформаційні кампанії щодо паліативної та хоспісної допомоги повинні сприяти зміні суспільних стереотипів та підвищенню рівня довіри до медичних закладів.

У країнах Європейського Союзу та США успішно діє інтегрована модель надання паліативної допомоги, яка поєднує державні, громадські та приватні ініціативи. Використання такого досвіду в Україні може суттєво покращити ефективність управління цією сферою.

Створення Національної стратегії з розвитку паліативної допомоги, яка включатиме як державні, так і недержавні ініціативи, може стати ключовим етапом у реформуванні галузі. Важливим елементом стратегії має бути інтеграція паліативної допомоги у первинну ланку медичного обслуговування, що дозволить забезпечити ранню ідентифікацію пацієнтів, які потребують такої допомоги.

Публічне управління паліативною та хоспісною допомогою в Україні потребує комплексного підходу, який включає вдосконалення нормативної

бази, збільшення фінансування, підготовку фахівців та підвищення обізнаності населення. Це дозволить забезпечити доступну, якісну та своєчасну допомогу для пацієнтів із невиліковними захворюваннями, підвищуючи якість їхнього життя в останні роки.

Список використаних джерел

1. Леоненко, Л. М. (2020). Паліативна допомога: сучасний стан та перспективи розвитку в Україні. *Науковий журнал "Соціальна політика і соціальна робота"*, 5(31), 45-51.
2. Свірідова, А. Г. (2021). Публічне управління паліативною допомогою в Україні в контексті європейського досвіду. Актуальні проблеми державного управління, 9(87), 63-69.
3. Шевчук, О. В. (2020). Особливості надання паліативної допомоги в умовах реформи охорони здоров'я України. Медичний журнал України, 8(3), 23-28.
4. Тимченко, Ю. В. (2020). Роль державного управління в розвитку паліативної допомоги: міжнародний досвід і рекомендації для України. Соціальні виклики та інновації у сфері охорони здоров'я, 4(23), 112-118.
5. ВООЗ (2021). Паліативна допомога: рекомендації для державного управління охороною здоров'я. Всесвітня організація охорони здоров'я. URL: <https://www.who.int/health-topics/palliative-care>

Пустовіт Олексій

аспірант кафедри публічного управління, адміністрування та соціальної роботи Національного університету охорони здоров'я України імені П.Л.Шупика

Оцінка ефективності існуючих заходів забезпечення безпеки міст

На початку повномасштабного вторгнення в містах України помітно знизився рівень злочинності та зменшилася кількість звернень до правоохоронних органів. Експерти пов'язують це із шоком, який охопив суспільство в перші дні повномасштабної війни, а також із великою кількістю переміщених осіб. Безпекова ситуація на дорогах також змінилася в кращу сторону.

Варто відзначити, що більшість людей, які проживають в містах, вже звикли до громадського спостереження. Вони звикли, що за ними здійснюється цілодобове спостереження, оскільки це зручна функція, яка дозволяє в разі чого переглядати кадри відеокамери задля встановлення факту вчинення злочину. Жителі цінують особисту безпеку. Системи управління відео або інші платформи активно використовуються жителями великих міст з метою захисту власності, аналізу інцидентів, оцінки безпеки та встановлення відповідних засобів реагування на різні події, в тому числі на стихійні лиха, перебої в роботі громадського транспорту тощо.

Актуальність цього дослідження спрямована на встановлення низки важливих елементів, які беруть участь в ефективному управлінні забезпечення безпеки у містах України. Потреба в надійних та чітко визначених стандартах відеоспостереження сприяє забезпеченню безпеки та стабільності у містах України. У комплексі із органами швидкого

реагування системи відеоспостереження виступають базисом, який ефективно виконує функції із захисту та сприяння безпеки в сфері урбанізації.

Забезпечення безпеки визначається як комплекс спеціальних соціально-економічних, політичних, правових, організаційно-технічних, інформаційних та інших заходів, які активно застосовуються в процесі попередження загрози щодо особи, суспільства, міста з метою забезпечення оптимальних умов для нормального функціонування всіх систем міста та його жителів. Забезпечення безпеки здійснюється через відповідні системи – взаємопов'язану сукупність органів державної влади, міста, органів місцевого самоврядування, а також через створені органи управління, сил і засобів, які здійснюють цілеспрямовану діяльність та забезпечують безпосередню реалізацію цілей та завдань забезпечення безпеки міста. Варто наголосити на тому, що забезпечення комплексної безпеки є пріоритетним напрямком діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування в місті. Саме від їх повноцінної реалізації процесів залежатиме ефективна реалізація політики безпеки, спрямованої на захист міста.

Відповідно до Кримінального кодексу України України (*ККУ, 2001*) та Кодексу України про адміністративні правопорушення (*КУпАП, 1984*), до найважливіших об'єктів, які охороняються державою, належать громадський порядок та громадська безпека. В сучасній правовій науці поняття «безпека» не має єдиного визначення, оскільки цю категорію застосовують в межах конституційного права, кримінального права та процесу, адміністративного права тощо.

В сучасних містах України відеофіксація на камери спостереження досить добре зарекомендувала себе під дотримання громадського порядку як в денний, так і в нічний час. З їх допомогою досить зручно знайти порушників, встановити обставини злочину, чи навіть попередити злочин, оскільки населення добре подумає перед тим, як скоїти той чи інший злочин, оскільки може бути поміченим камерами відеоспостереження.

До існуючих заходів забезпечення безпеки в містах України варто віднести системи оповіщення. Основним призначенням систем оповіщення є своєчасна передача інформації про ту чи іншу загрозу для життя, чи здоров'я людини. Такою системою облаштовані будівлі з великим скупченням людей. Варто наголосити, що будь-яка система має бути повністю працездатною за будь-яких обставин, а також мати резервне джерело живлення електроенергії, щоб в разі чого своєчасно оповістити населення про наближення небезпеки (*Типи систем оповіщення, 2015*).

Безперечно, до головних заходів забезпечення безпеки в містах варто віднести силову підтримку боротьби з організованою злочинністю. Національна поліція та її підрозділи досить ефективно справляються з покладеними на них обов'язками. «КОРД», «СОКІЛ», ГУБОЗ завдяки сучасним методам та стратегіям проводять спеціальні операції, вживаючи

заходів щодо боротьби з організованою злочинністю в межах функціональних повноважень, спільно охоплюють різні сфери, де можуть вчинятися правопорушення (Ємець, 2022, с. 33).

Варто наголосити на тому, що рівень відчуття безпеки людини залежить від загроз, які вона може передбачити. На сьогодні у містах України існує безліч причин, умов та чинників, які створюють небезпеку. До них варто віднести транспортну, кримінальну, інформаційну, техногенну, екологічну, терористичну та інші види небезпек. Разом із тим, необхідно визнати, що не всі загрози можна передбачити, оскільки вони або невідомі або носять прихований характер.

Фахівці у галузі публічної безпеки, аналізуючи шляхи виникнення можливих загроз, першочергово звертають увагу не на проблемні чинники, що вплинули на виникнення тих чи інших загроз, а на те, що стало умовою їх виникнення. Наразі важливо досягти формули «безпека людини – відсутність для неї загрози». З допомогою створення нової системи щодо моніторингу (контролю), попередження та реагування можливо уникнути виникнення загроз на місцевому, регіональному та національному рівнях. Для цього необхідно задіяти всі служби, відповідальні за правопорядок. Окрім того важливо розбудовувати спроможність громад формувати та впливати на безпеку громадян, а саме:

- оцінювати загрозу безпеки в містах;
- розуміти роль і повноваження ключових стейкхолдерів, які відповідають за безпеку;
- підвищувати правосвідомість та відповідальність населення у питаннях забезпечення безпеки;
- мати механізми взаємодії населення, поліції, місцевої влади щодо вирішення конкретних проблем безпеки на локальному рівні;
- бути максимально включеним у різні соціальні групи життя громади, задля забезпечення рівності, недискримінації та поваги до прав людини.

Звичайно, що досягти абсолютної безпеки у містах України не вдасться, певні ризики будуть залишатися. Втім, можна спрямувати сили на максимальне зниження загроз. В рамках цього кожне місто повинно мати власне уявлення про те, як створити комфортні та безпечні умови для населення. Місцева влада може встановити додаткові камери відео спостереження, поліція демонструє високу ефективність власної діяльності тощо. Загалом, безпечне і комфортне життя неможливе без політики планування та розвитку. Рішення щодо забезпечення безпеки мають прийматися на основі комплексного аналізу ситуації в межах конкретної місцевості. Наприклад, якщо це прифронтове місто – його жителі повинні бути забезпечені на найвищому рівні всіма необхідними ресурсами, щоб в разі чого нормально вижити в надзвичайній ситуації. Якщо це густонаселене місто, таке як Київ чи Львів, у таких містах варто організувати ефективну систему відеоспостереження, достатню кількість

правоохоронців, налагоджену систему взаємодії з громадянами. Спільне розуміння потреб та можливостей є тим інструментом, який спонукає до взаємодії та розвитку, оскільки міста повинні розвиватися в контексті безпеки.

Отже, ефективність заходів із забезпечення безпеки в містах України залежить від тісної взаємодії спеціальних органів та громадян. Їх спільна робота стане ефективним джерелом, яке допоможе в разі чого уникнути значних жертв під час техногенного, криміногенного, воєнного чи іншого джерела небезпеки. Наразі в Україні кожного дня літають російські ракети, завдаючи величезної шкоди інфраструктурі містам України та забираючи десятки життів українців. З метою недопущення жертв у густонаселених містах органи місцевої влади уже під час повномасштабної війни провели моніторинг укриттів цивільного захисту, додали системи оповіщення «Повітряної тривоги», щоб зменшити ймовірні ризики для населення під час ракетної чи іншої загрози.

Список використаних джерел

1. Кримінальний кодекс України: Закон України від 5 квіт. 2001 р. № 2341-III. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 7 груд. 1984 р. № 8073-X. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>
3. Організація системи забезпечення національної стійкості на регіональному і місцевому рівнях: аналіт. доп. / [Резнікова О. О., Войтовський К. Є. Лепіхов А. В.]; за заг. ред. О. О. Резнікової. Київ: НІСД, 2021. 140 с.
4. Протидія організованих злочинності: проблеми теорії та практики: Матеріали всеукраїнського науково-практичного семінару (м. Дніпро, 09 грудня 2022 р.). Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ. 2022. 244 с.
5. Типи систем оповіщення та евакуація людей при пожежі (2015). URL: <https://klaster.ua/ua/stati-i-obzory/tip-sistemy-opoveshchenija-i-ehvakuacii-pri-pozhare/>

Пустовіт Ярослав

аспірант кафедри публічного управління, адміністрування та соціальної роботи Національного університету охорони здоров'я України імені П.Л.Шупика

Обробка фінансової інформації в умовах війни: програми та технології

Визначаючи зміст інформаційних потреб користувачів фінансової інформації, варто відзначити, що вони мають відношення не тільки до конкретних значень визначених показників, але й кожного етапу їх руху з метою подання певної характеристики економічних процесів, починаючи від формування, завершуючи оцінюванням результатів застосування. Так, на базі інформаційних потреб користувачів, шляхом виконання визначеного набору процедур здійснюється одержання, обробка та формалізація сукупності даних, результатом чого являється формування фінансової інформації.

Оцінюючи власне фінансову інформацію, користувач визначає можливість її застосування для розв'язання завдань, базою яких являється імплементація та обґрунтування управлінських рішень. Зокрема, користувач матиме змогу визначити, чи відповідає зміст фінансової інформації очікуванням стосовно якісних та кількісних характеристик, встановити наявність зв'язків між фінансовими не фінансовими даними, що плануються до застосування, та очікуваними результатами, охарактеризувати обмеження фінансової інформації, що можуть прямо чи опосередковано вплинути на можливість її застосування [1].

В умовах війни досить важливим є розвиток цифровізації, що забезпечить громадян від недоступності до документів, багато з яких фізично були втрачені внаслідок військових дій, а також забезпечить спрощення процедур отримання соціальних послуг, необхідність яких помітно зросла з початком війни [2].

Обробка фінансової інформації в умовах війни вимагає особливої уваги до захисту даних і забезпечення безпеки інформації, тому застосування новітніх технологій та моделей може допомогти забезпечити безпеку і збереження цінної фінансової інформації в умовах війни. Оскільки фінансовий ринок України за останній період часу досить суттєво трансформувався, то фінансові установи опановують сучасні технології та розробляють нові продукти, а технологічні компанії відкривають особисті фінтех-стартапи та необанки, які досить інтенсивно завойовують фінансовий ринок. До найпоширеніших технологій обробки фінансової інформації належать:

1. Application Programming Interface (API) – технологія, яка являється посередником між програмами, за допомогою яких одні надсилають запит іншим і одержують відповідь, що у свою чергу сприяє економити час та спростити роботу.

2. Artificial Intelligence (AI) – застосовується для формування продуктів з онлайн-кредитування, страхування та порівняння фінансових інструментів. А чат-бот штучного інтелекту став базовою технологією платіжних сервісів і продуктів із персональних фінансів [3].

Цінність технологій штучного інтелекту полягає у тому, що з ними пов'язують успіх бізнесу у зв'язку з автоматизацією технологічно складних процесів, можливістю встановлення тенденцій за статистичними даними для підвищення ефективності бізнесу; видобутком прогнозних даних для підвищення якості управлінських рішень з виявленням та поясненням ймовірних ризиків [4, с. 100; 5].

3. Блокчейн технології являються технологіями обробки, зберігання інформації та ідентифікації клієнтів за допомогою відповідного децентралізованого реєстру [3]. Технологія блокчейн – це система, яка сформована на розподілених книгах обліку, містить в собі бази даних активів чи транзакцій, доступ до яких відкривається кожному учаснику системи, шляхом надання власних копій документів, при цьому зміни

відображаються в усіх копіях практично одночасно [6, с. 10]. Завдяки технології блокчейн, здійснюється перебудова системи транзакцій і оперативного контролю за бізнес-процесами. Таким чином, зважаючи на істотні переваги технології блокчейн та штучного інтелекту для користувачів, підрозділи облікових апаратів посилюють свої функції готовністю до трансформації бізнес-процесів [7].

Отже, вважаємо, що одним з найбільш результативних інструментів обробки фінансової інформації в умовах війни являється блокчейн технологія, яка надає змогу формувати цифрові записи, які неможливо підробити і змінити, що асекурує надійність інформації та її захист від несанкціонованого доступу. Також в умовах війни можна застосовувати моделі штучного інтелекту, які допомагають аналізувати великі обсяги даних і прогнозувати майбутні ризики, у свою чергу, в умовах війни варто застосовувати програмні засоби для моніторингу та аудиту фінансової інформації, щоб вчасно встановлювати та запобігати незаконній діяльності [3].

Ринок державних цінних паперів України являється одним із ключових сегментів фондового ринку, який з-за сучасних кондицій може стати важливим чинником для відновлення загального стану економіки України. Проте для досягнення цієї мети необхідно забезпечити повну відкритість ринку, доступність інформації для населення, справедливість та повноту подання даних. Якщо ці характеристики будуть реалізовані, то можуть відбутись позитивні зміни в економіці країни. Державні цінні папери являються основним фінансовим інструментом державного запозичення і виконують диференційовані функції, які мають важливе значення для економіки України. Випуск державних цінних паперів являється важливим фактором у налагодженні економічного стану країни, а також сприяє забезпечити стабільність фінансового ринку та контроль над грошовою масою в обігу [8].

Фондовий ринок, насамперед, відзначається обсягом біржової торгівлі цінними паперами. За результатами торгів на організованому ринку протягом січня-грудня 2019 року обсяг біржових контрактів з цінними паперами склав 305 млрд. грн, у 2020 році – 335,41 млрд грн. Протягом січня-грудня 2020 року порівняно з даними аналогічного періоду 2019 року обсяг біржових контрактів з цінними паперами на організаторах торгівлі зріс на 10%. За результатами торгів на організованих ринках капіталу протягом січня-грудня 2021 року обсяг торгів фінансовими інструментами склав 451,96 млрд грн, порівняно з даними аналогічного періоду 2020 року обсяг торгів фінансовими інструментами на операторах організованих ринків капіталу збільшився на 34,75%. За результатами торгів на організованих ринках капіталу протягом січня-грудня 2022 року обсяг торгів фінансовими інструментами склав 160,64 млрд грн, порівняно з даними аналогічного періоду 2021 року обсяг торгів фінансовими інструментами на операторах організованих ринків капіталу зменшився на

291,36 млрд. грн. За результатами торгів на організованих ринках капіталу протягом січня 2023 року обсяг торгів фінансовими інструментами склав 29,03 млрд грн. Протягом січня 2023 року порівняно з даними аналогічного періоду 2022 року обсяг торгів фінансовими інструментами на операторах організованих ринків капіталу зменшився на 19,76 млрд.грн. (січень 2022 року – 48,79 млрд грн).

Найбільший обсяг торгів за фінансовими інструментами на операторах організованих ринків капіталу протягом зазначеного періоду зафіксовано з ОВДП – 295 млрд. грн. (96,81% від загального обсягу торгів фінансовими інструментами на операторах організованих ринків капіталу протягом січня-грудня 2019 року), 328,7 млрд грн (98% протягом січня-грудня 2020 року), 443,76 млрд грн (98,18% протягом січня-грудня 2021 року), 152,83 млрд грн (95,14% від загального обсягу торгів фінансовими інструментами на операторах організованих ринків капіталу протягом січня-грудня 2022 року), з 27,35 млрд грн (94,2% протягом січня 2023 року).

На біржовому ринку протягом січня-грудня 2019 року спостерігалася консолідація торгівлі цінними паперами на двох фондових біржах «Перспектива» та «ПФТС», що становило 98,7% вартості торгів фінансовими інструментами, аналогічна ситуація спостерігалася і у 2020 році – 99,28%, у 2021 році – 97,06%, у 2022 році – 90,40%, а протягом січня 2023 року – 96,8% вартості торгів фінансовими інструментами.

Отже, удосконалення розвитку ринку державних цінних паперів в Україні знаходиться в залежності від впровадження декількох заходів, таких як введення диференційованих фінансових інструментів та чіткої взаємодії між учасниками ринку, підвищення рівня зовнішньоекономічних зв'язків з розвинутими країнами, поступове покращення основних галузей фінансового ринку (банківської, страхової діяльності, сектора пенсійного забезпечення), розроблення механізму накопичення та розподілу коштів від інвесторів, які мають тимчасово вільні фінансові ресурси, та асекурація результативного контролю за застосуванням даних ресурсів згідно з визначеною метою.

Список використаних джерел

1. Шерстюк О. Л. Зміст та природа потреб користувачів фінансової інформації. *Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія : Економічні науки.* 2016. № 3. С. 39-45.

2. Стратійчук В. М. Цифровізація як нова реальність України в умовах війни. *Підприємництво і маркетинг у формуванні національної безпеки за умов сучасних глобальних викликів : тези доповідей Економічного науково-практичного форуму (1–3 груд. 2022 р., м. Хмельницький).* Хмельницький : ХНУ, 2022. С. 254-257.

3. Finance.ua. Як IT-індустрія розвиває інші галузі економіки у 2022 році. 2022. URL: <https://finance.ua/ua/goodtoknow/jak-it-industrija-rozvyvae-inshi-galuzi-ekonomiky> (дата звернення: 11.04.2023).

4. Nesterenko O. O., Kovalevska N.S., Nesterenko I.V. Audit of integrated reporting in the context of sustainable development: monograph, State Biotechnology University. Tallinn: Teadmus OÜ, 2021. 112 p. URL: <https://repo.btu.kharkov.ua/handle/123456789/8624> (дата звернення: 11.04.2023).

При середній стійкості відбувається збалансований розвиток виробничої системи завдяки взаємодії між її складовими елементами та впливом зовнішнього середовища.

У разі низького рівня стійкості спостерігаються коливання у виробничій системі та значні втрати.

Протягом минулого десятиріччя в галузі сільського господарства відбувались нестабільність та тенденція до зменшення економічних показників. Цей стан визначається декількома факторами та умовами:

- недостатня ефективність використання виробничих ресурсів, таких як земля, обладнання та оборотні кошти;
- порушення взаємовідносин між сільським господарством та іншими галузями агропромислового комплексу;
- зниження рентабельності підприємств аграрного сектору внаслідок конкуренції на ринку;
- зменшення кількості робочих місць та відтік кваліфікованого персоналу з сільських територій, що призводить до збільшення банкрутств сільськогосподарських підприємств.

Для підвищення стійкості сільськогосподарської системи необхідно удосконалювати стратегії управління ресурсами та залучення кваліфікованого персоналу, а також сприяти інноваціям у галузі.

Сталість економічного прогресу у сільському господарстві обумовлена результативністю його ключових підсистем, включаючи виробництво, маркетинг та фінанси. Ключовими параметрами діяльності виробничої системи слугують обсяг продукції, який визначає безбитковість підприємства, конкурентоспроможність товарів та розширення ринку в маркетинговій системі, а також платоспроможність підприємства та забезпечення повернення фінансових зобов'язань в фінансовій системі. Важливо враховувати вплив зовнішнього середовища на діяльність сільськогосподарських підприємств, що спонукає до розробки різноманітних стратегій та форм стійкості.

Впровадження такої стратегії дозволяє виявити внутрішні резерви організацій, що сприяють зростанню обсягів виробництва, покращенню якості продукції та, як наслідок, підвищенню прибутковості на ринку. При розробці стратегії сталого розвитку аграрного сектору економіки вирішальне значення мають економічні, технологічні, соціальні, екологічні та комерційні аспекти.

Стабільний успіх підприємств аграрного сектору ґрунтується на ефективному управлінні, поліпшенні конкурентних позицій, зміцненні фінансового стану та покращенні економічних показників діяльності.

Список використаних джерел:

1. Свистун Л. А., Попова Ю. М., Штепенко К. П. Державне регулювання аграрного сектору економіки в контексті забезпечення завдань сталого розвитку. *Ефективна економіка*. 2020. № 11. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/11_2020/95.pdf (дата звернення: 31.07.2024).

-
2. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року Указ Президента України від 30 вересня 2019 року № 722/2019. 2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text> (дата звернення:31.07.2024).
 3. Соколов М. О., Славкова О.П. Аграрний бізнес та його вплив на сталий розвиток сільських територій. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2016. Випуск 7. Частина 3. С. 99–101.
 4. Гончарук І. В., Томашук І. В. Ресурсний потенціал сільських територій: стан та напрями зміцнення: монографія. Вінниця : ТОВ «Твори». 2022. 334 с.

С.П. Потеряйко, доктор наук з державного управління, професор,
К.Г. Белікова, доктор наук з державного управління, професор,
Інститут державного управління та наукових досліджень з цивільного захисту

Застосування інтуїтивних методів прогнозування дієвості органів державного управління щодо забезпеченості національної безпеки

За останні роки система державного управління України перебуває в стані постійної трансформації, що вказує на внутрішню незбалансованість і суперечливість процесів, які відбуваються в державі. За таких умов зростає нагальна потреба у підвищенні ролі прогнозування як складової частини діяльності органів державної влади, адже від здатності формувати стратегічні завдання та приймати раціональні управлінські рішення залежить не лише ефективність їх діяльності, але й стан національної безпеки України [1].

Наразі вчені досліджують питання, пов'язані із прогнозуванням виникнення кризових явищ, надзвичайних ситуацій та можливих наслідків, детальну увагу приділено питанням кризового менеджменту в зазначених умовах [2-5]. Однак, питанням визначення конкретних прикладних методів прогнозування у сфері цивільного захисту присвячено поодинокі роботи, що потребують подальшого розвитку та окремого наукового дослідження.

Нині створено безліч методів, процедур, способів прогнозування, далеко не рівноцінних за своїм значенням. Науковці класифікують методи прогнозування на трьох рівнях. Кожен рівень деталізації визначається своєю класифікаційною ознакою: ступенем формалізації, загальним принципом дії, способом отримання прогнозної інформації. За ступенем формалізації всі методи прогнозування поділяються на інтуїтивні та формалізовані. Інтуїтивне прогнозування застосовується тоді, коли об'єкт прогнозування або занадто простий, або настільки складний, що аналітично врахувати вплив багатьох факторів практично неможливо. У цих випадках вдаються до опитування експертів. Отримані індивідуальні та колективні експертні оцінки використовують як кінцеві прогнози або в якості вихідних даних в комплексних системах прогнозування [6, С. 133].

Залежно від загальних принципів дії інтуїтивні методи прогнозування, наприклад, можна розділити на дві групи: індивідуальні експертні оцінки і колективні експертні оцінки. Методи колективних експертних оцінок вже можна віднести до комплексних систем прогнозування (зазвичай неповним), оскільки в останніх поєднуються методи індивідуальних експертних оцінок і статистичні методи обробки цих оцінок. Але тому, що статистичні методи застосовуються в допоміжних процедурах вироблення прогнозової інформації, на наш погляд, колективні експертні оцінки доцільніше віднести до сингулярних методів прогнозування. До групи індивідуальних експертних оцінок можна включити наступні методи: метод “інтерв'ю”, аналітичні доповідні записки, написання сценарію. До групи колективних експертних оцінок входять анкетування, методи “комісій”, “мозкових атак” (колективної генерації ідей) [6, С. 134].

Розглянемо інтуїтивні методи прогнозування дієвості структур сфер національної безпеки та цивільного захисту (далі – безпекові сфери) щодо їх використання в діяльності керівного складу органів державного управління, зокрема в умовах воєнного стану. Вважаємо, що прогнозування – основа мистецтва управління в умовах кризи та надзвичайної ситуації, в яких центральну вісь посідає керівник структури безпекової сфери.

Вагоме значення в опануванні мистецтвом прогнозування мають особистісні та професійні якості керівника. Найбільш повно професійні якості керівника в процесі управління структурою безпекової сфери, зокрема – силами цивільного захисту втілюються в його здатності прогнозувати розвиток подій під час загрози й виникнення кризових явищ та надзвичайних ситуацій, зокрема в умовах воєнного стану. На цьому базується весь процес управління – приймаються рішення, плануються дії, здійснюється управління зазначеними структурами у кризових умовах.

На нашу думку, глибина та точність прогнозування можливого перебігу подій безпосередньо залежать від того, настільки творчо мислить керівник органу управління, в якій мірі та як він використовує власні знання й досвід попередніх дій. В умовах надзвичайної ситуації, зокрема що виникла під час дії воєнного стану, будь-яка одноманітність в планах, шаблонний підхід до дій понад все призведуть до втрат особового складу та населення, матеріальних збитків, порушення термінів та зниження якості виконання завдань. Керівник має володіти глибокою передбачливістю, інтуїцією, а приймаючи рішення – повинен мислити далекоглядно.

У сутності рішення, понад усе, зображено такі якості керівника, як прозорливість і розважливість, сміливість і самостійність, здатність взяти на себе відповідальність, вміння ефективно використовувати сили та засоби, враховувати підготовленість, морально-психологічні якості керівників нижчої ланки управління, мобілізувати їх на виконання завдань.

Вважаємо, що зазначені якості керівника у комплексі є інтегральним показником який характеризує його здатність прогнозувати дії структур безпекової сфери у кризових умовах та приймати обґрунтовані рішення що забезпечують виконання покладених на них функцій та завдань.

Пропонуємо критерієм дієвості керівника органу управління сфер національної безпеки та цивільного захисту вважати умову, коли обсяг виконаних функцій та завдань, що покладено на зазначену структуру в конкретних умовах надзвичайних ситуацій, дорівнює, або перевищує їх прогнозований обсяг.

Список використаних джерел:

1. Деякі питання реформування державного управління України: розпорядження Кабінету Міністрів України від 24.06.2016 № 474-р // База даних “Законодавство України” / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/474-2016-%D1%80#Text> (дата звернення: 01.03.2024).

2. Волянський П. Б. Методологічні підходи до управління ризиками в процесі ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій. *Інвестиції: практика та досвід* : наук.-практ. журн. 2013. № 13. С. 134–136.

3. Терент’єва А. В. [Управління надзвичайними ситуаціями з елементами кризового менеджменту](#). *Державне управління: удосконалення та розвиток* : електр. наук. фах. вид. / Дніпров. держ. аграрн.-економ. ун-т. 2015. № 9. URL : <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=881> (дата звернення: 22.06.2021).

4. Попов В. М., Чуб А. І. Прогнозування наслідків можливої надзвичайної ситуації при формуванні програми розвитку територіальної системи техногенної безпеки. *Проблеми надзвичайних ситуацій*: зб. наук. праць. Харків : НУЦЗУ. 2015. Вип. 22. С. 99–105.

5. Дяченко Н. П. Прогнозування як складова аналітичної діяльності органів державної влади. *Ефективність державного управління*: зб. наук. праць. Львів : ЛРІДУ НАДУ. 2016. Вип. 4 (49). С. 92–100.

Рябініна Олена

Старший викладач кафедри публічного управління, адміністрування та економіки Закладу вищої освіти «Університет трансформації майбутнього»

Особливості архівної роботи закладів вищої освіти в умовах воєнного стану

В умовах воєнного стану архівна робота у закладах вищої освіти (ЗВО) набуває особливого значення, оскільки забезпечення збереження та належного доступу до документації є важливим для управлінської діяльності, академічного процесу та збереження культурної спадщини.

Крім збереження поточної документації, необхідно адаптувати архівні процеси до нових викликів, таких як загроза фізичного знищення або втрати електронних даних через кібератаки.

Проблеми архівної роботи в умовах воєнного стану. Фізична безпека архівних матеріалів: будівлі ЗВО можуть зазнавати руйнувань через бойові дії, що ставить під загрозу збереження паперових архівів.

Ризики втрати цифрових даних. Атаки на інформаційні системи можуть призвести до втрати важливої документації, тому виникає необхідність посилення заходів з кібербезпеки.

Обмежений доступ до архівів. Через евакуацію або тимчасову недоступність будівель деякі архіви можуть бути закритими для користувачів.

Шляхи вирішення проблем збереження архівів. Цифровізація архівів: переведення архівних документів у цифровий формат з метою створення резервних копій та спрощення доступу до них. Це також сприяє безперервності академічної діяльності у випадках евакуації або дистанційної роботи.

Розвиток хмарних технологій: використання хмарних сховищ дозволяє зберігати архівні дані в безпечних і захищених від фізичних пошкоджень місцях.

Координація з іншими закладами. Обмін досвідом і технологіями з іншими ЗВО та архівними установами для збереження культурної спадщини та архівних матеріалів в умовах обмежених ресурсів.

Правові та організаційні аспекти архівної роботи. Адаптація законодавства. В умовах воєнного стану необхідні зміни до законодавчих актів для регулювання архівної діяльності, зокрема щодо збереження документів та забезпечення їхнього захисту від кібератак. Організація роботи архівів: оптимізація роботи архівних служб у ЗВО через розробку планів евакуації, використання мобільних архівних сховищ і посилення інструкцій щодо роботи з документами в надзвичайних ситуаціях.

Архівна робота у ЗВО в умовах воєнного стану потребує адаптації до нових викликів, зокрема підвищення рівня безпеки як фізичних архівів, так і цифрових даних.

Цифровізація архівів та розвиток хмарних технологій мають стати пріоритетними напрямками для забезпечення збереження документації та безперервного функціонування ЗВО.

Важливою є координація з державними органами та іншими навчальними закладами для ефективного вирішення проблем архівної роботи в умовах воєнного стану.

Список використаних джерел

1. Баранник, Л. М. (2022). Особливості функціонування архівів у кризових умовах: проблеми та перспективи. *Архівознавство: теорія та практика*, (3), 45-52.
2. Грицак, І. В. (2023). Цифровізація архівної діяльності в закладах освіти як засіб збереження історичної пам'яті в умовах війни. *Наукові праці Національного університету "Острозька академія"*, (7), 89-93.
3. Данілова, Т. О. (2021). Цифрові архіви як інструмент збереження документальних ресурсів у сучасних умовах. *Цифрові технології в публічному управлінні*, (2), 65-70.
4. Коваль, О. А. (2022). Архівна справа в умовах воєнних конфліктів: світовий досвід та уроки для України. *Державне управління та документообіг*, (5), 29-34.
5. Левчук, М. С. (2021). Кібербезпека архівів: нові виклики для збереження цифрових документів у ЗВО. *Інформаційні технології та захист даних*, (4), 112-117.

6. Сидоренко, О. М. (2023). Механізми збереження архівних документів у хмарних сховищах: світовий досвід та українська практика. Інноваційні підходи в архівній справі, (1), 38-43.

7. Ткаченко, І. П. (2023). Архівна справа в умовах надзвичайних ситуацій: виклики та перспективи для ЗВО. Науковий вісник Херсонського державного університету, (8), 102-106.

Сичов Віктор

аспірант кафедри публічного управління, адміністрування та соціальної роботи Національного університету охорони здоров'я України імені П.Л.Шупика

Інструменти публічного регулювання економічного розвитку

Основним завданням публічного регулювання економіки є створення необхідних умов для ефективної економічної діяльності в державі. Однак слід також підкреслити, що публічне регулювання зараз зазнає серйозних змін як в окремих, так і в загальних процесах. Сучасне публічне регулювання економікою має базуватися на відповідному інструментарію, в який доцільно включити сукупність методів, прийомів і засобів публічного впливу на економічний розвиток країни. Зі свого боку, публічне регулювання зводиться до методів прямої дії, за допомогою яких держава безпосередньо втручається в економічні процеси.

Публічне регулювання економічного розвитку – це діяльність держави щодо підтримання відтворювальної стабільності та забезпечення умов для економічного розвитку, тобто це одна з основних форм участі держави в економіці, що впливає на розподіл ресурсів і доходів, темпи економічного розвитку та добробут населення країни.

Для здійснення ефективної ринкової трансформації та відтворення національної економіки необхідно розробити відповідні основи публічного регулювання економіки України, що ґрунтуватимуться на підвищенні відповідальності за державні рішення з урахуванням закономірностей розвитку економіки України у контексті реагування на зміни в мінливому середовищі.

Без активних регуляторних заходів з боку держави неможливо забезпечити стабільність і розвиток економіки в цілому, особливо в часи, коли ефективність саморегулювання ринку є значно низькою. Метою цих заходів є підтримка стабільної економічної ситуації, компенсація втрат від настання ризиків, коливань та інших негативних явищ, особливо в кризових ситуаціях, і вжиття відповідних заходів для їх безперебійного функціонування. Виходячи із реалій сьогодення, доцільно відзначити, що ефективне регулювання економічних процесів у нашій державі потребує розробки та впровадження чітких, послідовних та прозорих механізмів, тобто ряду ефективних форм, методів і засобів впливу. Ці механізми потребують своєчасного та відповідного вдосконалення та коригування

відповідно до поточної реальності. Це особливо актуально сьогодні, коли Україна перебуває під тиском повномасштабної російсько-української війни. Але попри складну ситуацію та випробування, економіка України має нормально функціонувати, а одним із найважливіших завдань є повинно бути ефективне вдосконалення інструментів публічного регулювання розвитку економіки. Тому в сучасних умовах воєнного часу дієвий механізм публічного регулювання економіки, у тому числі комплексні ефективні програми, може забезпечити злагоджене функціонування національної економіки.

Відповідно до цих засад головною метою публічного регулювання економіки має бути створення належних умов для сталого економічного розвитку, сприяння підвищенню життєвого рівня та якості життя населення. Відповідно до викладених основних завдань регулювання національної економіки потрібно забезпечити планове економічне зростання та розвиток, сприяти досягненню продуктивного використання трудових ресурсів, створити прозорий і справедливий перерозподіл доходів тощо.

Таким чином, слід відзначити, що публічне регулювання економічних процесів спрямоване на подолання проблем і створення максимально сприятливих умов для функціонування всіх ланок ринкових відносин, завдяки чому досягається економічний розвиток і зростання та загальна конкурентоспроможність країни. Для досягнення цих цілей органи публічної влади повинні розробляти та впроваджувати відповідні інструменти.

Звертаючи увагу на практичний аспект проблеми, потрібно відзначити, що сьогодні органи публічної влади результативно працюють над збереженням ключових функцій країни в умовах війни, завдяки чому досягнуто певного рівня економічної стабільності. Проте подальший економічний розвиток України та прогнози економічного розвитку визначатимуться перебігом та інтенсивністю російсько-української війни.

Варто зазначити й те, що з початку повномасштабного вторгнення російського ворога в Україну Кабінет Міністрів України вжив різноманітних заходів, включаючи правові, адміністративні та економічні, щоб забезпечити всебічну підтримку економіки в умовах воєнного стану.

Поряд з тим, 9 серпня 2023 року Верховна Рада України прийняла Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства про захист економічної конкуренції та діяльності Антимонопольного комітету України» від 09.08.2023 № 3295-IX [4], який покликаний розпочати реформу конкурентного законодавства та зблизити відповідне законодавство України та діяльність Антимонопольного комітету до стандартів Європейського Союзу. Цим документом передбачено підвищити ефективність системи розвитку і захисту економічної конкуренції, удосконалити національну політику у

сфері захисту економічної конкуренції та посилити інституційну спроможність Антимонопольного комітету [4].

Щодо головного інструмента регулювання економічного розвитку України, то особливу роль у такому процесі відіграє бюджет. Так, враховуючи реалії сьогодення, у проєкті державного бюджету на 2024 рік на програми прямої підтримки української економіки передбачили понад 41 млрд грн. У нинішній ситуації українська економіка має великий потенціал розвитку. Окрім того, за прогнозами Кабінету Міністрів України – витрати на оборону у 2024 році майже повністю покриватимуться за рахунок податків і зборів. Ці очікування ґрунтуються на макроекономічному прогнозі уряду щодо економічного розвитку та зростання ВВП України на 5% у 2024 році. Очікується також, що експорт зросте на 7,5%, а імпорт скоротиться на 5,5% [5].

Важливим інструментом публічного регулювання економічного розвитку є безпосередньо забезпечення розвитку українського машинобудування. Так, Кабінет Міністрів України розробляє та впроваджує ефективні інструменти регулювання цієї сфери, оскільки машинобудівна галузь виробляє продукцію з високою доданою вартістю. Сьогодні розробляються різні програми підтримки машинобудівного сектора для забезпечення доступним обладнанням інших суб'єктів ринку [6].

Загалом програми та плани економічного розвитку спрямовані на швидку та ефективну трансформацію економічної моделі України від сировинної до виробництва високоякісної продукції. Це не лише сприятиме економічному розвитку країни, а й підвищить конкурентоспроможність України на світовому ринку.

Потужним інструментом публічного регулювання економічного розвитку є Програма USAID «Конкурентоспроможна економіка України», яка з 2019 року працює з метою підвищення конкурентоспроможності українського малого та середнього бізнесу на українському та міжнародному ринках, сприяння створенню спрощеного та прозорого бізнес-середовища та надання можливостей участі у міжнародній торгівлі українським компаніям. Після повномасштабного вторгнення російського ворога в Україну, ця програма зосередила свої зусилля на підтримці економічної стабільності України та відбудові постраждалої від вторгнення української економіки [7].

Варто відзначити й те, що повномасштабна російсько-українська війна призвела до різкого скорочення споживання на внутрішньому ринку, з огляду на що змінилася структура споживчого ринку. Збільшення експорту є ключем до економічного відновлення та розвитку. Просування експортного альянсу зміцнить потенціал українських компаній і спонукає їх до об'єднання заради спільної мети – завоювання нових ринків. Попри складні часи, підприємці продовжують працювати та розвиватися, підтримуючи економіку країни. Пріоритетні сектори для грантової

підтримки, передбачені Програмою USAID «Конкурентоспроможна економіка України», включають інформаційні технології, машинобудування, виробництво, творчі індустрії та послуги. Проте Програма USAID «Конкурентоспроможна економіка України» відкрита для заявок з інших секторів, які відповідають критеріям відбору. Збільшення вітчизняної переробки та підтримка компаній, які експортують готову продукцію, є одним із пріоритетів діяльності Кабінету Міністрів України. В умовах блокування українського експорту та зниження попиту на внутрішньому ринку програма створення та підтримки діяльності об'єднань підприємств у експортні альянси допоможе нашій їм домінувати на зовнішніх ринках. У результаті зростання внутрішнього виробництва спостерігатиметься подальше відновлення української економіки. Також слід зазначити, що Програма USAID «Конкурентоспроможна економіка України» активно працює над розвитком експортних можливостей для українських компаній. Одним із інструментів є субсидії, які заохочують альянси між компаніями зі спільною метою підготовки до виходу на зовнішні ринки. Підтримка програми передбачає, зокрема, участь у торгових місіях та великих міжнародних виставках, які дають змогу налагоджувати контакти з потенційними партнерами та іноземними покупцями та просувати українські товари та послуги за кордоном [8].

Окрім того, Кабінет Міністрів України розробив ряд заходів, які допоможуть бізнесу перейти від продажу сировини до її переробки. Одним із найважливіших кроків є створення матеріальних стимулів. Для цього запроваджено програму грантів на переробку, яка дозволяє підприємствам отримати підтримку від держави у розмірі до 8 млн грн. Якщо компанія працює в регіоні, де немає бойових дій, підприємець інвестує 50% вартості проєкту з власних коштів, решта 50% інвестує держава. У де окупованих регіонах програма пропонує інші тарифи. Тобто 80% інвестицій клієнта і 20% інвестицій власника бізнесу. Основи таких заходів регламентуються положеннями Постанови Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до Порядку надання грантів на створення або розвиток переробних підприємств» від 28.07.2023 № 780 [9].

З початку повномасштабної російсько-української війни дієвим інструментом підтримки бізнесу є програма «Доступні кредити 5-7-9%», адаптована Кабінетом Міністрів України до нових реалій. Доцільно відзначити, що 15 вересня 2023 року Кабінет Міністрів України суттєво вдосконалив механізм державної підтримки бізнесу за програмою «Доступні кредити 5-7-9%». Такі зміни сприятимуть розвитку вітчизняного виробництва шляхом збільшення підтримки переробних та енергоефективних проєктів по всій Україні, посилення діяльності на деокупованих територіях та запровадження механізмів державної підтримки в рамках факторингових договорів. Основою запропонованих змін є відновлення та розвиток економіки України. У програмі перш за все сконцентровано увагу на підтримці бізнесу, який працює на деокупованих

територіях, які найбільше постраждали від початку війни та потребують найбільшої уваги з боку держави. По-друге, сектори та галузі з найбільшим економічним впливом і високою доданою вартістю повинні перетворитися на рушійну силу економічного зростання. Таким чином, з допомогою програми державне фінансування відкрите для всіх переробних підприємств і компаній, які працюють у сфері енергоефективності.

Таким чином, проведені дослідження дозволяють зробити такі висновки: по-перше, сучасна нестабільна ситуація в українській економіці потребує ефективного механізму публічного регулювання економічних процесів, що враховує мінливість ринкового середовища, щоб ефективно та швидко реагувати на зміни в економічних процесах; по-друге, державна політика України має бути спрямована на розробку та реалізацію механізмів відновлення виробництва, збереження та створення нових робочих місць, пов'язаних із відбудовою національної економіки в інфраструктурній сфері, будівництві, промисловості, зокрема машинобудуванні, науці та інших галузях та пошуку стимулів повернення працездатного населення в Україну; по-третє, необхідно повноцінно використовувати різні типи інструментів публічного регулювання, враховуючи можливість різноманітного впливу та досягнення ефекту синергії.

Список використаних джерел

1. Каличева Н. Є., Чорнобровка І. В. Обґрунтування підходів щодо державного регулювання економічних систем. Вісник економіки транспорту і промисловості. 2022. №76-77. С. 12-17.

2. Дикань В. Л., Толстова А. В. Механізм державного регулювання відтворення та розвитку економіки України в ринкових умовах. Вісник економіки транспорту і промисловості. 2022. № 76-77. С. 5-12.

3. Олешко А. А., Будякова О. Ю., Квас В. О. Регулююча роль держави у відновленні національної економіки. Економіка та держава. 2022. № 8. С. 15-18.

4. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства про захист економічної конкуренції та діяльності Антимонопольного комітету України: Закон України від 09.08.2023 № 3295-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3295-%D0%86%D0%A5#Text>

5. Допомога бізнесу на понад 41 млрд грн. Міністерка економіки Юлія Свириденко про шість основних економічних програм у проекті держбюджету-2024. Forbes. 2023. URL: <https://forbes.ua/money/dopomoga-biznesu-na-ponad-41-mlrd-griven-ministerka-ekonomiki-yuliya-sviridenko-pro-shist-osnovnikh-ekonomichnikh-program-u-proekti-derzhbyudzhetu-2024-26092023-16256>

6. Уряд планує поновити програму компенсацій аграріям за придбану техніку вітчизняного виробництва. Укрінформ. 2023. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3763739-urad-planue-ponoviti-programu-kompensacij-agrariam-za-pridbanu-tehniku-vitciznanogo-virobnictva.html>

7. Програма USAID «Конкурентоспроможна економіка України» виділить 36 млн грн на підтримку українського бізнесу. Дія. Бізнес. 2022. URL: <https://business.diia.gov.ua/cases/granti/programa-usaid-konkurentospromozna-ekonomika-ukraini-vidilit-36-mln-grn-na-pidtrimku-ukrainskogo-biznesu>

8. Програма USAID «Конкурентоспроможна економіка України» надасть гранти на підтримку експортних альянсів на загальну суму \$ 1,5 млн. Урядовий портал. 2023.

URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/prohrama-usaid-konkurentospromozhna-ekonomika-ukrainy-nadast-hranty-na-pidtrymku-eksportnykh-aliansiv-na-zahalnu-sumu-15-mln>

9. Про внесення змін до Порядку надання грантів на створення або розвиток переробних підприємств: Постанова Кабінету Міністрів України від 28.07.2023 № 780. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/780-2023-%D0%BF#Text>

10. Відновлення економіки на деокупованих територіях та підтримка вітчизняного виробника: Уряд удосконалив умови підтримки бізнесу за програмою «5-7-9». Міністерство економіки України. 2023. URL: <https://me.gov.ua/News/Detail?lanVidnovlenniaEkonomiki>

11. Європарламент підтримав створення програми Ukraine Facility на 50 млрд євро протягом 2024-2027 років. Урядовий портал. 2023. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/yevroparlament-pidtrymav-stvorennia-prohramy-ukraine-ievro-protiahom-2024-2027-rokiv>

Стафійчук Валерій

аспірант кафедри публічного управління, адміністрування та соціальної роботи Національного університету охорони здоров'я України імені П.Л.Шупика

Визначення критеріїв і показників для оцінки економічної безпеки в умовах воєнного стану

В умовах воєнного стану питання забезпечення економічної безпеки набуває критичного значення, оскільки стійкість економіки прямо впливає на здатність країни протистояти зовнішнім загрозам, забезпечувати населення необхідними ресурсами та підтримувати життєздатність державних інституцій.

Війна створює додаткові ризики для економічної системи, що зумовлює необхідність чіткого визначення критеріїв та показників для оцінки рівня економічної безпеки.

Економічна безпека — це стан захищеності економічної системи від внутрішніх і зовнішніх загроз, який забезпечує стабільність, розвиток та спроможність держави ефективно реагувати на кризові ситуації.

Основними елементами економічної безпеки є: макроекономічна стабільність, фінансова стійкість, енергетична безпека, продовольча безпека, інноваційна активність та соціальний захист населення.

Критерії оцінки економічної безпеки в умовах воєнного стану:

економічна стійкість: здатність економіки зберігати функціональність і адаптуватися до воєнних умов, зокрема щодо виробництва, експорту та імпорту;

фінансова стабільність: показники надійності фінансових інституцій, стійкість національної валюти, рівень державного боргу та інфляції;

енергетична безпека: доступ до енергоресурсів, безперебійність їх постачання та ефективне використання;

інвестиційна привабливість: наявність механізмів для залучення інвестицій навіть в умовах нестабільності, захист прав інвесторів;

соціальна безпека: рівень безробіття, доходи населення, доступ до соціальних послуг, динаміка міграційних процесів.

Показники для оцінки економічної безпеки:

Валовий внутрішній продукт (ВВП): динаміка зміни ВВП є ключовим показником загальної економічної активності та стійкості.

Державний борг і дефіцит бюджету: рівень державного боргу відносно ВВП, а також дефіцит бюджету свідчать про фінансову стабільність країни.

Рівень інфляції: контроль за інфляційними процесами є важливим для підтримки купівельної спроможності населення та фінансової стійкості.

Експорт та імпорт: структура експорту та імпорту, зокрема в умовах перебоїв у постачанні ресурсів, вказує на рівень інтегрованості економіки та її залежність від зовнішніх чинників.

Рівень безробіття: відображає соціальну стійкість і загальну економічну ситуацію в країні, зокрема в умовах мобілізації та переміщення робочої сили.

Енергетична незалежність: частка власного енергетичного виробництва та доступ до критичних енергоресурсів.

Особливості оцінки економічної безпеки в умовах війни. У воєнний час особлива увага повинна приділятися безперервності постачання критично важливих товарів і послуг, зокрема енергоресурсів та продовольства. Оцінка економічної безпеки повинна враховувати змінні ризики, пов'язані з воєнними діями, включаючи руйнування інфраструктури, втрати промислових потужностей і вплив санкцій.

Визначення критеріїв та показників економічної безпеки в умовах воєнного стану дозволяє своєчасно ідентифікувати загрози та вживати відповідних заходів для їх подолання.

Інтеграція воєнних ризиків у методики оцінки економічної безпеки є необхідною умовою для формування ефективної державної політики в умовах кризи.

Список використаних джерел

1. Герасимчук, З. В. (2017). Методологія оцінки економічної безпеки держави: проблеми та перспективи. *Фінанси України*, (3), 23-29.

2. Лігоненко, Л. О., Мельник, О. В. (2021). Механізми забезпечення економічної безпеки в умовах кризових ситуацій. *Економічний вісник Донбасу*, (1), 12-19.

3. Кравченко, О. М. (2020). Оцінка економічної безпеки держави в умовах зовнішніх та внутрішніх загроз. *Державне управління та місцеве самоврядування*, (4), 45-50.

4. Пивоваров, І. Г. (2019). Ризики та загрози економічній безпеці України в умовах глобалізації та гібридної війни. *Економічна безпека: теорія та практика*, (2), 84-91.

5. Титаренко, А. В. (2022). Фінансова стабільність та безпека в умовах воєнних конфліктів. *Журнал фінансових досліджень*, (2), 28-33.

6. Сидоренко, О. М. (2020). Механізми забезпечення енергетичної безпеки країни в умовах воєнного стану. *Енергетика України*, (8), 13-18.

7. Багінський, М. М. (2019). Проблеми макроекономічної стабільності в умовах зовнішніх шоків та воєнних дій. Економічні дослідження та аналітичні огляди, (3), 71-77.

Стахов Віталій

аспірант кафедри публічного управління, адміністрування та соціальної роботи Національного університету охорони здоров'я України імені П.Л.Шупика

Стратегічне планування діяльності Державної прикордонної служби України в умовах зовнішніх загроз

В умовах збройної агресії проти України та постійних зовнішніх загроз стратегічне планування діяльності Державної прикордонної служби України (ДПСУ) стає критично важливим елементом національної безпеки. Ефективна охорона державного кордону є ключовою складовою забезпечення суверенітету та територіальної цілісності країни.

Стратегічне планування дозволяє адаптувати діяльність ДПСУ до нових викликів та забезпечити ефективну координацію з іншими силовими та державними структурами.

Основні принципи стратегічного планування:

Системність та комплексність: охоплення всіх аспектів діяльності ДПСУ — від управління ресурсами до оперативного реагування на загрози.

Гнучкість: здатність оперативно коригувати стратегічні плани відповідно до змін у зовнішньому середовищі, зокрема в умовах воєнного стану.

Превентивність: акцент на прогнозуванні ризиків та загроз для своєчасного впровадження запобіжних заходів.

Етапи стратегічного планування:

Аналіз поточної ситуації: оцінка стану охорони державного кордону, аналіз ризиків та загроз, що виникають на прикордонних територіях.

Формулювання стратегічних цілей: визначення пріоритетів у забезпеченні безпеки державного кордону на коротко-, середньо- та довгострокову перспективу.

Розробка планів дій: конкретизація завдань та заходів для досягнення стратегічних цілей, розподіл ресурсів, а також визначення відповідальних осіб.

Моніторинг і коригування: постійний моніторинг виконання стратегічних планів та внесення змін відповідно до нових викликів.

Ключові напрямки стратегічного планування діяльності ДПСУ:

- охорона та оборона державного кордону: розробка та впровадження нових методів контролю за кордоном в умовах гібридних загроз, зміцнення прикордонних підрозділів.

- інформаційно-аналітична підтримка: впровадження сучасних технологій для збору та аналізу інформації щодо прикордонних загроз.
- міжнародна співпраця: посилення взаємодії з прикордонними службами інших держав та міжнародними організаціями з метою обміну інформацією та досвідом.
- кадрове забезпечення: удосконалення системи підготовки та підвищення кваліфікації прикордонників відповідно до вимог воєнного часу.

Виклики стратегічного планування для ДПСУ в умовах війни:

зміна пріоритетів: акцент на захисті критичних ділянок кордону та забезпеченні безперервної охорони у воєнних умовах.

обмеженість ресурсів: стратегічне планування має враховувати обмеження фінансових, людських та матеріальних ресурсів, що вимагає їх раціонального використання.

оперативне реагування: важливою складовою стратегічного планування є готовність до швидкого реагування на непередбачувані події, що можуть виникати на кордонах держави.

Стратегічне планування діяльності ДПСУ є основою для забезпечення ефективної охорони державного кордону України в умовах війни. Воно дозволяє оптимально використовувати наявні ресурси, швидко адаптуватися до нових загроз і забезпечувати стійкість прикордонної системи навіть в умовах кризових ситуацій.

Подальший розвиток ДПСУ має базуватися на впровадженні інноваційних технологій та посиленні міжнародної співпраці для підвищення ефективності управління державним кордоном.

Список використаних джерел

1. Анісімов, С. В. (2020). Стратегічне управління у сфері безпеки: теорія та практика. Наукові записки Національного університету оборони України, 4(56), 32-38.
2. Грабовський, В. П. (2021). Актуальні питання стратегічного планування у Державній прикордонній службі України. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка, 7(30), 123-129.
3. Зайцев, О. М. (2022). Виклики та загрози охорони державного кордону в умовах воєнного стану. Питання національної безпеки України, 5(8), 55-60.
4. Коломієць, В. О. (2020). Взаємодія силових структур у забезпеченні охорони державного кордону України. Наукові записки Української академії внутрішніх справ, 2(47), 90-98.
5. Литвин, О. В. (2019). Системи стратегічного управління безпекою державного кордону. Проблеми безпеки в умовах гібридної війни, 4(14), 101-109.
6. Пономаренко, С. М. (2020). Міжнародна співпраця у сфері охорони державних кордонів: досвід для України. Науково-практичний журнал "Безпека держави", 5(22), 72-79.
7. Титаренко, В. М. (2021). Оцінка стратегічної стійкості державної прикордонної служби України в умовах кризових ситуацій. Вісник державного управління, 6(91), 65-72.
8. Удовіченко, І. М. (2021). Інформаційно-аналітичне забезпечення управління кордонами. Інноваційні технології в управлінні державною безпекою, 1(24), 28-33.

Тимощук Сергій

аспірант кафедри публічного управління, адміністрування та соціальної роботи Національного університету охорони здоров'я України імені П.Л.Шупика

Вдосконалення публічного управління системи охорони здоров'я громади, шляхом запровадження моделі громадського співфінансування медичної допомоги в Об'єднаних Територіальних Громадах

В умовах реформування системи охорони здоров'я України та децентралізації влади виникає необхідність адаптації медичних послуг до потреб місцевих громад. Одним із перспективних напрямів є запровадження моделі громадського співфінансування медичної допомоги в Об'єднаних Територіальних Громадах (ОТГ), що сприяє підвищенню ефективності використання ресурсів та забезпеченню доступності медичних послуг.

Проблеми фінансування охорони здоров'я в ОТГ:

Бюджетні обмеження та нерівномірний розподіл державних фінансових ресурсів на медичні потреби громад викликають складнощі в забезпеченні якісної медичної допомоги на місцевому рівні. Відсутність достатнього фінансування часто призводить до скорочення медичних послуг та проблем з їх доступністю.

Модель громадського співфінансування передбачає залучення фінансових ресурсів від місцевого населення, підприємців та інших джерел, поряд з державним фінансуванням, для забезпечення медичних послуг. Ця модель підвищує відповідальність громади за стан здоров'я населення та сприяє більш ефективному розподілу ресурсів. Вона включає як добровільні внески, так і місцеві податки, спрямовані на покращення якості медичних послуг.

Переваги запровадження моделі спів фінансування:

збільшення фінансових ресурсів. Додаткові надходження від населення та бізнесу дозволяють громадам інвестувати в модернізацію медичних установ, закупівлю обладнання та медикаментів.

підвищення відповідальності громадян, участь населення у фінансуванні медичних послуг стимулює активну участь у контролі якості надання медичних послуг.

гнучкість у витрачанні ресурсів, громади можуть самостійно визначати пріоритетні напрямки витрат та оперативно реагувати на потреби у сфері охорони здоров'я.

До механізмів впровадження моделі спів фінансування можемо віднести: створення місцевих медичних фондів, фонди, наповнені за рахунок внесків населення та бізнесу, можуть бути використані на конкретні цілі — від оснащення лікарень до підвищення зарплат

=====

медичного персоналу; введення спеціальних податків або зборів, для наповнення фондів можуть бути запроваджені спеціальні місцеві збори, які будуть використовуватися виключно для медичних потреб громади; громадський контроль, важливим аспектом є забезпечення прозорості та підзвітності використання коштів через механізми громадського контролю та звітності.

Можливі виклики та ризики: нерівність у фінансових можливостях громад (не всі громади мають однакові можливості для збору коштів, що може призвести до нерівномірного доступу до медичних послуг); небезпека зниження державного фінансування (існує ризик, що держава може скорочувати фінансування на медичні послуги в громадах, які активно впроваджують співфінансування, що потребує чіткого законодавчого врегулювання); потреба в підвищенні довіри населення (запровадження такої моделі вимагає високого рівня довіри населення до місцевої влади та прозорого механізму розподілу коштів).

Можливі перспективи розвитку моделі спів фінансування:

Інтеграція з іншими джерелами фінансування: співфінансування може бути поєднане з державними програмами субсидування або міжнародною фінансовою допомогою;

Підвищення кваліфікації місцевих управлінців: для успішного впровадження моделі необхідна підготовка кадрів з управління фінансовими ресурсами громади та забезпечення прозорості витрат;

Запровадження моделі громадського співфінансування медичної допомоги в ОТГ є ефективним механізмом вдосконалення публічного управління системою охорони здоров'я на місцевому рівні. Воно дозволяє посилити фінансову стійкість медичних установ, забезпечити доступність якісних послуг та сприяти інтеграції громади у процес прийняття рішень щодо здоров'я. Проте для її успішної реалізації необхідні системні зміни на рівні законодавства, громадського контролю та ефективного управління ресурсами.

Список використаних джерел

1. Антонюк, О. Л. (2019). Публічне управління охороною здоров'я в Україні: виклики та перспективи реформування. Вісник державного управління, 4(74), 58-64.
2. Деркач, Л. М. (2020). Моделі фінансування охорони здоров'я в об'єднаних територіальних громадах. Науковий вісник Чернівецького національного університету, 8(12), 29-35.
3. Зайцев, М. В. (2021). Роль децентралізації у реформуванні системи охорони здоров'я на рівні громад. Актуальні проблеми державного управління, 5(101), 45-50.
4. Карпенко, О. І. (2018). Громадське співфінансування як механізм залучення додаткових фінансових ресурсів для медицини. Економіка і управління, 3(48), 89-94.
5. Ковальчук, П. О. (2020). Фінансування медичної галузі в об'єднаних територіальних громадах: проблеми та шляхи вирішення. Публічне управління та адміністрування в Україні, 2(12), 32-37.
6. Литвиненко, С. В. (2019). Вдосконалення механізмів публічного управління охороною здоров'я в умовах децентралізації. Соціально-економічні виклики сучасності, 7(2), 15-22.

=====

7. Мартинюк, І. С. (2021). Перспективи громадського співфінансування медичних послуг в Україні. Науковий журнал "Державне управління та місцеве самоврядування", 6(53), 98-103.

8. Сафонов, В. В. (2020). Запровадження моделей співфінансування в системі охорони здоров'я на місцевому рівні. Журнал економічних досліджень, 5(30), 42-49.

9. Тарасенко, О. П. (2019). Роль громадського контролю у фінансуванні медичних послуг у громадах. Науковий вісник Полтавського національного технічного університету, 4(67), 73-80.

10. Федорова, Л. О. (2021). Досвід міжнародних моделей співфінансування охорони здоров'я та можливості їх впровадження в Україні. Медичне право та фінансове забезпечення охорони здоров'я, 3(21), 41-46.

Хмара В'ячеслав

аспірант кафедри публічного управління, адміністрування та соціальної роботи Національного університету охорони здоров'я України імені П.Л.Шупика

Енергозберігаючі технології складова механізму підвищення економічної безпеки в містах України

Протягом останніх десятиліть підвищення енергозбереження є одним із пріоритетних напрямків системи сприяння економічному зростанню та зміцненню економічної безпеки економіки України. Водночас енергетична безпека України як складова економічної безпеки України, прискорення економічного розвитку, зміцнення енергетичного потенціалу та підвищення рівня життя населення залежать від обсягів наявних паливно-енергетичних ресурсів, які видобуваються, переробляються та споживаються в економічній системі.

З раціональним споживанням паливно-енергетичних ресурсів пов'язаний розвиток нашої країни. Оскільки ефективність використання енергозберігаючих технологій є передумовою зростання технологічного потенціалу виробництва та конкурентоспроможності продукції, тому більшість таких технологій, які використовуються сьогодні, спрямовані на зниження ступеня свого впливу на навколишнє середовище.

Сьогодні, в умовах складної економічної та політичної ситуації, постає проблема забезпечення економічної стабільності, а проблеми високого енергоспоживання, підвищення енергоефективності та розвитку відновлюваної енергетики є дуже актуальними для України. Забезпечення достатнього рівня економічної безпеки є важливою передумовою стабільного розвитку будь-якої країни.

Енергетична безпека як одна з найважливіших складових економічної безпеки проявляється, по-перше, як стан забезпеченості країни паливно-енергетичними ресурсами, що забезпечують її повноцінну життєдіяльність, по-друге, як стан безпеки енергетичного комплексу, який повинен забезпечувати нормальне функціонування країни.

=====

Енергозбереження є складовою енергетичної безпеки та відповідно являє собою комплекс організаційних, правових, виробничих, наукових, економічних, технічних та інших інструментів, спрямованих на раціональне використання та економне витрачання паливно-енергетичних ресурсів. Зі свого боку, енергозберігаючі технології визначаються як способи виробництва продукції шляхом раціонального використання енергії, які зменшують енергетичне навантаження на навколишнє природне середовище, одночасно зменшуючи кількість відходів енергії, що утворюється під час виробництва та експлуатації продуктів.

Одне з основних завдань забезпечення сталого економічного зростання регіонів та їх економічної безпеки пов'язане з необхідністю досягнення високих і конкурентоспроможних рівнів ефективності використання енергозберігаючих технологій. Водночас це неефективна політика енергозабезпечення міст виступає однією з найбільших загроз економічній безпеці. Тому підвищення ефективності використання енергозберігаючих технологій є одним з основних напрямів політики економічної безпеки в складі забезпечення енергетичної безпеки.

Таким чином, доцільно відзначити, що питання економного використання паливно-енергетичних ресурсів, заміщення газу альтернативними видами палива та ефективного використання енергозберігаючих технологій є першочерговими для забезпечення економічної безпеки міст.

Одними із наслідків російсько-української війни, яка триває досі, це зруйновані міста та інфраструктура. Серед давніх проблем слід визначити проблеми низького рівня енергоефективності, повільні темпи термомодернізації будівель, старіння будівельного фонду, технологічну застарілість і високе споживання енергії. Однією з переваг активного впровадження енергозберігаючих технологій в містах України є можливість вивільнити кошти для розвитку та інших пріоритетних проєктів [1].

У 2021 році було прийнято Національний план дій з енергоефективності до 2030 року [2] Реалізація положень плану вимагає створення стабільних фінансових ресурсів для досягнення поставлених завдань та реалізації заходів. Нині ця проблема стала ще більш актуальною у зв'язку з необхідністю реалізації проєктів відбудови, які неможливі без урахування принципів енергоефективності. Виконання завдань плану передбачає реалізацію програм, спрямованих на підвищення енергоефективності домогосподарств, комунальних підприємств, громадських будівель, мікропідприємств та малих і середніх підприємств. Ще один напрямок – це впровадження енергосервісів та розвиток децентралізованих систем виробництва та зберігання енергії.

З метою підвищення ефективності використання енергозберігаючих технологій Держенергоефективності досліджує інструменти для підтримки проєктів з енергоефективності та декарбонізації.

=====

Державний фонд декарбонізації та енергоефективної трансформації почне роботу в січні 2024 року. Створення Фонду декарбонізації та енергоефективної трансформації є сигналом для міжнародних партнерів України щодо розвитку за європейськими принципами. Діяльність Фонду декарбонізації та енергоефективної трансформації у перспективі дозволить створити можливості для економічного відновлення та розвитку міст в Україні.

Так, 11 квітня 2023 року Верховна Рада України прийняла Закон України «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України Закон України» від 11.04.2023 № 3035-IX [3], положеннями якого передбачено створення Фонду декарбонізації та енергоефективної трансформації. Зазначається, що Державний фонд декарбонізації та енергоефективної трансформації формується у складі спеціального фонду Державного бюджету України. Водночас джерелами формування Державного фонду декарбонізації та енергоефективної трансформації виступають:

1) доходи державного бюджету, отримані за екологічний податок, який сплачується за викиди в атмосферне повітря CO₂ стаціонарними джерелами забруднення;

2) державні позики, тобто кредити (позики), що залучаються державою від іноземних держав, іноземних фінансових установ і міжнародних фінансових організацій щодо реалізації інвестиційних проєктів у сфері енергоефективності, збільшення використання відновлюваних джерел енергії та альтернативних видів палива, скорочення викидів CO₂;

3) інші надходження, що передбачені Бюджетним кодексом України.

Зі свого боку, кошти Державного фонду декарбонізації та енергоефективної трансформації будуть спрямовані на:

1) фінансування заходів та національних цілей у сфері енергоефективності, збільшення використання відновлюваних джерел енергії та альтернативних видів палива, скорочення викидів CO₂;

2) фінансове забезпечення відшкодувань, компенсації, зниження рівня зобов'язань юридичних та фізичних осіб у рамках кредитних та лізингових договорів, укладених для впровадження енергоефективних заходів, впровадження енергосервісу, збільшення використання відновлюваних джерел енергії та реалізації альтернативних видів енергоефективності, зменшення викидів CO₂;

3) реалізацію інвестиційних проєктів у сфері енергоефективності, збільшення використання відновлюваних джерел енергії та альтернативних видів палива, а також виконання зобов'язань, що випливають із кредитів, отриманих для скорочення викидів CO₂.

Водночас доцільно відзначити, що специфіку використання коштів Державним фондом декарбонізації та енергоефективної трансформації затверджує Кабінет Міністрів України.

=====

Слід зауважити, що ухвалення такого закону, що визначає створення Державного фонду декарбонізації та енергоефективної трансформації сприятиме формуванню стабільного та постійного джерела фінансування численних проєктів та програм енергоефективності в різних секторах економіки, а також ефективному використанню енергозберігаючих технологій у контексті підвищення економічної безпеки в містах України.

Виходячи із зазначеного вище, Державний фонд декарбонізації та енергоефективної трансформації фінансуватиметься коштом екологічного податку на викиди CO₂. Першочергово його платитимуть великі промислові компанії. Планується також отримання міжнародних кредитів і грантів для забезпечення ефективного функціонування цього фонду. Отримані кошти будуть спрямовані на термомодернізацію будівель і об'єктів соціальної сфери та інші проєкти, а також впровадження нових технологій для зменшення викидів. Згідно з планом дій з енергоефективності, очікується, що до 2030 року кінцеве енергоспоживання скоротиться на 17% [4].

З позиції впливу цифровізації на розвиток різних сфер, доцільно зазначити, що створення відповідних платформ, якими визначатимуться імперативи ефективного використання енергозберігаючих технологій, стане поштовхом до підвищення рівня економічної безпеки міст в Україні.

Тут важливо відзначити, що очікується, що незабаром в Україні запрацює нова цифрова платформа – Національна платформа декарбонізації. Ця платформа стане ключовим інструментом для комплексної реалізації проєктів енергоефективного переходу та зеленої реконструкції в Україні. Сервіси платформи, які будуть націлені на місцеві органи влади, приватні організації, домогосподарства та окремих осіб, запускатимуться у великих масштабах у першій половині 2024 року.

Ця платформа допоможе всім користувачам в Україні – органам місцевої влади, компаніям і звичайним домогосподарствам – обрати найефективніші енергоефективні рішення на пільгових умовах за підтримки держави та за участі світових лідерів. Користувачі платформи тримають чудову можливість вибрати варіанти «зелених» та енергоефективних рішень, починаючи від енергоефективних котлів та накопичувачів енергії для домашнього використання до масштабних рішень на основі глобальних сонячних панелей, теплових насосів або паливних елементів. Учасники платформи можуть скористатися знижками від виробників, пільговими кредитами, розстрочкою платежу та іншими фінансовими продуктами з ринковими процентними ставками та державними гарантіями [5].

Підсумовуючи ключові аспекти розроблення та впровадження програми використання енергозберігаючих технологій, яка виступатиме механізмом підвищення рівня економічної безпеки в містах України, доцільно виділити такі можливі перспективи від її реалізації:

=====

- 1) зниження споживання природних енергетичних ресурсів та ефективне використання ресурсів міського бюджету;
- 2) зниження рівня викидів вуглекислого газу;
- 3) виконання державних нормативів у сфері енерго- та ресурсозбереження;
- 4) зменшення витрати на оплату енергоносіїв;
- 5) зниження ступеня сильного зносу основних засобів;
- 6) підвищення надійності систем технічного та комунального забезпечення житлового фонду та підвищення комфортності та безпеки умов проживання громадян міста;
- 7) спрямування заощаджених коштів на реалізацію соціально-економічних програм для розвитку міста;
- 8) впровадження принципів енергозбереження та підвищення енергоефективності в усіх сферах діяльності;
- 9) перегляд та оновлення існуючих систем енергоспоживання та впровадження інноваційних технологій у сфері традиційних видів енергоспоживання.

Поряд з тим, доцільно відзначити, що виконання програми використання енергозберігаючих технологій повинно забезпечуватися через: державне бюджетне забезпечення; кошти обласного та міського бюджетів; фінансування коштом грантів та технічної допомоги міжнародних фінансових установ та фондів; фінансування міжнародних програм енергозбереження; фінансування загальнодержавних програм Кабінету Міністрів України та профільних міністерств; кошти спонсорів та приватних інвестиційних фондів; інше фінансування, не заборонене чинним законодавством України.

Список використаних джерел

1. Енергоефективність – магістральний шлях відновлення та зміцнення національної та регіональних економік. Урядовий портал. 2023. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/enerhoefektyvnist-mahistralnyi-shliakh-vidnovlennia-ta-zmitsnennia-natsionalnoi-ta-rehionalnykh-ekonomik>
2. Про Національний план дій з енергоефективності на період до 2030 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України; План, Заходи від 29.12.2021 № 1803-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1803-2021-%D1%80#Text>
3. Про внесення змін до Бюджетного кодексу України: Закон України від 11.04.2023 № 3035-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3035-IX#Text>
4. Олександр Кубраков: з січня 2024 року запрацює Державний фонд декарбонізації та енергоефективної трансформації. Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури України. 2023. URL: <https://mtu.gov.ua/news/34252.html>
5. Національна платформа декарбонізації стане ключовим інструментом енергоефективної трансформації та «зеленої» відбудови України. Державне агентство з енергоефективності та енергозбереження України. 2023. URL: <https://saee.gov.ua/uk/news/5040>

Хоменко Дмитро

аспірант кафедри публічного управління та адміністрування, Університет Григорія Сковороди в Переяславі

Механізми державного управління інвестиційною політикою в будівництві

Інвестиції, які часто називають життєдайною силою економічного відродження, здатні реанімувати вітчизняні будівельні компанії, що потерпають від наслідків кризи, спричиненої війною. Проблеми, що стоять перед ними, є багатограними, оскільки вони стикаються з виснаженням запасів і нестачею обігових коштів. На цьому тлі необхідність ефективного втручання держави в управління інвестиційною політикою стає беззаперечною.

Переорієнтація деяких будівельних компаній на підтримку національних оборонних ініціатив підкреслює здатність галузі до адаптації в часи несприятливих обставин. Однак необхідність постійного інвестування в основні будівельні проекти залишається першочерговою не лише для зміцнення вітчизняних підприємств, але й для прискорення післявоєнної відбудови, життєво важливої для відновлення країни.

Вдосконалення процесів, що регулюють розробку та реалізацію державних програм, набуває в цьому контексті вирішального значення. Створюючи сприятливе середовище для інвестиційної діяльності в будівельному секторі, політики можуть допомогти компаніям орієнтуватися в мінливому бізнес-середовищі, протистояти кризовим явищам і підвищити свою конкурентоспроможність. Зрештою, успішна діяльність будівельних компаній слугує стрижнем для прискорення післявоєнної відбудови, просуваючи Україну до більш стійкого та процвітаючого майбутнього.

У світлі цих реалій тема механізмів державного управління інвестиційною політикою в будівництві набуває надзвичайної актуальності. Оскільки Україна вступає на шлях реконструкції та оновлення, розуміння та оптимізація цих механізмів стають необхідними не лише для життєздатності будівельної галузі, але й для досягнення загальних цілей національного розвитку та процвітання.

У сучасних економічних умовах поживлення економіки будь-якої країни залежить від реалізації послідовної та ефективної державної інвестиційної політики, спрямованої на каталізацію значних притоків капіталу в різні сектори економіки, в тому числі і в ключову галузь – будівництво. Термін «інвестиції» походить від латинського «investire», що перекладається як «вкладати». У більш широкому розумінні інвестиції означають вкладення фінансових ресурсів з метою збільшення їхньої вартості з часом [1].

=====

В науковій літературі питанню інвестицій та інвестиційної політики приділяється значна увага. Наприклад, Марцин В. визначає інвестиційну політику як таку, що охоплює стратегічне вкладення капіталу в підприємства та організації з подвійною метою - максимізації прибутку та досягнення соціально-економічних, екологічних та науково-технічних результатів [2].

Шердіна О. розглядає інвестиційну політику в ширшому контексті державного управління економікою, характеризуючи її як багатогранну систему, що включає правові, адміністративні та економічні інструменти, призначені для стимулювання та регулювання інвестиційних потоків. Важливо, щоб така політика була спрямована на стимулювання структурних змін у динаміці виробництва, що прискорює технічну та технологічну модернізацію [3]. Підтримуючи цю думку, Коюда О. та Гриньова В. визначають державну інвестиційну політику як стратегічний розрахунок, що включає визначення структурних та кількісних потреб в інвестиційних ресурсах, розширення каналів фінансування та визначення пріоритетних галузей, які потребують цільового притоку інвестицій. Крім того, вони підкреслюють необхідність формулювання переконливих пропозицій для залучення потенційних інвесторів [4].

Натомість Борщ Л. М. дотримується більш вузького погляду, трактуючи інвестиційну політику як сукупність заходів, спрямованих на формування сприятливого національного інвестиційного середовища та сприятливої бізнес-екосистеми в країні [5]. Чистов С., Нікіфоров А. та Куценко Т. визначають державну інвестиційну політику як комплекс правових, адміністративних та економічних заходів, що здійснюються державними органами з метою сприяння поширенню та інтенсифікації інвестиційної діяльності [6].

Враховуючи різноманітні погляди, можна зробити висновок, що інвестиційна політика є комплексним інструментом державного управління, спрямованим на стимулювання інвестиційних процесів, сприяння економічному зростанню та соціальному розвитку країни. Однак в умовах повномасштабної війни інвестиційна політика потребує надійних механізмів управління, спроможних ефективно координувати інвестиційні процеси, оптимізувати використання ресурсів та забезпечувати стійке економічне зростання та розвиток відповідно до потреб сучасного суспільства. В контексті будівництва такі механізми набувають особливого значення, оскільки будівельна галузь визначається як ключовий каталізатор економічного зростання та інфраструктурного розвитку країни.

Проблеми, що наразі існують у будівельній галузі України, є багатогранними та відображають складну ситуацію на ринку. Зниження платоспроможного попиту та зростання собівартості будівельних робіт призвели до падіння маржинальності в галузі. Це викликано кількома

=====

факторами: зростанням собівартості та дефіцитом будівельних матеріалів, здорожчанням логістики, а також дефіцитом кваліфікованих кадрів [7].

Як відомо, значна кількість заводів з виробництва будматеріалів, які знаходилися на сході України, зруйновані або призупинені. Це призвело до падіння внутрішніх об'ємів виробництва. Дефіциту будівельних матеріалів вдалося запобігти тільки тому, що скоротилися обсяги будівництва. Також зупинення імпорту будматеріалів з Росії призвело до залежності від дорожчих європейських альтернатив. Крім того, основні логістичні коридори та порти все ще не працюють в повний обсяг, що ускладнює ситуацію з постачанням матеріалів на будівельні майданчики.

Нестача кваліфікованих кадрів є ще однією серйозною проблемою в галузі. Зменшення кількості випускників українських закладів вищої освіти та виїзд студентів за кордон призводить до дефіциту робочої сили. Багато компетентних спеціалістів також перекваліфікувалися або вступили до Збройних Сил України, що призвело до дефіциту кадрів у галузі будівництва.

Інвестиції в будівельну галузь є критично необхідними для вирішення цих проблем. Залучення інвестицій дозволить відновити виробництво будівельних матеріалів, модернізувати логістичні системи, залучити та навчати нових робітників, що сприятиме сталому розвитку галузі та економіки в цілому.

Визнаючи важливість інвестицій, уряд активно намагається оптимізувати їх залучення в будівельний сектор, впроваджуючи низку механізмів, спрямованих на ефективне управління інвестиційною політикою. Враховуючи тему нашого дослідження, вважаємо за необхідне розглянути основні механізми державного управління інвестиційною політикою у будівництві більш детально.

На сьогоднішній день механізми державного управління інвестиційною політикою в будівельному секторі включають:

- формування інвестиційного законодавства;
- формування структури джерел фінансування;
- державне регулювання цін;
- системи стандартизації та сертифікації в будівництві;
- бюджетні трансферти, субсидії та дотації;
- страхування інвестиційних ризиків в будівництві [8].

Отже, існує ряд механізмів державного управління інвестиційною політикою, спрямованих на створення сприятливих умов для інвестування в будівельний сектор та забезпечення його сталого розвитку. Зазначені механізми сприяють привабленню інвестицій навіть у період повномасштабної війни, коли для інвесторів існують значні виклики та обмеження.

На сьогоднішній день ключовими напрямками будівництва, які розвиваються в умовах повномасштабного вторгнення, є відновлення

=====

пошкодженої інфраструктури, будівництво житла, в тому числі, спрямоване на розміщення внутрішньо переміщених осіб, будівництво та модернізація промислових об'єктів, зумовлене необхідністю переміщення виробництва та адаптації логістики, будівництво об'єктів цивільної оборони, військових об'єктів та об'єктів подвійного використання.

Уряд вживає активних заходів для впровадження різноманітних механізмів, спрямованих на управління інвестиційною політикою в будівельному секторі. Ці заходи охоплюють створення інвестиційного законодавства, формування структури джерел фінансування, регулювання цін, впровадження стандартизованих систем сертифікації в будівництві, а також бюджетні асигнування, субсидії, гранти та страхування інвестиційних ризиків. Незважаючи на ці зусилля, на заваді ефективності зазначених механізмів стоять такі проблеми, як корупція, недоліки законодавства, нерозвиненість інфраструктури, обмежена фінансова підтримка малих і середніх підприємств, нестабільність економічної та податкової політики, відставання інновацій і технологій, дефіцит кваліфікованої робочої сили та невизначеність щодо захисту інвестицій під час конфлікту.

Усунення цих перешкод вимагає не лише інституційних реформ та перегляду нормативно-правової бази, а й суворого дотримання чинних законів та нормативних актів. Крім того, запровадження страхування інвестицій, гарантій повернення інвестицій та захисту прав інтелектуальної власності є надзвичайно важливими для зміцнення довіри інвесторів та зменшення ризиків.

Список використаних джерел

1. Шевченко Л. І., Ніка О. І., Хом'як О. І., Дем'янюк А. А. Новий словник іншомовних слів близько 40000 слів і словосполучень. Київ: АРІЙ. 2008, 672 с.
2. Марцин В. Удосконалення державного регулювання інвестиційної діяльності в економіці України. Актуальні проблеми економіки. 2007. № 5 (71). С. 52–53.
3. Шевердіна О. В. Інвестиційна політика України як об'єкт державної економічної політики. Публічне управління: теорія та практика. 2012. № 4 (12). С. 111–117.
4. Коюда О. П., Лепейко О. П., Коюда В. О., Гриньова В. М. Інвестування. Київ: Знання, 2008. 452 с.
5. Борщ Л. М., Герасимова С. В. Інвестування: теорія і практика. Київ: Знання, 2007. 685 с.
6. Чистов С. М., Никифоров А. Є., Куценко Т. Ф. Державне регулювання економіки : навч. Посібник. Київ: КНЕУ, 2000. 316 с.
7. Жужа М. Тенденції в будівельній галузі під час воєнного стану. Ліга.net. 2023. URL: <https://blog.liga.net/user/mzhuzha/article/51593>
8. Непомнящий О. М. Сутність та зміст механізмів державного управління інвестиційною політикою у будівництві. Інвестиції: практика та досвід. 2018. № 5. С. 49-52. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/5_2018/12.pdf

=====

Циганенко Ганна

к.е.н., доцент, професор МКА, доцент кафедри публічного управління, адміністрування та соціальної роботи Національний університет охорони здоров'я України імені П.Л. Шупика

Виклики та можливості для України на шляху до циркулярної економіки

Актуальність теми дослідження циркулярної економіки в Україні обумовлена потребою країни у переході до сталої та ефективної економічної моделі в умовах сучасних глобальних викликів ХХІ століття. Це напрямок розвитку, що базується на принципах повторного використання ресурсів та мінімізації відходів, має важливе значення для України в контексті євроінтеграційних зусиль та відповідності європейським стандартам у сфері екології. Адаптація європейського досвіду в цій галузі є ключовим етапом для досягнення сталого розвитку, зокрема для підприємств, що особливо актуально в умовах економічної нестабільності та зростаючих екологічних викликів.

Невирішені проблеми та специфіка теми дослідження. Невирішені проблеми та специфіка теми дослідження циркулярної економіки в Україні характеризуються комплексом факторів, які потребують детального вивчення та аналізу. По-перше, існує значний розрив між теоретичними концепціями циркулярної економіки та їх практичним впровадженням в українських реаліях. Гурочкіна В. В. та Будзинська М. С. [2] підкреслюють, що українські промислові підприємства стикаються з низкою викликів при спробах імплементації принципів циркулярності, включаючи технологічні обмеження та недостатню інфраструктуру для переробки відходів. По-друге, адаптація європейського досвіду циркулярної економіки до українського контексту залишається складним завданням. Руда М. В., Яремчук Т. С., Бортнікова М.Г. [3] наголошують на необхідності розробки специфічних для України підходів, які б враховували особливості національної економіки та законодавства. Третім аспектом є недостатня інтеграція принципів циркулярної економіки у стратегію сталого розвитку України. Сейсебаєва Н. Г. [4] зазначає, що існує потреба у більш чіткому визначенні ролі циркулярних бізнес-моделей у довгостроковій економічній стратегії країни. Крім того, в умовах Четвертої промислової революції, яка змінює напрями міжнародних інвестиційних потоків, розвиток циркулярної економіки може стати ключовим фактором підвищення інвестиційної привабливості України. Крисоватий А. І., Сохацька О. М. та ін. [5] вказують на необхідність переосмислення підходів до залучення інвестицій в циркулярні проекти, що вимагає додаткових досліджень та розробки інноваційних фінансових інструментів.

Специфіка теми дослідження полягає у необхідності комплексного аналізу як економічних, так і екологічних аспектів впровадження циркулярної економіки в Україні. Горбаль Н. І. та Ломага Ю. Р. [1] підкреслюють, що перехід до циркулярної економіки вимагає системних змін на всіх рівнях – від індивідуальних підприємств до національної економічної політики.

Постановка проблеми дослідження. На основі аналізу літератури та поточної ситуації в Україні можна виділити три основні проблеми дослідження циркулярної економіки. Перша полягає у відсутності комплексного підходу до впровадження циркулярних принципів в національну стратегію сталого розвитку та економічну політику країни, що вимагає системного підходу, враховуючи українську економічну специфіку та законодавство. Друга проблема стосується бар'єрів на шляху трансформації лінійної економічної моделі в циркулярну для українських підприємств, зокрема технологічних, фінансових та організаційних викликів. Третя проблема полягає в недостатній адаптації європейського досвіду циркулярної економіки до українських реалій, що потребує детального аналізу можливостей та обмежень в контексті євроінтеграційних процесів. Розгляд цих проблем дозволить сформулювати стратегії для вирішення викликів та максимізації можливостей для України у переході до циркулярної економіки.

Результати дослідження. Результати дослідження "Circular economy OVERVIEW 2023" відображають значний внесок Європейського інвестиційного банку (ЕІВ) у підтримку циркулярної економіки в Україні [6]. За період з 2018 по 2022 роки ЕІВ надав фінансування на суму 3,4 мільярда євро для 118 проектів у різних секторах, що свідчить про високий інтерес до розвитку цього напрямку. Найбільші обсяги фінансування були спрямовані на промисловість та послуги (35%), сільське господарство та біоекономіку (23%), а також управління відходами (22%). Це вказує на комплексний підхід до забезпечення сталого використання ресурсів у різних секторах української економіки. Додатково, 10% фінансування було спрямоване на мультисекторальні проекти та підтримку МСП, що підкреслює підтримку інновацій і розвитку малого бізнесу в циркулярній економіці.

Аналіз стану циркулярної економіки в Україні показав, що країна поки що знаходиться на початковому етапі переходу до циркулярної моделі [2;3; 5]. Наприклад, лише 3,8% відходів переробляється, що значно нижче за середньоєвропейський рівень в 47,8%. Це свідчить про значний потенціал для подальшого розвитку циркулярних практик в Україні, особливо з урахуванням зростаючої важливості зменшення відходів та оптимізації використання ресурсів. Також важливо відзначити, що українські показники інвестицій в циркулярну економіку (0,1% від ВВП) та кількості робочих місць у цьому секторі на 10 000 населення (3,2) значно відрізняються від середньоєвропейських стандартів (відповідно

=====

0,8% та 18,7). Ці дані вказують на необхідність активізації державної політики та приватно-громадських ініціатив для досягнення високих стандартів циркулярної економіки в Україні.

Україна стикається з низкою викликів у впровадженні циркулярної економіки. Один з основних викликів - низький рівень переробки відходів. В Україні лише невелика частина відходів переробляється, що є значно нижчим порівняно зі загальноєвропейськими стандартами. Це вимагає значних зусиль для зменшення навантаження на довкілля. Інший виклик - недостатні інвестиції в циркулярну економіку. У порівнянні з ЄС, Україна значно відстає за рівнем інвестицій, що обмежує можливості для впровадження новітніх технологій та підвищення ефективності використання ресурсів. Також необхідне суттєве удосконалення законодавства для стимулювання циркулярної економіки та керування відходами, оскільки існуючі норми не забезпечують необхідних стимулів для переходу до циркулярних моделей бізнесу.

Перехід до циркулярної економіки відкриває для України ряд можливостей, включаючи створення нових робочих місць у сферах переробки, ремонту та інноваційних послуг. Впровадження циркулярних принципів сприятиме підвищенню енергоефективності, зниженню енергоспоживання та зменшенню екологічного навантаження. Залучення іноземних інвестицій у проекти циркулярної економіки може сприяти модернізації виробництва та інфраструктури. Українські компанії мають можливість розробляти та впроваджувати інноваційні рішення, що підвищить їхню конкурентоспроможність. Адаптація до європейських стандартів у сфері циркулярної економіки сприятиме інтеграції України та підтримці європейських економічних зв'язків. Розвиток циркулярних підходів у сільському господарстві та біоекономіці дозволить ефективніше використовувати ресурси та зменшити вплив на навколишнє середовище, сприяючи сталому економічному розвитку країни.

Висновки та пропозиції дослідження. Перехід до циркулярної економіки для України є не лише екологічною необхідністю, але й стратегічним напрямом економічного розвитку, особливо післявоєнної відбудови та у контексті євроінтеграції. Ця трансформація вимагає подолання викликів, таких як низький рівень переробки відходів, недостатні інвестиції та технологічне відставання, через комплексний підхід та міжнародну співпрацю. Циркулярна економіка відкриває можливості для нових робочих місць, підвищення енергоефективності, залучення інвестицій і стимулювання інноваційного розвитку, сприяючи екологічно стійкому відновленню і підвищенню конкурентоспроможності України.

Перспективи подальших досліджень. Перспективи дослідження циркулярної економіки в Україні включають оцінку потенціалу в різних секторах економіки, аналіз можливостей впровадження циркулярних моделей в промисловості, сільському господарстві, енергетиці та послугах,

=====

розробку стратегій адаптації європейського досвіду, дослідження інноваційних технологій та фінансових механізмів, а також вивчення соціально-економічних аспектів і впливу на навколишнє середовище.

Список використаних джерел:

1. Горбаль Н. І., Ломага Ю. Р. Циркулярна економіка – основа сталого розвитку підприємств. *Вісник Національного університету “Львівська політехніка”*. Серія “Проблеми економіки та управління”. 2022. № 1 (9) URL: vbn1ekonomika2022-11-24.pdf (lpnu.ua)
2. Гурочкіна В. В., Будзинська М. С. Циркулярна економіка: українські реалії та можливості для промислових підприємств. *Економічний вісник*. Серія: фінанси, облік, оподаткування : науковий фаховий журнал / редкол. : О. А. Шевчук (голов. ред.) та ін. – Ірпінь : Університет державної фіскальної служби України, 2020. – Випуск 5. – С. 52-64. URL: https://www.researchgate.net/publication/342673595_Cirkularna_ekonomika_ukrainski_realii_ta_mozlivosti_dla_promislovih_pidpriemstv
3. Руда М. В., Яремчук Т. С., Бортнікова М.Г.. Циркулярна економіка в Україні: адаптація європейського досвіду. *Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку*. 2021. №3 (1). URL: <https://science.lpnu.ua/uk/smeu/vsi-vypusky/vypusk-3-nomer-1-2021/cyrkulyarna-ekonomika-v-ukrayini-adaptaciya-yevropeyskogo>
4. Сейсебаєва Н. Г. Стратегія сталого розвитку України : циркулярна економіка та циркулярні бізнес –моделі. 2019. URL: <https://bit.ly/3cUATu0>.
5. Четверта промислова революція : зміна напрямів міжнародних інвестиційних потоків [Електронний ресурс] : монографія / А. І. Крисоватий, О. М. Сохацька, І. В. Скавронська [та ін.] ; за наук. ред. А. І. Крисоватого та О. М. Сохацької. - Тернопіль : Осадца Ю. В., 2018. - 480 с.
6. Circular economy OVERVIEW 2023. European investment bank. https://www.eib.org/attachments/lucalli/20230157_circular_economy_overview_2023_en.pdf

Андрій Чеховський

аспірант кафедри міжнародних відносин та політичного консалтингу,
ЗВО «Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»,
м. Київ, Україна,

Характерні особливості забезпечення енергетичної безпеки країни

Енергія є дуже важливою та має значний вплив на інші сектори економіки, оскільки її нормальне функціонування залежить від енергії. Надійність, стабільність, достатність, економічна ефективність та екологічно прийнятне забезпечення економіки країни енергетичними ресурсами є запорукою енергетичної безпеки, а відтак і сталого розвитку.

Тому забезпечення енергетичної безпеки стало пріоритетом економічної та національної політики кожної країни, а події на світовому енергетичному ринку ще раз підтверджують важливість цього питання для світової спільноти в цілому та для України зокрема.

Енергетична безпека – це стан захищеності життєвоважливих енергетичних інтересів людей, суспільств і націй від внутрішніх і

зовнішніх загроз, з економічно доступними паливно-енергетичними ресурсами прийнятної якості за нормальних умов і в надзвичайних ситуаціях забезпечується збереження задоволення у споживачів [1].

Слід зазначити, що поняття енергетичної безпеки є дуже складним, багатогранним і всеосяжним. Дуже важко розробити точне та вичерпне визначення енергетичної безпеки, оскільки розуміння енергетичної безпеки різне між учасниками енергетичного ринку.

Держава є суб'єктом забезпечення національної енергетичної безпеки та здійснює діяльність відповідно до встановленої енергетичної політики та енергетичної стратегії. Національний регуляторний підхід кожної країни до забезпечення енергетичної безпеки має свої особливості, залежить від енергетичного потенціалу та різниться за рівнем ризиків. Найбільша загроза для країни полягає в тому, якщо вона не має власних ресурсів і потребує постійної закупівлі ресурсів.

В даний час найбільш споживаними енергетичними ресурсами є вуглеводні, а також використовуються ядерне паливо та відновлювані джерела енергії. Основні проблеми з використовуваними ресурсами – нерівномірність розподілу вуглеводнів на планеті та прогноз їх швидкого виснаження, обережне ставлення суспільства до атомної енергетики через аварії на Чорнобильській та Фукусімській АЕС, недостатнє освоєння та висока вартість.

У цьому відношенні питання енергоресурсів, і перш за все фактор нерівномірності ресурсного забезпечення, визначає стан міжнародних енергетичних відносин, напруженість в енергетичному секторі, конфлікти між державами та різні підходи до вирішення енергетичних проблем.

Різноманітні визначення «енергетичної безпеки», представлені в офіційних документах, професійних текстах і наукових статтях держав і міжнародних організацій, відображають різні підходи до національного регулювання і можуть бути загалом розділені на три групи. Це може бути: енергетична безпека окремих країн або національна енергетика; безпека групи націй, глобальна або міжнародна енергетична безпека [2].

Конфлікт інтересів країн-експортерів і закупівель енергоресурсів призводить до фундаментальних розбіжностей щодо забезпечення енергетичної безпеки в національних підходах. Враховуючи вище зазначене, варто відмітити, що ця ситуація є дещо небезпечною. Адже, досягнення енергетичної безпеки одними учасниками ринку може призвести до послаблення енергетичної безпеки іншими учасниками ринку. А для країн з бідними власними енергетичними ресурсами енергетична безпека означає надійність і регулярність постачання сировини за прийнятними цінами і формулюється як «безпека постачання».

Основними напрямками вирішення цього завдання є диверсифікація поставок, а також впровадження енергозберігаючих технологій, створення

=====

стратегічних запасів сировини, розвиток альтернативної енергетики для зменшення залежності від імпорту.

Наприклад, американські експерти розглядають енергетичну безпеку як «забезпечення доступу до енергетичних ресурсів, необхідних для прогресивного розвитку національної влади». Водночас, як зазначають багато дослідників, підхід до енергетичної безпеки, який спочатку виник як «безпека енергопостачання», залишається прив'язаним до позиції споживачів у всьому світі.

Наприклад, Король О. вважає, що сучасні системи енергетичної безпеки спрямовані лише на подолання експортних проблем у разі збоїв у постачанні [3].

Переважаюча думка країн-постачальників полягає в тому, що вони використовують енергетичні ресурси для тиску на міжнародні енергетичні ринки та для задоволення політичних та економічних інтересів.

Основна дискусія — це енергетична криза 1973 року, коли «нафтове ембарго», тобто скорочення видобутку нафти та обмеження експорту, було вперше використано країнами ОПЕК для здійснення політичного впливу на багато країн-імпортерів.

Однак енергетична криза 1986 року, спричинена перевиробництвом нафти, призвела до зниження попиту, що вплинуло на країни-експортери, основним джерелом доходу яких, зазвичай, є продаж енергетичних ресурсів для задоволення своїх бюджетів.

Очевидною є енергетична взаємозалежність сучасного світу та складність самостійного забезпечення національної енергетичної безпеки.

Країни, які володіють багатими енергетичними ресурсами і постачають їх на світовий енергетичний ринок, зацікавлені не тільки в збереженні та розвитку своїх паливно-енергетичних комплексів, але й у стабільному та безперебійному попиті.

Їхня діяльність із захисту енергетичної галузі включає диверсифікацію ринків збуту, укладення довгострокових контрактів на закупівлі, підтримку енергетичної інфраструктури, залучення інвестицій для промислового розвитку, удосконалення прикладних технологій, збільшення надходжень від експорту та покращення економічного та соціального розвитку країни [4].

Для зміцнення позицій енергетики на світовому ринку країни беруть участь у міжнародних організаціях і спільно захищають свої інтереси. Позиції цих асоціацій щодо національного регулювання розвитку енергетичної безпеки відображають колективні інтереси держав-учасниць.

Наприклад, Міжнародне енергетичне агентство, яке об'єднує споживачів, вважає енергетичну безпеку безперебійним доступом до джерел енергії за доступними цінами.

Організація країн-експортерів нафти прагне підтримувати стабільність на ринку нафти, щоб забезпечити регулярне постачання нафтопродуктів споживачам і забезпечити стабільний дохід виробникам. Визнаючи

=====

інтереси як країн-експортерів, так і країн-імпортерів, Група Світового банку має ширший погляд на енергетичну безпеку: наявність і виробництво енергії за справедливою ціною.

Загалом енергетична безпека означає забезпечення безперебійного доступу до енергоресурсів за прийнятною ціною.

Враховуючи систематичне скорочення запасів вуглеводнів та намагання деяких держав, переважно експортерів нафти та природного газу, чинити тиск на країни-імпортери енергоносіїв для досягнення політичних цілей, питання забезпечення енергетичної безпеки наразі є дуже актуальним.

Проте на енергетичну безпеку впливають як внутрішні, так і зовнішні фактори.

До внутрішніх відносяться:

- рівень забезпеченості країни власними енергетичними ресурсами;
- виключна залежність від постачальника або маршруту постачання енергії;
 - національний паливно-енергетичний баланс;
 - технічний стан паливно-енергетичних ресурсів та рівень енергоефективності господарства;
 - екологічна ситуація;
 - соціальні загрози (ціни на пальне для населення, аварійність виробництва, страйки, інші можливі протести, пов'язані з паливно-енергетичними ресурсами та діяльністю місцевого самоврядування);
 - політична, законодавча та адміністративна діяльність.

До зовнішніх:

- нерівномірний розподіл родовищ корисних копалин і концентрація основних запасів у зонах політичної нестабільності або військового конфлікту;
- загроза терористичних атак на енергетичні об'єкти, в тому числі на території країн, що здійснюють транзитне транспортування енергоресурсів;
- загроза ядерного тероризму, питання нерозповсюдження ядерних матеріалів;
 - геополітичні інтереси країни;
 - економічна загроза (несприятлива кон'юнктура ринку);
 - навколишнє середовище (великі аварії на об'єктах паливно-енергетичного комплексу, викиди парникових газів, що загрожують усій планеті);
 - енергетична бідність (відсутність доступу до достатньої кількості енергії в країнах, що розвиваються);
 - спекуляції в ЗМІ (штучне створення паніки, що призводить до дестабілізації енергетичних ринків), що є негативним проявом сучасного глобалізованого світу.

=====

У сучасній ситуації суспільного розвитку такі питання, як стійкість, безпека та доступність енергії, набувають особливого значення.

Забезпечення належного рівня стійкості та збалансованого функціонування енергетичного сектору відіграє важливу роль у соціально-економічному розвитку та національній безпеці.

Суспільство має зрозуміти, що глобальна енергетична безпека залежить не лише від постачання енергії, а й від того, як ми вирішуємо проблеми енергоефективності та попиту. Наразі у сучасному світі існують серйозні загрози перспективам глобальної енергетичної безпеки.

Геополітичні виклики та невизначеність можуть вплинути на здатність країн боротися зі зміною клімату, забезпечувати глобальну та національну енергетичну безпеку та реагувати на низку інших викликів, пов'язаних з енергетикою.

Конкуренція за достатні запаси найважливіших корисних копалин може послабити зусилля країн щодо підвищення стандартів і призвести до мовчаного схвалення експлуатаційної політики видобутку ресурсів, яка історично призводила до зuboжіння країн, що розвиваються.

Подолання викликів сьогодення потребує комплексного підходу міжнародної спільноти до формування та реалізації енергетичних стратегій. Міжнародна спільнота має визнати, що неможливо забезпечити глобальну енергетичну безпеку та глобальний енергетичний перехід, якщо країни віддають перевагу самозабезпеченню над інтеграцією та торгівлею.

Також неможливо зменшити ризики для глобальної економічної безпеки, якщо країни почнуть втрачати переваги взаємопов'язаних ринків як засобу керування змінами попиту та пропозиції та боротьби з неочікуваними потрясіннями. Усе це вказує на нагальну потребу зміцнення обмінів та співпраці між країнами по всьому світу в енергетичному секторі.

Енергетична безпека має глобальний характер і має досягатися спільними зусиллями всіх країн світу. Однак країни повинні обирати засоби та механізми досягнення цієї мети, виходячи з внутрішніх особливостей і потреб своєї галузі.

Таким чином, енергетична безпека захищає країну, її народ, її суспільство і, перш за все, її економіку від неминучої нестачі в забезпеченні енергетичних потреб економічно доступним паливом і енергетичними ресурсами належної якості за нормальних умов захисту. У разі виникнення надзвичайних ситуацій і загроз порушується стабільність постачання паливно-енергетичних ресурсів і мінімізується негативний вплив на навколишнє середовище.

Список використаних джерел:

1. Шевчук, І. (2020). Диверсифікація енергетичної системи України: стратегічні виклики та можливості. *Економіка та держава*. № 4. С. 5-8.

-
2. Баланчук, Т. А., Губська, О. В., Грабовецька, І. В. & Ковальчук, Ю. І. (2021). Аналіз методів управління ризиками на етапі будівництва об'єктів енергетики. *Енергетика та електрифікація*. № 2 (38). С. 10-15.
 3. Король, О. (2019). Організаційно-економічні засади управління ризиками в енергетичному секторі України. *Економіка: проблеми теорії та практики*. Т. 1, № 15. С. 53-61. URL: <http://econom-ejournal.cdu.edu.ua/article/view/2081/1992>
 4. Babenko, V., Koniaieva, Y., Gorbunov, L.O. & Olijnik, Yu. O. (2021). The system of factors that form the innovative susceptibility of enterprises to the technologies of non-traditional renewable energy. *Bulletin of SumDU. Series Economics*. № 4, pp. 15-22. DOI: <https://doi.org/10.21272/1817-9215.2021.4-2>.

Під загальною редакцією доктора наук з державного управління, професорки Гбур Зоряни Володимирівни та доктора наук з державного управління, доцентки Шестаковської Тетяни Леонідівни

Збірник тез I Науково – практичної конференції за міжнародною участю «Тренди сталого розвитку для України» (м. Чернігів – м. Київ, 10 липня 2024р.). – Чернігів, УТМ, 2024. – 121 с. ISBN 978-617-8459-05-5

У збірці подано матеріали I Науково-практичної конференції за міжнародною участю «Тренди сталого розвитку для України» з фахівцями, науковцями, практиками, громадськими діячами, які займаються питаннями сталого розвитку. Висвітлювали та обговорювали проблемні питання сталого розвитку в Україні, зокрема екологічні, економічні та соціальні аспекти, а також розглядали сучасні тенденції та перспективи сталого розвитку на національному та міжнародному рівнях.

Зібрані матеріали призначені для науковців, викладачів, аспірантів та студентів, державних службовців, а також для широкого кола читачів.

За зміст викладеного матеріалу несе відповідальність автор. Редакція публікує оригінали поданих авторами матеріалів.

Підписано до видання 29.08.2024 р. Формат 60x84/16 Гарнітура Times New Roman. Папір офсетний. Друк офсетний. Ум. друк. арк. 19,99. Тираж 300 прим. Замовлення № 5 Віддруковано 50

© Колектив авторів, 2024 ISBN 978-617-8459-05-5
© Видавництво ЗВО УТМ, 2024